

TÜRKİYE RÜZGAR ENERJİSİ BİRLİĞİ
TURKISH WIND ENERGY ASSOCIATION

TÜRKİYE RÜZGAR ENERJİSİ SEKTÖR TOPLANTISI

4 Mayıs 2016

Fotoğraf: Selçuk HOT

ÖNSÖZ

Sayın Rüzgar Enerjisi Sektör Paydaşları,

Türkiye Rüzgar Enerjisi Birliği (TÜREB), kar gayesi gütmeyen, ülkemizdeki rüzgar enerjisi potansiyelini ekonomiye kazandırmak amacıyla, 10 Şubat 1992 tarih ve 92/2752 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bünyesinde Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü (eski EİE) tarafından kurulmuştur. Ayrıca Avrupa Rüzgar Enerjisi Birliği (Wind Europe)'nin ve Küresel Rüzgar Enerjisi Konseyi (GWEC)'nin üyesi olan TÜREB, rüzgar enerjisi konusunda Türkiye'deki en güçlü sivil toplum kuruluşudur.

Türkiye Rüzgar Enerjisi Birliği olarak yılda birkaç defa düzenlediğimiz, lisanslı, işletmede ve inşa halindeki rüzgar enerji santrallerinin karşılaştığı sorunlar ve çözüm önerilerinin görüşüldüğü Türkiye Rüzgar Enerjisi Sektör Buluşması (TÜRES 2016/2), 4 Mayıs 2014 Çarşamba günü Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı 1 nolu toplantı salonunda gerçekleşmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclis Çevre Komisyonu Başkanı Sayın Cihan PEKTAŞ, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Müsteşarı Sayın Fatih DÖNMEZ ve Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu Başkanı Sayın Mustafa Yılmaz'ın açılış konuşmalarını yaptığı Türkiye Rüzgar Enerjisi Sektör Buluşmasına, firma temsilcileri ile Kamu Kurum kuruluşu yetkilileri katılmıştır.

Sektör sorunlarının ve çözüm önerilerinin görüşüldüğü toplantımızın interaktif ikinci bölümünde; Sayın Ahmet OCAK (EPDK Elektrik Piyasası Daire Başkanı), Sayın Ercüment ÖZDEMİRCİ (TEİAŞ Planlama ve Stratejik Yönetim Daire Başkanı) ve Sayın Sebahattin ÖZ (YEGM Yenilenebilir Enerji Daire Başkanı) konuşmacı olarak yer almışlardır.

Türkiye Rüzgar Enerjisi Sektör Toplantısı Raporumuzda; TÜRES 2016/2 toplantımıza ait konuşmalara yer verdik.

Türkiye Rüzgar Enerjisi Sektör Toplantısı (TÜRES 2016/2)'na destek veren kurum ve kuruluşlara, toplantımıza katılımları ile bizleri onurlandıran siz değerli misafirlerimize ve değerli konuşmacılarımıza teşekkür ederiz.

Saygılarımızla,

TÜRKİYE RÜZGAR ENERJİSİ BİRLİĞİ (TÜREB)

Mustafa Serdar ATASEVEN

Yönetim Kurulu Başkanı

YÖNETİCİ ÖZETİ

Türkiye Rüzgâr Enerjisi Birliği (TÜREB) olarak düzenlediğimiz sektör sorunları ve çözüm önerilerinin görüşüldüğü toplantıda, işletmede ve inşaa halindeki rüzgar enerji santrallerinin üst düzey şirket yetkilileri; toplantıya açılış bölümünde katılan TBMM Çevre Komisyonu Başkanı Sayın Cihan PEKTAŞ, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Müsteşarı Sayın Fatih DÖNMEZ, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu Başkanı Sayın Mustafa YILMAZ'a ve İnteraktif bölümde katılan EPDK Elektrik Piyasası Daire Başkanı Sayın Ahmet OCAK, YEGM Yenilenebilir Enerji Daire Başkanı Sayın Sabahattin ÖZ, TEİAŞ Planlama ve Stratejik Yönetim Daire Başkanı Sayın Ercüment ÖZDEMİRCİ'ye sektörde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerilerini aktarmışlardır.

RES'lerin karşılaştığı sorunlara yönelik çözüm önerileri şöyledir;

- 1. Orman ve Su İşleri Bakanlığımızda bulunan 2014/1 sayılı genelge,** Orman Bakanlığı'nda toplamda 30 adet 1.243 MW Kurulu güce sahip proje bekliyor. Bunların toplam yatırım tutarı yaklaşık 2 Milyar Dolar ve her yıl ürettiği elektrik ile ithalatı önleyici etkisi 300 milyon dolar. Bazı firmalar dava açtı ve kazandılar ama uygulamaya yönelik hızlı bir aksiyon alınması gerekiyor.
- 2. Çok yüksek harçlar ve ağaçlandırma bedelleri;** RES projelerindeki harçlarda çok yüksek yükselme meydana geldi ve bunlar projelerin fizibilitesini bozmaya başladı. Orman Bakanlığımız tarafından getirilen ilave ağaçlandırma bedeli de fizibilitelerde ciddi sıkıntı yaratmaya başladı.
- 3. Acele kamulaştırmalarda Danıştay tarafından verilen yürütmeyi durdurma kararları;** yatırımcıların büyük bir çoğunluğu, (özellikle inşaat halinde olanlar) acele kamulaştırmalar ile ilgili sıkıntı yaşamakta, kamulaştırmaların yine EPDK tarafından yapılması gündeme gelmelidir.
- 4. İzin süreçlerinin çok uzun ve karmaşık olması,** RES Projesi için 28'in üzerinde 30 farklı kurum ve kuruluştan izin alınıyor. İzin süreçlerinin mutlaka basitleştirilip, sadeleştirilip kısaltılması gerekmektedir.
- 5. Sürdürülebilir rüzgâr enerjisi sektöründe öngörülebilirlik kaygısı** oluşmaya başladı. Sektör, Şubat 2016 - Nisan 2016 tarihleri arasında toplam beş düzenleme ile karşı karşıya kaldı ve bu düzenlemeler rüzgâr yatırımlarını ciddi anlamda etkileyebilecek düzenlemeler.

a) Kapasite artışlarında yaşanan düzenlemeler; kapasite artışları santral sahalarının, ulaşım yollarının, trafo merkezlerinin, iletim hatlarının verimli olarak kullanılmasına imkan vermektedir. En hızlı ve kolaylıkla devreye alınabilen yatırımlar olan ve rüzgar enerjisi hedeflerine ulaşılması yolunda da ciddi bir fırsat olarak değerlendirilmesi gereken kapasite artışı yatırımlarına ilişkin adil bir metodolojinin belirlenmesi gerekmektedir.

b) Sistem kullanım bedelleri ile ilgili düzenlemeler; Sistem kullanım ve işletim bedellerinin yıllara sâri olarak aşırı derecede artması, her yıl değişerek yıllık olarak duyurulmakta, buna ek olarak EKHB' nin (Elektrik Kalite Hizmet Bedeli) öngörülememekte ve fizibiliteyi olumsuz etkilemektedir.

c) Yerli Katkı ile ilgili yönetmelik taslağı; 2016 yılı Şubat ayı içerisinde görüşe açılan Yerli Aksam Yönetmeliği'nin taslakta belirtildiği şekliyle yayınlanması, yatırım finansmanını yapılandırmış, yatırımı başlanmış, işletmeye geçmiş, kredilerini geri ödeyen lisans/tesislerin, fizibilite değerlerini bozmakta ve yatırımın geri dönüş süresini uzatmakta, banka borçlarının

ödenmesinde ciddi sıkıntılar yaratmakta idi. YEGM Genel Müdürümüz ve ETKB Müsteşarımız ile yapmış olduğumuz bir seri toplantılar ile sektöre destek anlamında usule ilişkin düzenlemelere gidilmiş esasa ilişkin düzenlemeler korunmuştur. Yayınlanmasını bekliyoruz.

d) YEKDEM Yönetmeliği; Mevzuatta iyileştirme kapsamında yapılan çalışmalar, piyasa katılımcılarının uyum sağlamasına fırsat tanıyacak süreleri vermemekte ve sorunlara yol açmaktadır. YEKDEM Yönetmeliği, bu mekanizmadan faydalanan 15 bin MW ve muhatap olan kapasiteyi en üst seviyede alakadar etmektedir. Geçiş biraz daha uzun vadeye yayılmalı ve belli toleranslar yapılmalıdır. Ayrıca YEKDEM ve Yenilenebilirin konusunun yeniden tanımlanması gerekmektedir.

e) Yarışma Yönetmeliği; 25.4.2016 tarihli ve 154 sayılı kanun teklifinin 16.Maddesi ile RES ve GES ön lisans başvurularının yarışma (ihale) yönteminde değişikliğe gidilmesi öngörülmekte, YEK destekleme mekanizması fiyatları üstünden en büyük indirimi verenin ihaleyi kazanması teklif edilmektedir. Gerek mevcut ihale sistemine göre fizibilite çalışması ve buna bağlı ön lisans başvurusu yapan yatırımcılar, gerekse mevcut sistemi değerlendirerek istediği miktarda veya hiç başvuru yapmayanlara itiraz hakkı doğmakta, bu da bu yıl içerisinde yapılması planlanan ihalelerin yapılamama riskini doğurmaktadır. Ayrıca 2016 içerisinde alınması gereken 2.000 MW'lık başvuruların hangi usulle ve ne zaman alınacağı, ne zaman değerlendirileceği de belirsiz hale gelmektedir. Yarışma Yönetmeliği ile ilgili olarak; 3.000 MW'lık rüzgâr müracaatlarının alındığında herkesin hesabını mevcut düzenlemelere göre yaptığı ve müracaatlara başvurduğu söylendi. Yarışma Yönetmeliğinde yapılacak olan değişikliğin başvurusu alınmış olan 3000 MW'ı kapsamaması önerildi.

6. Yeni uygulamalar mevzuata güvenerek yatırıma başlamış hatta işletmeye alınmış santrallere uygulanacak olması geri ödeme ve kreditorler açısından itibar kaybetmemize neden olabilir bu sebeple geriye dönük uygulamaların yapılmaması önerildi.

7. Genel olarak;

- Sektörümüzün sürdürülebilir olması,
- Sektörümüzün geriye dönük düzenlemelerle karşılaşmaması,
- Öngörülebilirliğinin mutlak suretle korunması,
- Bugünkü mevzuatlara baktığımızda 2020'ye kadar olan sürecimizin net olduğu, ama 2020'den sonraki projeksiyonumuzu da mutlaka görülebiliyor olması ve yol haritamızı da çizebiliyor olmamızın gerekliliği söylendi.

8. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Müsteşarı Sayın Fatih DÖNMEZ Türkiye Rüzgar Enerjisi Birliği'nden; önümüzdeki beş sene içerisinde rüzgâr enerjisi stratejisi ne olmalı? Swot analizler, alternatif modeller ve master planları da içerecek şekilde, kurulu güç artış tahmini, gelecekte rüzgâr kurulu güçleri hangi bölgede ne kadar gerçekleşebilir, bütçemize bütçeye, nihai tüketiciye bunun etkisi ne olacak, istihdam çarpanı ne olacak? Konularını da içeren 1 Ekim 2016 tarihine kadar detaylı bir rapor hazırlamasını istedi.

V. TÜRKİYE RÜZGAR ENERJİSİ KONGRESİ TURKISH WIND ENERGY CONGRESS

2-3 KASIM 2016
NOVEMBER

JW Marriott, ANKARA

Turkey

TÜRKİYE RÜZGAR ENERJİSİ BİRLİĞİ
TURKISH WIND ENERGY ASSOCIATION

Destekleyenler / Supporters

T.C.
ENERJİ VE
TABİİ KAYNAKLAR
BAKANLIĞI

EPDK
ENERJİ PİYASASI
DÜZENLEME KURUMU

REPUBLIC OF TURKEY
PRIME MINISTRY
INVESTMENT
SUPPORT AND PROMOTION
AGENCY

Wind
EUROPE

CWEC
GLOBAL WIND ENERGY COUNCIL

www.tureb.com.tr / **turek2016**

1.BÖLÜM

AÇILIŞ KONUŞMALARI

Mustafa Serdar ATASEVEN

Türkiye Rüzgâr Enerjisi Birliği Yönetim Kurulu Başkanı

Değerli Katılımcılar,

Çevre Komisyonu Başkanımız Sayın Cihan Pektaş, Enerji Müsteşarımız Sayın Fatih Dönmez, Enerji Piyasası Başkanımız Sayın Mustafa Yılmaz, Değerli Katılımcılar, Rüzgâr Enerjisine gönül verenler...

Hepimiz bir Rüzgâr Enerjisi ile ilgili Sektör Toplantısında daha bir aradayız. Buradaki hedefimiz; ülkemizdeki rüzgâr potansiyelini ekonomiye kazandırmak için önümüzdeki engellere ve bu engellere çözüm bulabilmek için en üst düzeyde sorunlarımızı dile getirebilmek. Geçmişe dönüp baktığımda bu toplantı TÜRES kapsamında 5. Toplantımız, ilkinin 2012 yılında gerçekleştirmiştik. Hızlı bir şekilde sektörümüz gelişiyor, buna bağlı olarak da rüzgâr sanayisi de gelişiyor. Bu konuları dile getirirken de sorunları dile getirmek TÜRES toplantılarında oldukça verimli oluyor. Şansımız şu ki rüzgâr sektörü olarak şu anda masada bulunanların tamamı ve salonda bulunanların tamamı sektörün içinden geldiği için Sayın Bakanımızda dâhil olmak üzere derdimizi anlatmak kolay oluyor. Sıkıntılarımıza çözüm bulmak kolay oluyor. Ülkemiz zor bir süreçten geçiyor, özellikle yaşanan terör olaylarından dolayı yatırım ortamına olan güven konusunda zor bir süreçteyiz. Ancak, rüzgâr enerjisine baktığımızda hızlı bir süreçte devam ettiğini görüyorsunuz. Bir ufak sunumumuz olacak çok kısa. En üst düzeydeki yetkililerimiz buradayken bunu gerçekleştirmiş olacağız.

Bu arada Sayın Çevre ve Şehircilik Bakanımızın mesajını okumak istiyorum. "Programımın yoğunluğu nedeniyle, nazik davetinize icabet edemiyorum. Şahsınızda tüm katılımcılarınıza ve misafirlerinize selam ve saygılarımı sunuyorum."

Türkiye Rüzgâr Enerjisi Birliği biliyorsunuz 1992 yılında Bakanlar Kurulu Kararı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına bağlı eski ismiyle Elektrik İşleri Etüt İdaresi, yeni ismiyle Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğümüz tarafından kurulmuş bir sivil toplum kuruluşudur. 92 yılından bu yana da ciddi deneyimleri vardır.

Amacımız; Türkiye'deki rüzgâr potansiyelini ekonomiye kazandırmak. Bu anlamda da Avrupa Rüzgâr Enerjisi Birliği kısa adı WindEurope olan ve Küresel Rüzgâr Enerjisi Konseyi kısa adı GWEC olan kuruluşların da temsilcisiyiz. Bu kuruluşlarda ve bu platformlarda ülkemizi temsil ediyoruz.

Türkiye'deki RES sektörüne kabaca bakacak olursak 2015 sonu itibariyle 956 MW'lık rüzgâr santralini işletmeye almış bulunuyoruz. Yani yaklaşık 1.000 MW'lık rüzgâr santrali işletmeye alındı. Bu aslında bir rekordur. Bugüne kadar bir yılda yapılmış rüzgâr santrali olduğunu söyleyebiliriz. Yaklaşık 9.730 MW civarında lisansımız var. Toplamda 262 tane RES projesi bulunuyor. Bunlardan 2015 sonu itibariyle 113 proje ile 4.718 MW işletmede yaklaşık 4.800 diyebiliriz. Kabaca bugün itibariyle de 5.000 MW'ın üzerindeyiz. Ve yaklaşık da 61 proje ile 1.900 MW'ımızda inşaa halinde. Geriye kalanlarda RES inşaat izinleri ile uğraşılıyor.

2023 hedefimiz biliyorsunuz 20.000 MW, bu anlamda da 3.000 MW'lık bir kapasite TEİAŞ tarafından açıklandı. EPDK tarafından geçtiğimiz Nisan ayında başvurular alındı, bunların inceleme değerlendirme süreçleri devam ediyor. 2.000 MW'lık bir kapasitede daha TEİAŞ tarafından açıklandı. Sektör olarak Ekim ayı itibariyle de müracaatların alınmasını öngörüyoruz.

Şimdi yaşanan sıkıntılarımızı beş ana başlıkta toplamaya çalıştık.

Özellikle sektörden bize gönderilen formları değerlendirdiğimizde beş ana başlıkta toplanıyor. Bunlardan bir tanesi; Orman ve Su İşleri Bakanlığımızda bulunan 2014/1 sayılı genelge. Sayın Müsteşarım, Sayın EPDK Başkanım, Sayın Çevre Komisyonu Başkanım. Cihan Bey'de Orman Bakanlığını çok yakından bilen biri olarak toplamda 30 adet 1.243 MW Kurulu güce sahip projemiz bekliyor. Bunların toplam yatırım tutarı yaklaşık 2 Milyar Dolar ve her yıl ürettiği elektrik ile ithalatı önleyici etkisi 300 milyon dolar. Bununla ilgili geri dönüşler başladı. Bazı firmalar dava açmıştı onlarda kazandılar, ama bu konu ile ilgili uygulamaya yönelik hızlı bir aksiyon alınması gerekiyor

Diğer bir sıkıntımız; sektördeki çok yüksek harçlar ve ağaçlandırma bedelleri. Son dönemlerde özellikle Çevre ve Şehircilik Bakanlığımızda sonradan getirilen düzenleme ile RES projelerindeki harçlarda çok yüksek yükselme meydana geldi ve bunlar projelerin fizibilitesini bozmaya başladı. Keza Orman Bakanlığımız tarafından getirilen ilave ağaçlandırma bedeli de fizibiliterde ciddi sıkıntı yaratmaya başladı. Bu konulara da dikkatinizi çekmek istedik.

Diğer bir sıkıntımız ise, Danıştay enerji projelerine özellikle acele kamulaştırmalara yürütmeyi durdurma kararları veriyor. Rüzgâr en fazla etkilenen sektörlerden bir tanesidir. Danıştay'a mutlaka rüzgar enerjisi ile ilgili acele kamulaştırmaların olmazsa olmaz olduğunu belirtmemiz gerekiyor. Belki kamulaştırmaların yine EPDK tarafından yapılmasını gündeme getirmemiz gerekiyor ama şu anda yatırımcılarımızın büyük bir çoğunluğu, özellikle inşaat halinde olan yatırımcılarımızın büyük bir çoğunluğu acele kamulaştırmalar ile ilgili sıkıntı yaşamakta.

Diğer bir sektör sorununuz, maalesef 28'in üzerinde 30 farklı kurum ve kuruluştan izin alıyoruz. İzin süreçleri çok uzun ve karmaşıktır. Bunları mutlaka basitleştirip, sadeleştirip kısaltmamız lazım. Bununla ilgili de somut adımlar atılıyor; Başbakanlık genelgemiz var, enerji yatırımlarında Enerji İşleri Genel Müdürlüğümüz bir çatı kuruluş haline geldi. Bunun hızlı bir şekilde uygulamaya geçmesi ve işlerlik kazanması gerekiyor. Bir de Enerji Bakanlığı stratejik planında yer alan, Proje Takip ve Koordinasyon Başkanlığının da acilen kurulması ve izin süreçlerini basitleştirip, sadeleştirip kısaltmamız anlamında somut veriler olması gerekiyor.

Şimdi beşinci ve aslında en büyük yaşadığımız sıkıntıda; sürdürülebilir rüzgâr enerjisi sektörü yerine öngörülebilirlik kaygısı oluşmaya başladı. Özellikle Şubat ayında rüzgâr enerjisi ile yakın alakası bulunan üç tane düzenleme geldi. Akabinde de Nisan ayında iki tane düzenleme daha geldi. Yani sektör Nisanla Şubat arasında toplam beş düzenleme ile karşı karşıya kaldı ve bu düzenlemeler rüzgâr yatırımlarını ciddi anlamda etkileyebilecek düzenlemeler. Bunlardan bir tanesi kapasite artışlarında yaşanan düzenlemeler. Biliyorsunuz 2016'da TEİAŞ tarafından kapasitelerle ilgili güç artırımına ilişkin bir duyuru geldi. Bu duyuru kapsamında da ilave kapasitelerin santral bölgesinde yer alan mevcut işletmedeki RES kapasitesinin bölgedeki toplam RES tahsislerine oranı gözetilerek veriliyor. Burada tabi ki sıkıntı yaşıyoruz ama bunun yanında elbette biraz çuvaldızı kendimize de batırmamız lazım. Çok fazla kapasite artışı gerçekleştiren

projeler oldu. Bunun her iki tarafının da dengede olması gereken adil bir mekanizma ile ilave kapasitelerin verilmesini talep ediyoruz. Çünkü burada kamulaştırma ile ilgili, yolla ilgili, iletim hatları ile ilgili birçok sorun aşılmış oluyor, ilave kapasitelerde hızlı hayata geçiyor. Bu önemli.

Diğer bir düzenleme ise Şubat ayında sistem kullanım bedelleri ile ilgili olarak geldi. Ciddi anlamda sistem kullanım bedellerinde artış var, bunlar yıllık olduğu içinde yatırımcılar tarafından öngörülemiyor. Öngörülemeyen oranlarda fizibiliteyi olumsuz etkileyecek artışlarla karşı karşıya gelebiliyoruz. Bize gelen geri dönüşlerden elde ettiğimiz ikinci önemli hususta buydu.

Üçüncü önemli hususta Yerli Katkı ile ilgili yönetmelik taslağı yine Şubat ayında yayınlandı. Burada bir dizi toplantılar gerçekleştirdik. Hem Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğümüzle hem de Bakanlığımızla. Sayın Müsteşarımızın Başkanlığında da bir toplantı gerçekleştirdik ama gördük ki o taslakta işin usulüne yönelik düzenlemeler getiriliyor son aşamaya gelindiğinde esasta çok fazla değişiklik olmayacağı öngörülüyor. Ama şu anda yerli üretim yapmaya yönelik türbin üreticileri ve aksam üreticileri, bu yönetmeliğin bir an önce yayınlanmasını bekliyor çünkü tam yatırım kararı aldıkları noktada bu taslak yayınlandığı için bir duraksadılar. Bu anlamda da hem Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğümüze hem de Bakanlığımıza teşekkür etmek istiyorum. En azından bizi çok ciddi bir şekilde dinlediler ve çözüm odaklı taslağın düzenlenmesinde bize yardımcı oldular.

Diğer bir yönetmelik de biliyorsunuz YEKDEM yönetmeliği 29 Nisan da yayınlandı ve 1 Mayıs itibarıyla uygulamaya başlanması gerekiyordu. Bana sorarsanız bu benim şahsi fikrimdir; EPDK, doğru bir düzenleme yaptı. Ancak, Başkanım bana kızacak ama söylemeden de geçemeyeceğim şöyle ki zaman çok kısıydı. Yani iki gün içerisinde yatırımcılarımızın buna adapte olması ciddi anlamda sıkıntı yaratacaktı bu bir. İkincisi katsayısı 0.98 olarak belirlenmiş yani bize %2'lik bir tolerans veriliyor, evet biz gün öncesi piyasalara dâhil olalım, dâhil olmayalım demiyoruz ama biz daha emekleyen bir sektöüz. Yani daha tam ayakta durmaya başlamadık ve ufak darbelerle de hemen yıkılabiliyoruz. Dolayısıyla bu geçişin biraz daha uzun vadeye yayılarak ve belli toleranslar dâhilinde yani mesela kaynağa dayalı toleranslar olabilirse eğer rüzgâr için de bu %5-%6'lık tolerans söz konusu olursa, çünkü rüzgârı tahmin etmek kolay değil. Evet, biliyorum kamu kurum ve kuruluşlarında YEKDEM ile ilgili ciddi bir sıkıntı var. 15.000 MW bir YEKDEM portföyü var bu da sistem üzerinde bir baskı yaratıyor. Bu sorunu yaratan rüzgâr sektörü değil. Ama görüyoruz ki burada en fazla bu uygulamadan olumsuz etkilenecek sektör rüzgâr olarak karşımıza çıkıyor. Sistemin yönetilebilirliği açısından bu doğru bir uygulama ancak bizim önerimizde tolerans aralığını artırıp, bunu kademeli geçişle ileri bir tarihte yapabilirsek daha iyi olur. Ama Mayıs'ta zaten sıkıntıyı göreceğiz. Rüzgârcılar ciddi anlamda bu dengesizliğe düşecekler. Belki de yaşayarak öğreneceğiz.

Diğer bir sıkıntımız belki de iyi olacak sektör açısından bilemiyoruz ama 25 Nisan'da Meclisimize gelen Yarışma ile ilgili bir kanun teklifimiz var. Tabi bu 3.000 MW'lık rüzgâr müracaatlarının alındığında herkes hesabını kitabını mevcut düzenlemelere göre yaptı ve müracaatlara başvurdu. Bu yarışmalara göre de sonuçlanmasını bekliyor. Şu andaki bir değişikliğin hem başvuru süreçlerinin uzamasına neden olacağını düşünüyoruz hem de oradan gelecek olan olumsuz bir etki belki de yine Türkiye'de maalesef hem 3.000 MW kapasitenin hem de 2.000 MW kapasitesinin atıl kalmasına neden olabilecek. Onu tam şu anda kestirmek çok mümkün değil. Ama bu beş maddeden temel özet şu ki;

- Bizim sektörümüzün sürdürülebilir olması lazım.
- Bizim sektörümüzün geriye dönük düzenlemelerle karşılaşmaması lazım.
- Öngörülebilirliğin mutlak suretle korunması lazım.
- Bugünkü mevzuatlara baktığımızda 2020'ye kadar olan sürecimiz net, bunu net bir şekilde önümüzde görebiliyoruz. Ama 2020'den sonraki projeksiyonumuzu da mutlaka bizim görebiliyor olmamız lazım.
- Yol haritamızı da çizebiliyor olmamız lazım. Biz Türkiye Rüzgâr Enerjisi Birliği olarak kamu kurum ve kuruluşlarımızla birlikte, yatırımcılarımızla birlikte, Türbin ve tedarikçileri ile birlikte, hizmet sektörü ile birlikte her zaman çalışmalara hazırız, katkı koymaya hazırız. Mutlak surette bir yol haritamızı da EPDK ve Bakanlığımızla birlikte yapmak istiyoruz.

Benim sunumlarım şimdilik bu kadar hepimize dinlediğiniz için çok teşekkür ederim.

Mustafa YILMAZ

Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu Başkanı

Teşekkür ediyorum. Sayın Müsteşarım, Sayın Komisyon Başkanım, değerli sektör temsilcileri. Elimde bir metin vardı ama ondan biraz kopacağım çünkü doğal bir ortamda biz bize interaktif konuşalım.. Mustafa Bey konuşmasında benim için EPDK Başkanı da bazen kızıyor dedi., Yok kızmıyorum. Ama kızdığımız zamanlar olmuyor mu? Oluyor. Kamuya da kızdığımız zamanlar oluyor, kendime de kızdığım anlar oluyor. Personele kızdığımız zamanlar oluyor, yatırımcılara da kızdığımız zamanlar oluyor. Yenilenebilir enerjinin

sisteme hızlı bir şekilde kazandırılması için özellikle hem kurul üyeliği zamanımızda, hem 2.başkanlık hem de başkanlık dönemimde -Müsteşarımda bunun şahitlerinden biri 6 sene beraber çalıştık-yoğun bir çalışma içinde olduk.. Hep işlerimizi hızlı bitirelim, yatırımcı da hızlı gitsin dedik. Fakat bizim de zaman zaman yavaşladığımız anlar oldu, ama sektör olarak özeleştirici olarak yapalım diyorsunuz -ama oraya hiç girmiyorsunuz- bazen oraya da girin. Mesela sizin gitmediğiniz yerlere kuşlar kondu. Ben bunu eleştirenlerden biriyim. Yani sen bir yerde geciktiğin takdirde oraya kuşlar gelir, kuşlar geldikten sonra da kimse onları oradan çıkaramaz. Bunları hep birlikte çözmemiz lazım. Bakın dava açıyorsunuz kazanıyorsunuz, kazanmıyorsunuz ama ülke ekonomisi kaybediyor. Yedi senedir, bununla uğraşılıyor. Bunlar sağlıklı bir şekilde bir araya gelinip çözülebilirdi. Sağlıklı bir şekilde gelinmesi içinde yatırımın zamanında hızlı olması lazım. Bakın Proje geliştirilebilir. Proje satılsın, proje devredilsin ama temel hedefimiz orada santral yapımı olsun. Biz bunlarda bazen ihmalkâr davranıyoruz. Ondan sonra oradan kuşlarda gelir, göç yolları diye bir şey yapamayız. Şimdi özeleştirici yaparken Türkiye nin kaybettiğini görelim. Türkiye yedi yılını kaybediyor, Türkiye belki her sene 300 Milyon Dolar ithalata ve cari açığa katkısı kaybediyor, yazık değil mi? Biz bunları el birliği ile düzenlememiz lazım. Üzerimize düşeni yapmamız lazım. Şimdi bazen hep bana, hep bana diyorsunuz. Kamuda da var, özel sektörde de var. Bugün biraz kitabın ortasından konuşuyorum. Hep bana demeyeceksiniz arkadaşlar. Şimdi YEKDEM ile ilgili feveran ediyorsunuz. Şimdi YEKDEM ne diyor , yatırımcıya diyor ki arkadaş senin bir sürü yükümlülüğün var, sorumluluğun var bu sorumluluğunu yerine getirirsen YEKDEM olarak ben senin elektriğini şu fiyattan alacağım diyor, bir fiyat garantisi veriyor. Ama onun yanında fiyat garantisini alan bizim üreticilerimiz kendi yükümlülüğünü unutuyor, yan gelip yatıyor. YEKDEM yan gelip yatma yeri değil, arz güvenliği

ile ilgili sistem güvenliği açısından ne kadar üreteceğini niye söylemekte zorlanıyorsunuz? Bir ay sonra hangi bölgede dolu yağacağını meteoroloji söylüyor. Burada bizde üzerimize düşeni yapmamız lazım. Yazık değil mi? Sistem güvenliği açısından diyorsun ki 15.000 MW YEKDEM de kayıtlı kapasite var, %20 fazla tahmin etse 3000 MW olur. 3.000 MW' ın dengesizlik piyasasını ne kadar etkilediğini biliyor musunuz? Bu etki yine size geliyor. Yani aslında biz sektörün kendisi açısından sağlıklı bir şekilde yol almaya çalışıyoruz. Yoksa burada aklınıza şu gelmesin, YEKDEM' de ne kadar az para ödenirse böyle bir kaygımız yok. Ne devletin kaygısı var, ne Enerji Bakanlığının kaygısı var, ne de EPDK' nın kaygısı var. Maksat hem üretim, hem iletim sektöründe sağlıklı bir sistemin çalışması. Gayemiz bu. Mesele sağlıklı iş yapabilmek. Bakın biz EPDK olarak şunu söylüyorum. Hangi sektör temsilcisinin işi kurumda gereğinden fazla geciktiyse bana gelsin. Yüzüme söyleyin bunu. Arkadaşlarımız gece gündüz çalışıyor. Hafta sonu çalışan arkadaşlarımız var. Onlara diyorum ki eğer siz kurumda işi olan sektör temsilcisinin yerinde olsaydınız, ne beklersen fazlasını vermediğin takdirde iyi bir vatandaş değilsin, iyi bir personel değilsin, iyi bir kurul üyesi değilsin, iyi bir kurum Başkanı değilsin. Bunu kendi kendimize sorguluyoruz. Başvuruları mümkün olduğu kadar hızlı şekilde bitiriyoruz. Gereğinde hızlandırmak için gündem dışı alıyoruz, bazen kurul toplantısı bitimine geliyor, acil deniyor bu arkadaşın makineleri gümrükte bekliyor şekilde. Zaten epeydir gümrükte beklemiş, bize gelirken de epey beklemiş, bize geldikten sonra hadi hızlansın diyoruz, biz hızlanıyoruz. Sektöründe bunu biraz kendisi yapması lazımdır. Yapan arkadaşlar yapıyor, kendilerini de tebrik ediyorum. Allah razı olsun, kazançları birse bin olsun. YEKDEM' den daha fazla kazansın ama kazandığını hak etsin. Biz o kararı sistem için aldık. Bunu yaparken riskimiz olacak mı? Olur, arkadaşlar her zaman hiç risksiz piyasa olur mu? Risk alacaksın, biraz gayret göstereceksin. Tahminini öyle %10 - %20 aşağıya söylemeyeceksin. Tahminimizi sağlıklı bir şekilde yapacağız sisteme bildireceğiz. Şu kadar üreteceğim diye. Diyelim ki 2.000 MW var diyor sistem, ama yok o kadar, bu sefer fiyatlar düşüyor. Fiyatlar düştüğü zaman başka sektörü etkiliyor, mesela kömürü.. Biz bunları düzeltmeye çalışıyoruz. Hepimizin sıkıntıları olabilir, eleştirilecek yönlerimiz olabilir, eleştirin. Kendimizi öyle ilanda etmiyoruz ama biz hakikaten yaptığımız bütün düzenlemeyi iyi niyetle sizler için sistem güvenliği açısından yapıyoruz. Sizlerin geleceği için yapıyoruz. Yoksa cebinde gezdir lisansı on sene, gel lisansına bir mücbir sebep bul alırsın ama vicdanında mücbir sebebi bulmak önemli. Benim diyeceklerim bu kadar, şimdilik bunlarla yetinmek istiyorum. İnşallah iyi bir şekilde sektörün geleceği açısından iyi işlere imza atarız diye düşünüyorum. Sonuçta epeyce de mesafe kaydettik. demeyin. EPDK da epey mesafe kat etti, sektör de mesafe kat etti. Yatırımcı epeyce mesafe kat etti. Bakın bugün rüzgarda işletmede 5.000 MW' ı geçti. Rüzgar da toplam üretimin %6'larında. %10'lu rakamları da geçeceğiz. Bizim hedefimiz 2023'e kadar İnşallah hedefimizi gerçekleştirmek. Ama bunu da yine el birliği ile yapacağız. Hala benim kaç senedir vermiş olduğum 10.000 MW' ın üzerinde lisans var, işletmede 5.000 MW var. Allah bereket versin diyeceğiz ama biraz çalışın niye 10.000 MW olmasın ki. Beni dinlediğiniz için. Bu toplantıyı düzenleyen TÜREB e ve katılımlarınız için sizlere teşekkür ediyorum.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Başkanımıza çok teşekkür ediyoruz samimi söylemleri için. Elbette Başkanımızda ifade etti. Hem EPDK, hem sektör ciddi anlamda bir gelişme kaydetti. Özellikle son 6 yılda ortalama %15-%30 büyüdük ve ciddi anlamda yerli ve yabancı yatırımcının dikkatini çekiyoruz. Büyüyen bir sektörüz. Sadece rüzgâr yatırımları değil, aynı zamanda getirilen düzenlemelerle rüzgâr sanayisi de gelişmeye başladı. Bakın bir yerli katkı mevzuatımız gelmeden önce bir tane kanat, bir tane kule üreticimiz vardı. Bugüne geldiğimizde altı tane çelik, bir tane beton kule üreticisi olmak üzere toplamda yedi tane kule üreticisi var. Toplamda dört tane türbin firmasının kanatları Türkiye'de üretiliyor ve bu üretimlerinde yaklaşık %30'u iç pazara veriliyor, %70'ini ihraç ediyoruz. Yani rüzgâr sadece yatırımları ile

gelişmiyor, Türkiye aynı zamanda rüzgâr sanayisi ile de gelişiyor. Bu düzenlemelerin sürdürülebilir olması elbette bütün rüzgâr yatırımcılarının isteği talebi. Bizde böyle bir piyasa istiyoruz. Çünkü rüzgâr yatırımları uzun vadeli yatırımlar, günü kurtarmak ne kamunun ne son kullanıcıların, ne rüzgâr yatırımcıların ne de rüzgâr sanayisinin işine geliyor. Düzenlemeler doğru, YEKDEM 'in düzenlemesinin doğru olduğunu ifade etmiştim ama bir geçiş süreci ile birlikte uygulamaya geçerse daha sağlıklı bir süreç olacağını öngörüyoruz, geçiş sürecinin en azından yumuşak olacağını öngörüyoruz. Sadece onu ifade etmeye çalışmıştım Sayın Başkanım.

Mustafa YILMAZ: Bir atasözü vardır. Şöyle söyleyelim, Yatırımcı sıkışmazsa, Hızır yetişmez. Biraz sıkışmanız lazım.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Peki, Başkanım, çok teşekkür ediyoruz. Ayrıca katılımlarınız içinde. Sayın Çevre Komisyonu Başkanımız Sayın Cihan Pektaş'a mikrofonu uzatmak istiyorum. Özellikle de Orman konusunda somut bir şeyler söyleyebilirsiniz Sayın Başkanım. Sizi yakından ilgilendiriyor diye düşünüyoruz.

Cihan PEKTAŞ

TBMM Çevre Komisyonu Başkanı

Sayın Müsteşarım, Sayın Başkanım, Türkiye Rüzgâr Enerjisi Birliğinin Değerli Başkanı ve Yöneticileri, Saygıdeğer Misafirler, sözlerime başlarken hepinizi saygı ile selamlıyorum. Öncelikle bu toplantıyı tertip edenleri tebrik ediyorum ve toplantının hayırlara vesile olmasını temenni ediyorum.

Tabi ben bir çevreci olarak çevre ve enerji üzerinde durmak istiyorum. Enerji ve çevre pek çok alanda birbirleri ile bazen

örtüşen, bazen karşı karşıya gelen ancak her ikisi de insanlığın bugünü ve geleceği açısından hayati öneme haiz konulardır. Dünyadaki bütün kaynaklar insanlığın hizmetine sunulmuştur. Ancak sunulan bu kaynaklarda maalesef sınırlıdır. Oysa biz insanoğlunun ihtiyaçları sınırsızdır. Önemli olan sınırsız ihtiyaçlar karşısında elimizdeki sınırlı kaynaklarımızı nasıl değerlendireceğimize. İnsanlığın istifadesine en güzel şekilde nasıl sunacağımızdır. Dünyada enerji kaynağı deyince fosil kaynaklar olan fosil, petrol ve doğalgaz gelmektedir. Bu kaynaklarımızda hızla tükeniyor ve buna mukabil enerji fiyatları da yükseliyor. Ülke olarak maalesef kömür hariç petrol ve doğalgaz yönünden şanslı bir düzeyde değiliz. Bu durumda bizim yapmamız gereken yenilenebilir enerji kaynaklarımız olan su, rüzgâr, güneş ve jeotermal enerji üretimine ağırlık vermektir. Ülkemiz gerçekten bu konuda büyük bir potansiyele sahip. Son zamanlarda enerji üretiminde özellikle yenilenebilir enerji kaynaklarının payının yükselmesi gerçekten sevindirici bir durum. Biz buna seviniyoruz. Bu enerji kaynağımız sürekli, pik talepleri karşılayan ve çevre kirliliği oluşturmeyen enerji kaynaklarıdır. Son yıllarda enerji talebinin Çin den sonra en yüksek olduğu ülkenin Türkiye olduğunu hepimiz biliyoruz. Önümüzdeki dönemde de bu talep artışının devam edeceğini düşünüyoruz ve bunu bekliyoruz. Ülkemiz gerçekten enerji ithalatı için çok yüksek meblağlar ödüyor. Tabi ki buna hiçbir vatandaşımız, insan olarak hiçbirimiz rıza gösteremeyiz. Burada yapmamız gereken enerji kaynaklarımıza özellikle yerli enerji kaynaklarına yönelmektir. Son yıllarda rüzgâr enerjisinin gerçekten

hızlı bir şekilde arttığını görmekteyiz ve bu bizim için sevindirici. İnanıyorum ki 2023 hedeflerini de yakalayacaktır, buna inanıyoruz ve destekliyoruz.

Buna tam bu noktada özellikle konuyla alakalı bahsedildiği için bu husustan bahsetmek istiyorum. Mahkemeye verenler de bu ülkenin insanları, kararı veren mahkeme de bu ülkenin insanları, bu türbinleri yapanlarda bu ülkenin insanlarıdır. Demek burada eksik olan bir şey var. Diyalog eksikliği. Bir örnek vermek istiyorum. Yusufeli Barajını bilmeyeniniz yoktur. Şu anda inşaatı devam ediyor. Yüksekliği 270 metre. Gerçekten ülkemiz için gurur meselesidir. Yusufeli Barajını bir STK geliyor mahkemeye veriyor ama hiç haberimiz yok. O zaman DSI'de çalışıyoruz. Bir öğrendik ki Danıştay'da da aleyhte karar çıkmış. Bunun üzerine Danıştay Başkanı ve oradaki Daire Başkanlarını teker teker ziyaret ettik ve önemiyetini anlattık. Sağ olsun Danıştay Başkanlar Kurulundan dava geri döndü. Bu projenin yapılmasına karar verildi ve şimdi bu proje yükselmektedir.

Bir örnek daha vermek istiyorum. Şimdi bizim önümüze tabiatı ve bio-çeşitliliği koruma kanun tasarısı geldi. Bizde komisyondaki bir abimizle birlikte oturduk ve tasarımı inceledik. Biz bunu ülkemizin önde gelen TEMA, Greenpeace, Doğa Koruma Örgütü, Türkiye Ormancılar Derneği gibi sivil toplum kuruluşlarına gönderdik. Dedik ki; bu tasarımı inceleyin varsa tekliflerinizi yapın. Onlarda tasarımı incelediler gerçekten oradaki arkadaşların hepsi de inanın bürokratlar kadar uzman arkadaşlar. Çoğu da bürokrasiden ayrılmış insanlar. Biz bu teklifleri aldık, Bakana gittik ve durumu söyledik ve sizin bürokratlarınız incelesin dedik. İnceledikleri zaman o arkadaşlarımızın tenkitlerin neredeyse tamamının yakınının aslında orada bahsediliyor tasarıda ama birazda detaylı ve ufak tefek değişiklik istiyorlar ve uzlaştık. Çok güzel bir uzlaşma oldu. Hatta bir toplantı yaptık Meclis'e komisyon odasında bir tarafta ilgili Bakanlık yetkilileri, bir tarafta STK'lar, bizde Moderatör olduk. İnanır mısınız bazı hususlarda o STK'daki arkadaşlar devleti çok korumacı buldular. Bunu niye söylüyorum bir kere biraz daha lobinizi güçlendirin, PR'ınızı yapın emin olun ilgili mahkemelerle görüştüğünüz zaman veyahut Sayın Başkanınız ve ekibi beni ziyarete geldiler çok da mutlu oldum bizleri ziyarete geldiğiniz gibi STK'ları da ziyaret edin, oturun konuşun, inanın bu sorunların çoğunun aşılabacağını göreceksiniz, ben buna inanıyorum.

2002 yılında Türkiye'deki HES üretimi 26 milyar kWh idi. Ama bugün bakın 91 milyar kWh'e çıktı. 11 milyar lira ithalat azaltımına gidildi. Şu anda potansiyelin yarısı budur. Bakın ben Çevre Komisyonu Başkanı olarak, bütün potansiyelin değerlendirilmesinin gerekliliğine yürekten inanıyorum. Özellikle lisanslar verilirken, izinler verilirken gerekli Bakanlıkların, gerekse EPDK Başkanlığı olmak üzere bu aşamada çok titiz davrandıklarını da görüyorum. Çevreci olarak bizi sevindiriyor. Ama son zamanlar tabi yatırımlar çevreye daha duyarlı bir şekilde yapılmaya başlandı. Özellikle bir vadide bir proje yapılırken oradaki sadece enerjinin değil oradaki tabi güzelliklerden de turizm potansiyelinden de yararlanılması gereği ortaya çıktı ve bu konuda ülkemizde bazı projeler yapılmaya başlandı. Mesela Trabzon'da Solaklı Vadisi, adeta bir cennet köşesi gibi oldu hem HES yapıldı, yukarıya Hobi Gölet'i yapıldı etrafa çok güzel rekreasyon alanları yapıldı. Biz hem oradaki enerjiyi almaya başladık hem de insanlarımız, turistler o bölgeyi gelip görüyorlar. Bunlar tabi çok önemli şeyler, o yüzden bunları anlatıyorum.

Karabük'te bundan 5-6 sene evvel bir HES' in temel atma törenine gittik. Orada yaşlı bir amca ısrarla konuşmak istediğini söyledi. Kendisine söz verdik. Mikrofonu aldı eline dedi ki; ben çocuktum, 1930'lu yıllarda Karabük Demir Çelik Fabrikası inşası yapılıyor ve bu inşaatı da Almanlar yapıyor. O ekipten bir Alman Mühendis o gün orada temelini attığımız çayın kenarından geçerken buradan cereyan akıyor,

elektrik akıyor. Amca bize böyle anlattı demek ki batı bu hidroelektrik enerjiye çok önceden başlamış ve hemen hemen de bitirmiş. Özellikle şunu söylemek istiyorum. Geçenlerde bir muhalefet milletvekili kendisi de çevreci bir bürokrattır. Rüzgâr Enerjisi ile de bazı eleştiriler getirdi. Aslında iki türbin arasındaki mesafenin 1450 metre olması gerektiğini ancak ülkemizdeki mesafenin 400 metre olduğunu söyledi. Benim tavsiyem Sayın Başkanım onları da ziyaret edin. Özellikle CHP'nin ve MHP'nin de çevre Komisyon üyelerini de ziyaret edin. Onlara Rüzgâr Enerjisinin önemini anlatın.

Şunu ben iddialı bir şekilde söylüyorum. DSİ'de ve Orman Bakanlığında görev yapmış birisi olarak, Sayın Veysel Eroğlu ile 20 yıl çalışmış birisi olarak şunu söylüyorum. AK Parti Hükümetleri gerçekten gelmiş geçmiş en çevreci hükümetlerdir. Bugüne kadar yapılan uygulamaları ben yakinen görmüş birisiyim. Özellikle İzmit'teki Osman Gazi Köprüsünün geçen biliyorsunuz son tabliyesini Cumhurbaşkanımız ve Başbakanımız koydular orada bir şeyi anlattılar, bir şeyi fark ettik biz. Köprü'nün kavisli yapıldığını gördük biz bunun sebebi Yalova tarafında Altınova kısmında ki Hevsek Gölüdür. Özellikle orası flamingoların uğrak yeridir. Eğer köprü karşıya direk geçmiş olsaydı o sulak alan köprü'nün altında kalacaktı. Dolayısıyla o doğal dengeyi etkileyecekti. Bakın dünyanın en büyük projelerden birisinin bu şekilde yapılmış olması gerçekten bizim için sevindiricidir. Özellikle hepinizin huzurunda bu projeyi bu şekilde yapan ulaştırma bakanımıza teşekkür ediyorum. Esasen biz köpek ve yavruları rahatsız olmasın diye koskoca ordunun yolunu değiştiren, elinizdeki bir fidanı kıyamet kopuyor olsa dahi dikiniz diyen ve akarsu başında olsanız dahi suyu israf etmeyin diyen bir medeniyetin mensuplarıyız. Dolayısıyla buradaki çevre hassasiyetine çok dikkat etmemiz gerekir.

Ben birazda Enerji tasarrufundan bahsetmek istiyorum. Gerçekten Enerji Bakanlığımızın son yıllarda enerji tasarrufu ile ilgili yapmış olduğu çalışmaları biz takdirle takip ediyoruz. Bize göre en pahalı enerji israf edilen enerjidir. En ucuz enerji de tasarruf edilen enerjidir. Enerjinin üretiminden, tüketimine kadar olan süreçte verimliliğin sağlanması ve çevre sorununun azaltılmasının önemini herkese anlatmalıyız. Tabiata dost kaliteli üretim ve bilinçli tüketimin çevreyi korumanın olmazsa olmazlarıdır. Hem enerjimiz olsun, hem de çevremiz tahrip olmasın diyorsak birey olarak israf etmemeyi ve tasarrufu, Yönetim olarak da üretimden tüketime kadar olan süreci iyi analiz etmeyi ve denetlemeyi de başarabilmeliyiz. Gelecek nesillere daha yaşanabilir bir yaşam bırakmak için çevre ve kalkınma arasındaki hassas ilişkinin esasları üzerinde hep birlikte düşünmeli ve tartışmalı ve mutabakat sağlamalıyız. Çevreyi korumak esas alınmalıdır ama kalkınmayı da gölgelememelidir. Bakın bu çok önemli. O yüzden ben diyorum ki mutlaka gerek üreticilerimiz gerekse Kamu Kurumlarımız çevreci STK'lar ile oturup konuşmamız gerekiyor. Hakikaten onlarda uzman, ben oturup konuşulduğu zaman aslında sorun olarak gözüken birçok problemin çözüleceğine yürekten inanıyorum. Çevre meselesi hepimiz için marjinal gruplara bırakılamayacak kadar önemlidir, hayatidir. Çünkü çevre meselesi sadece bizi değil çocuklarımız başta olmak üzere bizden sonraki nesilleri de ilgilendirmektedir.

Ben ülkemizin 2023, 2053, 2071 hedeflerini gerçekleştirmedeki vizyonuna bakarak bu hedefleri gerçekleştireceğine yürekten inanıyorum. Bu duygu ve düşüncelerle hepinize saygılar sunuyorum. Sağ olun, var olun Çevre Komisyonu olarak biz üzerimize düşeni fazlasıyla yapmaya hazırız. Yeter ki ülkemiz enerji ithalatını azaltsın, yeter ki yerli ve milli kaynaklarımızı daha hızlı bir şekilde harekete geçirelim teşekkür ederim.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Sayın Başkanım çok teşekkür ediyoruz. Tabi sizin yaşadığınız olayın aynısını rüzgârda da yaşıyoruz. Rüzgâr esiyor şu anda ve rüzgârda da cereyan var aslında. Bunu hızlı bir şekilde değerlendirmemiz lazım. Başkanım biz Orman Bakanlığımız ile her birinin tarihini de verebilirim, 2014/1 sayılı genelge çıkmadan önce tam 18 toplantı gerçekleştirdik. Buna o dönemdeki Çevre Komisyonumuz ve Enerji Komisyonumuz da dâhil ama maalesef bu konuya çözüm bulamıyoruz. Sizin hem Bakanlıktan gelmeniz hem Çevre Komisyonu Başkanı kimliğinizle de zaten şu anda önü açık bir şey, uygulamaya yönelik hız kazandırabilirseniz, destek olabilirsiniz rüzgâr yatırımcılarımıza bunu özellikle istirham ediyoruz. Yani uygulamaya yönelik bir şeyler olsun önümüz açılsın. Enerji arzı konusunda Trakya bölgesinde de ciddi sıkıntılarımız var. Oraya destek olacaktır.

Cihan PEKTAŞ: Ben esasen bugünde bakanımıza konuyu gördüm. Sayın Orman Bakanımızla beraberdik, buraya geleceğimi söylemiştim. Tabi ormanlarında biliyorsunuz yoğun olduğu bölgeler var, bir rüzgârgülünü oraya diktiğimiz zaman oranında etrafında oraya ulaşım yolları bazı çalışmalar olduğu için kesimler yapılmaktadır. Belli kapalılık oranı verildi bunlara dikkat ediliyor. Bunlara belki birliğinde dikkat etmesi gerekir. Nitekim az önce Mustafa Bey bahsettiler Meteoroloji Genel Müdürlüğü de mesela o zaman benim çalıştığım bakanlığa bağlı idi, şu anda tahminlerde %95'lere vardık. Tahminler konusunda, dünyanın en iyi ülkelerinden bir tanesiyiz. Süper bilgisayarlarla şu anda hava tahminleri yapılıyor. Türkiye'nin rüzgâr atlası çıktı. Nitekim belki orman yoğunluğu az olan bölgelere ağırlık verilirse çevre tahribatı da önlenmiş olur. Ben Orman Bakanımız Veysel Beyi yakinen tanıyorum. Özellikle yerli kaynaklarımızın harekete geçilmesi konusunda emin olun çok gayret gösteren bir bakan. Mesela kömür ile ilgili biliyorsunuz yeni yeni santraller kuruluyor. Orada da bazı izinler verildiğinde çok büyük tepkilerin geldiğini Bakanlıkta iken gördük. Hakikaten Veysel Bey bu konudaki birçok tepkiyi göğüsleyebilen, Orman teşkilatımızda bu konudaki tepkileri göğüsleyebilen bir yapıya sahip ben şu anda Enerji Bakanlığı ile Orman ve Su İşleri Bakanlığı arasında bu konudaki diyaloglarında geliştiğini biliyorum. Yakinen takip ediyorum. Önemli olan az önce bahsettiğim gibi, hem enerjimizi üretelim, çevreyi de tahrip etmeyelim. En az nasıl tahrip edersek buna bakacağız. Belki açık alanları tespit edip rüzgârımızı üretelim.

STK'lar da bize geldiği zaman bunun çıkardığı gürültüden etrafa verdiği gürültü yankısından kuşların çok etkilendiğini söylüyorlar ve bu konuda hakikaten bilimsel araştırmalar yapıyor arkadaşlar. Ben diyorum ki oturun konuşun böyle uzaktan medya yoluyla değil de birebir masanın etrafında oturup konuşulması lazım. Ben bunun çok fayda getireceğine yürekten inanıyorum. EPDK'nın bu konuda ne kadar gayret sarf ettiğini, özellikle HES'lerle ilgili DSİ ile çok uyumlu çalıştığını aslında bugün ülkemizdeki bütün kurumların gerçekten bir uyumlu çalıştığını görüyoruz. Cumhurbaşkanımız Başbakan iken zaten hep bürokratlara talimatı şu idi: Kardeşim yatırımcının önünü kapatmayın, yatırımcının önünü açın. Çünkü mesela bugün Rusya'ya baktığınız zaman; adamlar doğalgazı ihraç ediyor, kendi kaynakları olan kömürü kendi ısınmasına ve sanayisine kullanıyor. Biz ne yapıyoruz kendi milli kaynağımızı kullanırken bir sürü sıkıntı ile karşılaşıyoruz. Gerek STK'lar bazında gerekse yönetmelikler mevzuat bunların aşılması lazım. Biz bu konularda tam destekçiyiz. Hiç problem yok. Bu konuyu da konuşacağım tekrar.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Çok teşekkür ederiz.

Cihan PEKTAŞ: Konuyu da konuşacağım tekrar aldım bakın 30 proje.

Mustafa YILMAZ: Şimdi o zaman burada ben bir şey söylemek istiyorum başkanım şimdi özel sektör yatırımcı olursa yatırımcı bir refleksle karşılaşır. Şimdi onun ötesinde EPDK olarak düzenleme kurumu

olarak ben bir şeyler söylemek istiyorum. Burada sizin olmanız gerçekten büyük bir şans özellikle yalnız Çevre komisyonu başkanından öte bir mana yüklüyor buradaki yatırımcılarımız bunu da inşallah sizde bu potansiyeli gördükleri için böyle bir mana yüklüyor. Bundan da yani böyle olması da güzel bir şey şimdi buradaki bu kuş yolu lobiciliğin ötesinde bir şey şimdi her şey zıttı ile kayımdır. Bir şey faydalıysa muhakkak zararı vardır. Yani zararsız bir tesisten bahsetmek mümkün değil. Mesela orda fayda ve zararı mülahaza ederek iyi karşılaştırarak bunun daha faydalı, zararından çok faydası olduğu takdirde o tesis yapılabilir bir tesis. Şimdi burada da bir menfaat çatışması var yatırımcıyla kuşların menfaat çatışması var. Şimdi bu alanları hem yatırımcı seviyor hem kuşlar seviyor. Şimdi burada ortak yolu bulmamız çok mümkün, gerçekten mümkün.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Bütün alanları mı?

Mustafa YILMAZ: Yok, şimdi bu şuan kapalı 1000MW bahsediyorum 1100MW'dan burada rüzgârın en bol olduğu yer kuşlarda burayı seviyor yatırımcı da burayı seviyor. Yani burada insanoğluya öyle bir hayvanlar âleminin bir menfaat çatışması var. Bunu çok rahat insan ve hayvan olarak bir araya gelerek herkesin menfaatine herkesin haklarını belli bir yerde tutarak karşılıklı fedakârlıklarla feragatlerle çözebiliriz. Bunda da tabi Çevre bakanlığının Çevre komisyon başkanıyla sizin katkınızla orman bakanlığımız bu işi çözebilir. Ama şu bakış açısı olmasın yani direkleri burada taşıyın ya olmuyor böyle bir şey şimdi bir sefer konuşmuştuk. Orman bakanlığındaki arkadaşlar dedi ki ya tesisleri buradan taşıyın, rüzgârı nasıl taşıyacağım ben. Yani böyle bir şey bulunabilir. Belirli saatler arası bu teknolojik olarak mümkün. belirli saatlerde çalışmayarak kuşları belirli hareketlerden sonra şey oluyor bilinçaltında ne zaman geçeceğini öğrenebiliyor yani tıpkı evcil hayvanlardaki gibi. İşte bugün öğlen vakti geçeceksin o zaman işte diyelim ki tesisi durdurabiliyoruz.

Mustafa Serdar ATASEVEN: 15 gün ilkbahar 15 gün sonbahar

Mustafa YILMAZ: Yani onu teknik olarak çözüm gerçekten.

Cihan PEKTAŞ: Şimdi burada anekdot anlatayım. Çanakkale'de Çokal Barajı vardır. Bu barajı biz başlayıp bitirdik ama bizden önce temeli atılmış. Burada bir fay hattı varmış herhalde denilmiş ki burada fay hattı var buraya baraj olmaz. O zamanda tabi 80 ihtilali olmuş bir general o zaman üst düzey yönetici kamuda, talimat vermiş demiş ki "emir veriyorum fay hattını başka yere taşıyın." Şimdi buna benzer bir şey oldu sizin dediğiniz başkanım.

Mustafa YILMAZ: Yani bunu biliyorsunuz çözülebilir bu inşallah çözülür ülke kazanır.

Cihan PEKTAŞ: Bakın mesela geçen yatırımcı arkadaşımız geldi. Bir yerde projeleri var projeyi devir almak için gerçekten çok yüksek bir bedel ödemişler, üzöldüm açıkçası. Yani bu konuyu da aslında oturup bir Sayın Veysel Eroğlu ile konuşacağım. Çok büyük bir rakam ödemişler. Devir almışlar projeyi gelmişler izne, denilmiş ki kardeşim burası bilmem ne sahası diye kalmış öyle. Şimdi ortada bir sıkıntı var. Bunun bir şekilde çözülmesi lazım.

Mustafa YILMAZ: Şunu söyleyim flora çiçeği deniyor bir rapor geliyor. Biz diyoruz ki arkadaşım bu çiçeklerin burada kalması lazım tesisi yakın, bir yere tesisini taşı diyoruz ve bütün yatırımcılarımızda bu

anlayış içerisinde onu taşıyorlar. Ama burada rüzgârı taşıma şansımız yok. Yoksa mesela sit alanı oluyor diyelim ki Balıkesir'in Cunda adasında bir sit alanı var korunması lazım ya kardeşim bu rüzgâr git 5 km oradan geçiyor kur kuruluyor. Kurmuyoruz. Bizim yatırımcı anlayışı ne pahasına olursa olsun arkadaş ben burada kazanmak için ben burada sit falan dinlemem demiyorum. Yani öyle bir kültür gelişti Allah'a çok şükür. Olabilecek şeyleri istiyoruz yani isteniyor. Bunu hep birlikte çözebiliriz inşallah.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Çevre Komisyonu Başkanımıza da çok teşekkür ediyoruz. Çok kısa bir şey söyleyip hemen sözü sayın Müsteşarımıza bırakacağım. Sayın Başkanım, Almanya'nın şu anda kurulu gücü 45 bin MW rüzgârdaki. Yani bizim 5.000 MW' lar civarında olduğumuzu düşünürseniz, bizim aşağı yukarı 10 katımız kadar rüzgârda Almanya'da kurulu güç var ve Almanya Türkiye'nin yarısı kadar bir ülke. Yani bunu Almanya eğer yönetebiliyorsa çevreyle birlikte, çevreye uyumlu şekilde, rüzgâr enerji santrallerinin sahiplerinin hepsi çevrecidir. Çünkü rüzgâr çevreci bir enerji kaynağıdır. Sayın Başkanım yani rüzgâr enerjisi çevreye en az etkisi olan enerji üretim tesisidir. Ülkemizde de Avrupa'ya göre %25 - %30 daha fazla potansiyel var. O yüzden bizim bu potansiyeli sonuna kadar değerlendirmemiz lazım. Rüzgârımızı boşa harcamamız lazım. Bu konuya da özellikle dikkatinizi çekmek istedim.

Evet, Müsteşarımız Sayın Fatih Dönmez'in TÜREB'e de çok büyük desteği oldu. Gerek EPDK döneminde gerekse Bakanlığa geçtiği dönemde elimizden tuttu bu konuda yardımcı oldu. Şimdi de Enerji Bakanlığı Müsteşarı olarak toplantımıza katıldı. Buyurun Sayın Müsteşarım.

Fatih DÖNMEZ

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Müsteşarı

Çok değerli TBMM Çevre ve Enerji Komisyonu Başkanı, EPDK Başkanı, TÜREB' in çok değerli başkan ve yöneticileri, kamu ve özel sektörümüzün değerli temsilcileri bende Bakanlığımız adına saygıyla selamlıyorum. Türkiye Rüzgâr Enerjisi Birliği biraz evvel sayın başkanın ifade ettiği gibi 1990 yılların başında bakanlığın girişimiyle kurulmuş bir birlik yani o tarihte muhtemelen rüzgâr santralimizde yoktu. Ama bu gücün farkında çünkü bu coğrafya aslında bu gücü elektrik üretiminden önce değirmenlerde un öğütürerek keşfetmiş durumda iyi ki de böyle bir kuruluşa

vesile olmuşlar. Bende kendilerini şükranla anıyorum o tarihte kimler bu işe imza attıysa. Ve giderek de büyüdü kamuyla kalmadı bugün kamu özel sektör birçok paydaşı çatısı altında barındıran, sadece paydaşların hak ve menfaatlerinin değil zaman zaman yaptığı sosyal etkinliklerle rüzgâr enerjisini başta çocuklarımız olmak üzere halkın çok değişik kesimlerine sevdirmeye, tanıtmaya, farkındalık yaratmaya çalışan etkinliklerle de tanıyoruz. Onun için burada aslında beni davet ettikleri için teşekkür ediyorum ve düzeltmek de istiyorum normalde burası madem kuruluşunda bakanlık var bu etkinliğin ev sahibi aslında bakanlığımız sayılır, ben hepinize bakanlığımız adına bu toplantıya katıldığınız için teşekkür etmek istiyorum. Genelde bu tip konuşmalarda işte dünyadan, Türkiye'den stratejik hedeflerimiz ne kadar, ne kadar kaç lisans verdik ne kadar kurulu güç devreye girdi diye bilgilerle tamamlaya bilirdik ama bunları zaten sayın başkan ifade etti. Bende doğrusu bu bilgileri ayrıca sizlerle paylaşmak istemiyorum. Siz bizden daha iyi biliyorsunuz. hatta hava durumunu sorsam muhtemelen metrolojiden daha iyi

biliyorsunuz. ben şuna inanıyorum zaman zaman sektörün temsilcileri de geliyor, başta rüzgârcılar da olmak üzere. Bu üretim tahminlerini daha iyi yapabiliyorlar. Maalesef HES tahminleri bizi biraz daha yanıltıyor. Aramızda HES'leri temsil eden arkadaşlar varsa bilemiyorum. Bu vesileyle de sayın başkanın kamudan beklentilerini içeren konuşmasının sonunda ifade etmiş olduğu YEKDEM kapsamındaki tesislerin dengeleme yönetmeliğinde yükümlü hale getirilmesi konusunu da ifade etmiş olayım. Bakanlık olarak biz EPDK'nin bu son yaptığı düzenlemeyi destekliyoruz. Ve inşallah sabırlı davranırsak bunun menfaatlerini ve faydalarını sektör olarak herkes görmüş olacak. Ve bir yasal güvenceye kavuşturulması içinde geçtiğimiz hafta meclis komisyonundaki paketi de ekledik. Şimdi aslında hedeflerimizi aşağı yukarı sektörün tamamı gayet iyi biliyor. Fakat burada bu hedeflere ulaşmamız için çözmemiz gereken birkaç başlık var. Bunu çok değerli konuşmacılarımızda aslında ifade etti. bunları belki sizlerle tartışmak isteriz. Bir, rüzgâr yatırım izin sürelerini nasıl kısaltırız? Süreçleri nasıl iyileştiririz? Herhalde bu soruya buralarda cevap arayacağız. İki, rüzgar enerjisini sisteme entegre edecek alt yapıyı nasıl hazırlamalıyız? Üç, destek mekanizmalarının geleceği bence rüzgâr sektörünün bugün ve bugünlerde tartışması gereken konudur, bunu kamu özel ayırım yapmaksızın ifade ediyorum. Bu 3 konuyu tartışmak durumundayız, bu konudaki sizin görüşlerinizde şüphesiz bizim yol haritası oluşturmamıza da katkı sağlayacaktır. Bu noktada sizlere düşen ödevler de var. Bir rüzgâr yatırımında en çok nerede vakit kaybediyorsunuz? Bunları muhtemelen çıkarmışsınızdır. Şimdi sayın başkan ifade etti, geçtiğimiz ay biz başbakanlık genelgesiyle birlikte Enerji Yatırımları Takip ve Koordinasyon Kurulu ilk toplantısını yaptık. İlk toplantıda sektör temsilcilerimiz yoktu fakat aldığımız bir kararla bundan sonraki toplantılarda sektörün temsilcilerini de alalım dedik. Orada bizim yatırımcıların izinle alakalı hangi kamu kurumlarına gidiyorsa o kamu kurumlarının temsilcileri de bizlerle birlikteydi. Şimdi biz, bir sonraki toplantıda onların karşısına söyle çıkmak istiyoruz enerji bakanlığı olarak, rüzgâr yatırımcılarından da özellikle rica ediyorum. Nerde ne kadar vakit kaybediyoruz üyelerimize sorarak şöyle gant şemasıyla sayılar, gerekirse Excel dosyalarına işleyerek bizlere teslim edin ve ardından da süreç iyileştirme çalışmalarını hep birlikte yapalım. Mesela eğer sektör şunu diyorsa şu genel müdürlük, şu işlemleri elektronik olarak yapmış olsaydı; biz 3 gün daha önce alırdık ya da şurada 3-5 personel takviyesi yapılsa bizim işlerimiz en az 1 hafta kısılır diyorsanız lütfen bunları da bize öneriniz. Biz de o toplantıda ilgili bakanlıktan istediğimiz konular varsa arkadaş sizin karneniz bu, burada iyileştirme yapılması gerekiyor lütfen bu konuda bize ve yatırımcılara yardımcı olun şeklinde önlerine gidelim. Arda Bey de burada başbakanlıkta o toplantıda kendisi de vardı kendisi de bunlara şahitlik edecektir. Bir diğer husus bu alım garantilerinin öngörülebilir olmasıyla ilgili hususlar. Bugünlerde sadece biz tartışmıyoruz dünyada tartışıyor. Belki rüzgâra 20 cent verelim desek hepiniz çok mutlu olursunuz. Ama elektrik fiyatlarına artış etkisiyle 3 seneye kalmaz Türkiye'de bir daha rüzgâr garantisi konuşulamaz hala gelir. Bu sebeple sürdürülebilir, elektrik fiyatlarına etkisi minimum, arz güvenliğine etkisi maksimum 1 model üzerinde çalışmamız gerekiyor. Bakın, Nisan 2016 da Bloomberg Energy Finance Zirvesi toplantısında bazı rakamlar paylaşıldı. Onu sizlerle paylaşmak istiyorum muhtemelen sizin de bilginiz var. Fas'ta Enel, daha geçtiğimiz Ocak ayında, kilovatsaat başına 3 dolar cent ile bir anlaşma imzaladı rüzgârda. Kendi verilerine göre dünyada rüzgâr maliyetleri 2009 yılından bu yana %50 düştü. Teknoloji öğrenme oranı ise küresel olarak konuşuyorum % 19 yani aslında hem verimlilik artışı var, hem de maliyetlerde bir düşüş var. Rüzgârın küresel elektrik üretimindeki payı 2000 yılında % 0,2 iken, bugün % 3,5'lara yaklaştı. Aşağı yukarı Türkiye'de bu rakam 3'ler civarında toplam elektrik üretimimizin de %2,5 - 3 civarında bir kısmını rüzgârdan elde ediyoruz. Rüzgârda tahmin konusunda sanırım yatırımcılar her gün yanıltıyor ama daha iyiye gidiyorlar. Uluslararası Enerji Ajansı, 2002' den 2015'e kadar yayınlan bütün "Dünya Enerji Görünüm"lerindeki rüzgârı hep gerçekleşenin altında tahmin etti. Yani aslında sektörünüz herkesi şaşırtmış oldu. Biz gelir gelmez az önce de ifade ettim, enerji

yatırımları takip koordinasyonu kurulunu hemen oluşturduk. Geçmiş dönemden kalan kanunları hızlı bir şekilde meclise sevk ettik, nitekim ilk paketimiz geçtiğimiz hafta komisyonda geçti. sizlerle ilgili önemli değişikliklerimiz var, muhtemelen siz de takip ediyorsunuz. Yenilenebilir enerji kaynak alanlarıyla ilgili bir maddemiz var, keza YEKA'ların dışında normal YEKDEM mekanizmasından yararlanacak rüzgâr, güneş tesislerimiz içinde bazı değişikliklerimiz var. Bunlarla ilgili detayları muhtemelen yenilenebilir genel müdürümüz burada paylaşabilir. Biz burada şunu amaçlıyoruz; özetle yerli teknolojinin kullanıldığı, yerli kaynaklarda ölçek ekonomisini yakalamak, maliyeti düşürmek, istihdam oluşturmak ve sanayimizde çeşitlendirmek istiyoruz. Bir paradigma değişikliğine gidiyoruz. Ve dedik ki, kamu kurumunun oradan 3-5 milyon fazla almasının tüketiciye doğrudan bir etkisi olmayacağı kanaatiyle doğrudan buradaki yarışma modelinin fiyat üzerinden eksiltme suretiyle yapılmasının, tüketicinin enerji giderlerinin azaltılmasına katkı sağlayacağını düşünerek böyle bir model değişikliğine gidiyoruz. Bizim açımızdan rüzgârın elektrik üretimindeki payı önemli ama rüzgârın istihdam, sanayi ve AR-GE deki payının artırılması gerekiyor. Rüzgâr bakanlığımızın bir nevi otomotiv sektörü... Yan sanayisi, AR-GE' si, yerli ürünleriyle sizlerden beklentimiz çok yüksek ama her şey de alım garantisine getirip lütfen kilitlemeyin. Bakın dünyayı siz de biz de yakından takip ediyoruz, okuyoruz. Herkes 10 değişik model çalışıp nasıl bunları sürdürür hale getirebiliriz diye araştırmalar yapıyor. Bizim 7 cent mi olsun 8 cent mi olsun konusunu tartışmamızın ben artık zamanı geçtiği kanatindeyim. Yenilikçi modelleri tartışmamız gerekiyor.

Sistem alt yapısı için TEİAŞ ve TÜREB bir ekip kurup, rüzgârın master planını birlikte çalışıp, bunları nasıl hayata geçirebilir, bunları tartışmamız bilmemiz gerekiyor.

Son kısımda ise zaman zaman bu tip sektör toplantılarında sektöre bazı ev ödevleri veriyoruz. TÜREB' den söyle bir beklentimiz var sayın başkanım. Önümüzdeki 5 sene içerisinde rüzgâr enerjisi stratejisi ne olmalı? Swot analizler, alternatif modeller ve master planları da içerecek şekilde, kurulu güç artış tahmini, gelecekte rüzgâr kurulu güçleri hangi bölgede ne kadar gerçekleşebilir, bütçemize bütçeye, nihai tüketiciye bunun etkisi ne olacak, istihdam çarpanı ne olacak? Bu konuları da içeren bir detaylı rapor bekliyoruz.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Deadline da verin Sayın Müsteşarım.

Fatih DÖNMEZ: 1 Ekim 2016.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Erken olmadı mı Sayın Müsteşarım.

Fatih DÖNMEZ: Yok, sizde zaten bunun yarısı hazır.

Mustafa YILMAZ: Sayın Müsteşarım onun konusunu da açıklayınız. Yalnız yatırım yükümlülüğünü mücbir sebep gibi görülüp de erteleme istemesinler bizden.

Fatih DÖNMEZ: Tamam. Yok, erteleme yok. Evet, ev ödev yükümlülüğünü ertelemiyoruz. Yaz tatilinde biraz öğretmenler tatile çıkarken tatil kitabı verirdi, bende hiç okumazdım onu da. Sizin zaten çalışma sezonunuz yazın olduğu için, öyle ümit ediyorum bu tarihe kadar analitik sayılarla, hesaba dayanan bir rapor elimize geçmiş olur. Onun dışında aslında her iki konuşmacı da benden önce sorunlara değindi yani ortak sorunlar. Ben not aldım orman izinleri bedelleri bunu Orman Bakanlığıyla müzakere ediyoruz.

YOİK' de tartıştık bu konuda bir iyileşme yapılmasını YOİK Başkanı Sayın Lütfü Elvan Bey'de orman bakanlığından istedi, onu size bilgilendirmiş olayım. Kamulaştırma, kamu yararı kararı... Eğer vaktimiz yeterli olursa aslında kamulaştırmada eskiden olduğu gibi EPDK 'nın kamu yararı kararı almasını ve sektör temsilcilerinin bu işi eskiden olduğu gibi daha hızlı yürüteceğini düşünüyoruz. Bu pakete yetiştiremedik sayın başkan da burada, şahit. İnşallah gelen ilk yasa değişikliğinde eski haline hızlı haline yani sürecin hızlı haline dönmüş olacağız. Bu inşaat izin süreçleri ile alakalı takibimiz notlarıma bakıyorum. Düzenlemelerde öngörülebilirlik doğru, buna dikkat etmemiz gerekiyor yani makul süreler verilmesi açısından fakat şu da var; düzenlemeden önce yatırımcının yasal olarak sahip olduğu hak ve menfaatlere dokunmayacağız. Zaman zaman bu tartışılıyor sektörde.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Yani geriye dönük uygulama olmayacak

Fatih DÖNMEZ: Geriye dönük uygulama olmayacak ama aldığımız yeni kararlar yeni sisteme girenleri etkileme imkânına sahip olabilir. Yani orada zaman içerisinde belli olacak ve bahsettiğim gibi dinamik bir sektördeyiz. 8 sene, 10 sene önceki fiyatlarla ve alım modelleriyle bugünü taşıma şansımız yok. Daha dinamik bir fiyatlandırma mekanizmasına geçmemiz gerekiyor. Bunun çalışması içerisindeyiz, onu da ifade edeyim. Bu yarışmayla ilgili sayın başkanın bir uyarısı vardı kanun teklifi. Ona bakıyoruz. Bizim yaklaşımımız henüz daha ihale süreci başlamadığı için yani herkes fiyatını yani bu yeni modele göre hazır eder, fizibiliteyi zaten hazırdır. Megavat başına kurulu güç üzerinden teklif yerine fiyattan eksiltme suretine dönüştürmeniz birçok yan etkisi olacağını düşünüyoruz.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Şimdi temel sıkıntı ne kadar üreteceğini tahmin etmekte, finans kuruluşlarının geçmiş dönemde de ona benzer bir model vardı Sayın Müsteşarım. Finans kuruluşlarında ciddi bir belirsizlik yaratıyor, bu etken analizlerini de tartışmak lazım.

Fatih DÖNMEZ: Olabilir yani tartışırız orda eğer bir sıkıntı varsa, gerekirse.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Yani belirsiz olarak görüyorlar. Çünkü üretime göre oluyor.

Fatih DÖNMEZ: Yani şöyle ama fizibiliteniz de belirsizse, o zaman fizibilitenizde başka şeyler de şaşıyor demektir. Olay sadece sizin teklif atacağınız bedelle bağlantılı değil. Ortalama bir üretim miktarı planlıyorsunuz onun üzerinden yarıştıktan sonra o şaşma oransal olarak burayı da etkiler onu kabul ediyorum ama top yekûn fizibilitenizi de etkileyebilir. Ben bu duygu ve düşüncelerle konuşmama son vereceğim izninizle ben yerime geçeceğim bekleyen konular var ama bizim ekibimiz burada.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Zaten ara veriyoruz sayın müsteşarım. Ondan sonra 2. bölümde devam ediyoruz. Çok Teşekkür ediyoruz.

Fatih DÖNMEZ: Çok başarılı geçmesini temenni ediyorum. Saygılar sunuyorum.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Çok sağ olun biz saygılar sunuyoruz Sayın Müsteşarım.

V. TÜRKİYE RÜZGAR ENERJİSİ KONGRESİ TURKISH WIND ENERGY CONGRESS

2-3 KASIM 2016
NOVEMBER

JW Marriott, ANKARA

Turkey

TÜRKİYE RÜZGAR ENERJİSİ BİRLİĞİ
TURKISH WIND ENERGY ASSOCIATION

Destekleyenler / Supporters

T.C.
ENERJİ VE
TABİİ KAYNAKLAR
BAKANLIĞI

EPDK
ENERJİ PİYASASI
DÜZENLEME KURUMU

REPUBLIC OF TURKEY
PRIME MINISTRY
INVESTMENT
SUPPORT AND PROMOTION
AGENCY

Wind
EUROPE

GWEC
GLOBAL WIND ENERGY COUNCIL

www.tureb.com.tr / **turek2016**

2.BÖLÜM

SEKTÖR SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Mustafa Serdar ATASEVEN

Türkiye Rüzgar Enerjisi Birliği Yönetim Kurulu Başkanı

Toplantımızın ikinci kısmını biliyorsunuz interaktif gerçekleştiriyoruz. Çevre ve Şehircilik Bakanlığımızdan da bir davetimiz vardı ama davete icabet edemediler. Orman ve Su İşleri Bakanlığımız da bakanlığın tamamı Antalya da bir etkinlikte olduğu için onlarda gelemediler, yine biz bize kaldık gibi bir durum oluştu ama olsun değerlendirelim durumu.

Şimdi toplantımızın ikinci bölümünde soru cevap yapacağız ama öncesinde bir onar dakika yeterli olur mu?

Konuşmacılarımıza bir süre verelim. Geçtiğimiz bir yıl içerisinde geçen yıldan bu yıla neler değişti? Onlara yansıyan sorunlar ve çözüm önerileri neler? Sektörden beklentileri neler bu kurumlarımızın? Bizden beklentileri mesela Sayın Müsteşarımız bize ev ödevi verdi onu bütün sektör olarak hayata geçirmemiz lazım. Aslında bu bizim içinde iyi bir fırsat. Kendimizi anlatabilmemiz için, ifade edebilmemiz için iyi bir fırsat bunu da iyi değerlendirmemiz gerektiğini düşünüyorum. Ben sözü fazla uzatmadan EPDK Elektrik Dairesi Başkanı Sayın Ahmet Ocak'a söz vereceğim. Buyurun Sayın Başkanım.

Ahmet OCAK

Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu Daire Başkanı

Ben konuşma hakkımı sizlere veriyorum çünkü biz konuşma yeri değil icraat yeri olmamız gerekiyor. Dolayısıyla konuşulan konuşuldu zaten, piyasayı bizden daha iyi öğrendiniz. Baştan soruyordunuz sorular, şimdi ziyaretçi sayım azaldı herhalde her şeyi öğrendiniz. Belki YEKDEM yönetmeliğini soracaksınız ama onu da öğrendiniz. Bugün arkadaşlarımız zaten bu konuda bir seminer yaptılar oraya katıldınız mı bilmiyorum. Tabii eleştirecek yönleri vardı yoktu onu tartışmıyorum ama bu gerekli bir yönetmelikti,

belki bu zamana kadar yaptığımız en iyi yönetmelikti

bilmiyorum yani belki taslağı görmüştünüz gizli yaptınız dediniz ama bu taslak 3 ay aslında sürüncemede kaldı. Dolayısıyla bir tedbir almamız gerekirdi. O tedbir biraz geç olsa yapıldı zaten. yani yatırımcı açısından çok kötü bir şey değil, bakın daha önceki taslağımızda bir şey vardı, portföy yöneticisi diye, işte bir yerlere veriyorduk hiç aklımıza da yatmıyordu zaten tartışılın diye kurula götürdük. İki - üç saat tartışıldı da sonra dedik ki bunların hiçbirine gerek yok bunları biz çözeriz dedik bir şekilde. Sonra bakanlığımızdan bir görüş bekledik. Bakanlıktan görüş geldikten sonra yani gizli saklı bir iş yapmadık onu söylüyorum size. Yani hep piyasa önünde yapıldı ama belki uygulama açısından hazırlık açısından biraz sıkıntı olabilir biz biliyorduk ama bilerek inanın ben geçen Çarşamba günü İstanbul'a gitmeden önce, bakanlığı aradım, bakın bunun bugün yayınlanması lazım. O gün çarşambaydı. Ya nasıl olur daha iki gün önce gelmiş falan dediler, bugün yayınlanması lazım. Neyse iki gün sonra yayına verdiler, ama cuma günü yayınlandı. İşte 1 Mayıs'ta da devreye girdi, dolayısıyla belki rüzgarıcılar açısından yani tek

başına, biraz öncede söylendi konuşmalarda, aslında kanal tipi hidrolik santraller rüzgarlardan daha kötü durumda. Belki burada hidrolik yatırımcısı var ama kanal tipi gerçekten rüzgârlardan daha kötü tahminleri var. Çünkü ben onları yaşadım, yani öyle bir havza vardır ki bir saat içinde binlerce metreküp yağmur alabilir, yani bunu tahmin etmeniz mümkün değil. Bunun etkileri aşağıdaki santralleri yukarıdaki santralleri tahmin etmeniz hiç mümkün değil. Meteoroloji diyor ki Ankara da yağmur yağacak, Ankara günlük güneşlik ama bir görüyorsunuz ne bileyim Gölbaşı'nda Haymana da sel almış götürmüş, onu tahmin ediyor ama o anda yağmuru hangi havzaya bırakacağı önemli. Geçende Gölbaşı'ndaki bir köy tamamen sel altında kalmış, sadece bir köy. Onun da bir dereye gittiğini düşünün, üzerinde bir hidrolik santral olduğunu düşünün mümkün değil. Neyse ben çok konuşmayacağım dedim. Soru varsa, bana sorularınız varsa onu cevaplandırayım kendi kendime konuşmayım burada.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Onu diğer konuşmacılarımızdan sonra alacağız.

Ahmet OCAK: Ben teşekkür ederim sağ olun.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Çok sağ olun Başkanım. Şimdi ben bir soru soracağım da, biraz sıkıştıracağız sizi başkanım. Sektörü de arkama almışken.

Ahmet OCAK: Sektör bizim sektör.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Hepimiz aynı gemideyiz Başkanım. Şimdi Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğüne ben bir söz vermek istiyordum. Sayın müsteşarımızın verdiği ödevle ilgili. Genel Müdürüm beş on dakika kısa bir süre değerlendirmenizi alalım Sebahattin Bey izninizle. Buyurun Sayın Genel Müdürüm.

Müniib KARAKILIÇ

Yenilenebilir Enerji Genel Müdürü

Sadece bir iki dakika belki bir aydınlatıcı olmak açısından veya endişeleri gidermek açısından, bir kere daha Sayın Müsteşarımızın özellikle talimatıyla söyleyeyim dedim. Yenilenebilir enerjideki yerli aksamla ilgili yönetmelik taslağını biliyorsunuz görüşe açmıştık, Ocak - Şubat ayında bunlar görüşüldü. Bu görüşmemizde biz sektörden aldığımız bütün fikirleri hakikaten dikkate aldık. Mustafa Bey zaten bahsetti girişte ama bir kere daha teyit edeyim. Sayın Müsteşarımız zaten yönetmeliği en son haliyle imzaladı, şu

anda Bakan bey de imzada. Bu yönetmelikte esasa ilişkin bir değişiklik yapmadık, dolayısıyla hiçbir hak kaybı gerçekleşmedi. Şu anda hiçbir hak kaybı yok. Sadece usule ilişkin değişiklikler var. Yani usule ilişkin değişikliklerden kastımda işte müracaat tarihini biz 1 Ağustos tarihini seçiyoruz, yeminli müşavirlerden alınacak evraklar var, orada standardizasyonu ve yanlış yapmayı engellemek üzere bir takım formlar ihdas ettik. Onların dışında da bir yanlış varsa eğer bizim gözümüzde bakıldıktan sonra sunumlar evrakların tamamlanmasına imkân tanıyacak bir süre getirdik, dolayısıyla hiçbir şekilde bir hak kaybı olmayacak, bütün yatırımcıların müsterih olmasını buradan özellikle rica ediyorum. Çünkü bu konuda gerçekten

azami dikkat ve gayreti sarf ettik. Bunun dışında bir de Sayın Müsteşarımız biraz önce bahsetmişlerdi kanun değişikliğinden. Mecliste hakikaten vekillerimize de müteşekkirimiz, geçen hafta çok yoğun bir çalışma yaptık hem Bayındırlık komisyonunda hem enerji komisyonunda ve hem alt komisyonlarında yoğun çalışma sonucu şu anda genel kurula bir paket gitti ve onun içinde de özellikle yenilenebilir enerji ile ilgili bazı kanun maddeleri vardı. Yenilenebilir enerjinin önünün açılması veya daha fazla yenilenebilir enerji, özellikle rüzgâr ve güneş üzerinde daha fazla toplu kazanımlarla yenilenebilirlerin önünün açılması için yenilenebilir enerji kaynak alanları konseptini ilk defa kanunlarımıza derç ediyoruz. Bu kanun maddelerine koyduğumuz yöntemle yenilenebilir enerji açısından potansiyele sahip büyük kaynak alanlarının, ki bunlar tarafımızdan belirlenip irdelenip her türlü işlemi kabaca genel olarak söyleyeyim; tamamlanıp, özellikle kendisinin getireceği ilk aşamada ölçek ekonomisinden faydalanılarak ilk sistemlerde yerli üretim yapacak imalatçılara, üreticilere tahsis edilmesi bilahare sonraki sistemlerde de sonraki yeterli miktardaki yani iki-üçün veya dördün üzerinde olduğu zamanda artık birbirini yemesin diye buralarda sadece yapılacak üretimlerin kullanılacağı yeni kaynak alanlarının belirlenmesi olacak. Onlarla ilgili kanunla yetki alıyoruz, işte kamulaştırmadan tutun onların nasıl yapılacağı hususlarına kadar kanunda maddeler var tabii orda tarafımızdan belirlenecek bir taban fiyat üzerinden eksiltme yolu ile yapılacak. Burada Sayın Müsteşarımızın da belirttiği gibi sürdürülebilir ayakları üzerinde duran hem fiyat olarak hem de teknoloji olarak bir sistem oluşturmaya getirmeye çalışıyoruz. Kanun teklifi zaten görünürde iyi olduğu kanaatindeyiz. Yani eğer bu konu ile ilgili olan diğer maddelerden bahsetmeyeceğim ama yenilenebilir enerji kaynak alanlarının örneğini verecek olursam eğer, mesela ABD de 1.547 MW'lık böyle bir kaynak alanı var. Hakikaten böyle kaynak alanlarının kullanılması bu tip yüksek güçlü kaynak alanlarının kullanılması santral sayısının fazla olması açısından unstabiliteleri de minimuma indiriyor, sistem işletmecisi açısından hakikaten bu çok önemli. Bir de bunu eğer biz önümüzdeki dönemin en büyük orta vadenin fırsatı olarak değerlendirebileceğimiz depolama ile entegre edebilirsek belirli bir miktar Türkiye'de bu sektörün önünün çok çok daha açılacağı inancındayız. Sayın Başkan ben çok kısaca özetlemeye çalıştım. Endişe edecek inşallah bu yönde bir durum yok. Diğer konuda da yenilenebilir enerji kaynak alanları konusundaki kanunun muhtemelen Mayıs veya Haziran içinde çıkmasını bekliyoruz. En kısa sürede yönetmeliklerini de tamamlayıp zaten bu YEKA'ları güneş ve rüzgâr da uygulamaya başlayacağız.

Çok teşekkür ederim. Eğer ilave şeyler olursa, onları bilahare Sebahattin Bey de zaten orada, Daire Başkanımız cevap verirler. Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Biz teşekkür ederiz Sayın Genel Müdürüm ama sektör olarak içimiz ancak resmi gazetede yayınlandığını gördüğümüzde rahatlar herhâlde. Ama özellikle ben teşekkür etmek istiyorum Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğümüze ve Bakanlığımıza. Bu anlamda gerçekten sektörü dinlediler, sektörün bütün paydaşlarını dinlediler. Çok iyi bir çalışma süreci içerisine girdik ve olumlu meyvelerini de topladık yani olumlu sonuçlarını da aldık.

Ama ikinci bir olay Sayın Müsteşarımızın verdiği ödevde de özellikle Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğümüz, EPDK, TEİAŞ ve diğer kurum ve kuruluşlarla da birlikte bu ev ödevini hazırlamayı öngörüyoruz ve hatta eğer mümkün olursa da rüzgar enerjisini ilgilendiren diğer Bakanlıklar, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı gibi, Orman Bakanlığı gibi, Kültür Bakanlığı gibi, Sanayi Bakanlığı gibi kurum ve kuruluşlarla da ev ödevimizi gerçekleştirmemiz lazım. Buradan özellikle ve altını çizerek ifade etmek istiyorum ki mutlak suretle sektör paydaşlarının desteğine ihtiyacımız var. Mutlak suretle temsilcilerinizi

işinin uzmanı kişileri hemen, bugün yarın ya bu ayın içerisinde oluşturacağımız komisyonlarda lütfen görevlendirin, etkili bir çalışma olsun yani sadece temsiliyet değil bizzat mutfağın içerisinde bulunacak arkadaşlar olursa kamu kurum ve kuruluşlarımızla birlikte bir yol haritamızı sürdürülebilir şekilde çizmiş oluruz. Sözü fazla uzatmadan Sayın Sebahattin Öz'e bırakmak istiyorum. Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğünde Daire Başkanımız. Buyurunuz Sebahattin Bey.

Sebahattin Öz

Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü Daire Başkanı

Teşekkür ediyorum. Hepinizi öncelikle saygıyla selamlıyorum. Ahmet Bey'in de belirttiği gibi belki sorularla şekillenecek bir panel olacak ama belki giriş açısından ben sözlerimi tamamlamak istiyorum. 2015 Nisan rüzgâr başvuruları ile ilgili belki bize göre iç rahatlatıcı, çünkü genelde biliyorsunuz 2007 de ve daha öncekilerde kurumumuz tarafından yapıldı. Daha profesyonel olarak ifade edilebilecek en azından bizim açımızdan teknik açıdan profesyonelleşmiş başvurularla karşı karşıya kaldık.

Bu bizim açımızdan sevindirici, sektörün geliştiğini gösteren bir şey bu. Tabii ki biz kendimizi analiz ettik, zaten önemli bir kısmı sektörün eski oyuncularının başvuruları bu anlamda olgunlaşmış olması yapılan işlemlerin, bundan sonraki başvurular ve bu başvuruların daha sonraki süreçlerinde daha hızlı hareket edebilecek olmaları yönünde bize ipucu veriyor açıkçası. Belki yine Mustafa Beyin sorusu Sayın Müsteşarımızın sorusu ve ödeviyle de örtüşüyor, sektörden kamu olarak beklentilerimiz ne? Tabii ki sektörden kastımız hem sektör oyuncularını, tabii ki de sektörün en büyük oyuncusu sivil toplum örgütü olarak TÜREB'den her zaman beklentilerimiz var. Kendi kurumumuzda kurup büyüttüğümüz ve şu anda da çok yararlandığımız TÜREB'in bu konuda bugün yaptığı gibi çalışmalarına devam etmesi ve sektör sorunlarını doğru tespit edip, çözüm önerileri ile kamuyu desteklemesi elzem, aynı şey güneş, rüzgâr, termal hepsi için geçerli ama rüzgârda en büyük sektörümüz olan rüzgarda biz bu ilgiyi çok daha fazla hissediyoruz ama TÜREB'in çalışmaları bize bu konuda çok destek veriyor.

YEKDEM ile ilgili Ahmet Bey değindi, bu zorunluluk olarak karşımıza çıkıyor YEKDEM le ilgili revizyon ihtiyacı şart. Buna bağlı olarak da yarışma yönteminin değişmesi kaçınılmaz. Denenmiş iki yöntem var bir kuruşlu diye olarak bilinen 2007 yöntemidir, şimdi megavat başına yapılan yöntem ama şu andaki kanun tasarındaki yöntem bu iki yöntemden edinilen tecrübelerden ortaya çıkmış ve çok daha projelerin fizibilitesini olumsuz yönde etkilemeyecek. Verilen fiyatlar sebebiyle yapılamaz proje portföyleri yaratmayacak bir yöntem olduğunu düşünüyorum ben. Belki soruları yönlendirmek açısından teknik değerlendirmeler aşamasında karşımıza çıkan en çok üzüldüğümüz ve en çok hem sizin hem bizim vakit kaybettiğimizi düşündüğümüz ölçümler konusunda sizin kafa yorup bize soru sormanız, ben yönlendirmiş olmayım. O ölçümlerle ilgili sizden soru bekliyorum. Çünkü bunlarla ilgili kanun maddemizde var bunlarla, bundan sonra nasıl olması gerektiğine yönelik bir yönetmelik hazırlayacağız inşallah. Ben şimdilik sözlerime son verip sorularınıza cevap vermeye çalışacağım.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Çok teşekkür ediyoruz Başkanım. TEİAŞ Planlama ve Stratejik Yönetim Daire Başkanı Ercüment Bey'i kısaca dinleyelim. Buyurun.

Ercüment ÖZDEMİRCİ

TEİAŞ Planlama ve Stratejik Yönetim Daire Başkanı

Teşekkür ediyorum. Öncelikle tüm sektör katılımcılarını en içten sevgi ve saygılarımla selamlıyorum. Zaten format itibarıyla soru cevap bölümü ağırlıklı gideceğiz ama bazı rakamlardan bahsederek bir takım hususlarda dikkatlerinizi çekmek istiyorum. Genel duruma baktığımız zaman bugüne kadar TEİAŞ'ın toplam vermiş olduğu bağlantı miktarı 16.810 MW. İşletmedeki rakama bakıyoruz 4.700 MW seviyelerinde. Yani bugüne kadar verilmiş bağlantı görüşlerinin %70'i işletmede değil. Bağlantı görüşü ile

işletmeye girmeyen güç arasındaki bu büyük farkın mutlak suretle neden kaynaklandığı bir kere tartışılması gerekiyor. Yani süreci irdelemememiz gerekiyor. Verilen görüşlerin %30'u sadece işletmede. Bu önemli bir nokta. Diğer taraftan son yıllarda devreye giren güç miktarlarına baktığımızda 2014'de 734 MW, 2015'te 868 MW yeni kapasite devreye girmiştir. Açıkçası birtakım hedefleri hepimiz çok istiyoruz ve ortaya koyuyoruz ama şu anki süreçlerde bize şunu gösteriyor, önümüzdeki yıllarda her yıl 750 ila 1.000 MW arasında yeni üretim devreye girecek. Bu noktada hedefleri gözden geçirmemiz ya da bu konulan hedeflere gitme adına neleri değiştirmemiz gerektiğini tartışmak adına bunları ifade ediyorum. Bizim, iletim sistemi işletmeciliği açısından dikkatlerinizi çekmem gereken bir husus, işletmedeki gücün %20'si Balıkesir ili, %50'si Balıkesir- İzmir ve Manisa illerinde, bu da bundan sonraki açıklanacak kapasitelerde, verilecek kapasitelerde neden sorusuna hemen kolaylıkla cevap getirecek bir tablo. Zaten bu illerde bugüne kadar önemli bir ağırlığımız var. Diğer taraftan bu bahsettiğim toplam 16.800 MW kapasitenin %29 u yine Balıkesir, İzmir ve Manisa da. Bundan sonraki açıkladığımız kapasitelerde tabii bizde isteriz ki en verimli illere ağırlık verelim ama iletim sisteminin de, sizde biliyorsunuz sistem işletmeciliğinde birtakım gereklilikleri var, birtakım olmazsa olmazları var. Bunları da göz ardı edemiyoruz. Tabii yine baktığımız zaman benzer rüzgar karakterine sahip İzmir, Balıkesir, Çanakkale, Manisa, Bursa Kocaeli bu toplam verilen kapasitenin %40'ını yani 6.600 MW'ı temsil ediyor. ve bunların devreye girdiğinde saatlik üretim değişimleri 1.500-2.000 MW'lara kadar çıkabiliyor. Biz TEİAŞ olarak sadece bu Batı Anadolu Bölgesinde bir saatteki 2.000 MW'lık üretim değişimini yönetmemiz gerekiyor. Bu bizim en önemli belki birtakım noktalarda muhafazakar davranmamızı gerektiren öne çıkan husulardan biri. Diğer bir durum, 1 Kasım 2007 meşhur bir süreç vardı yarışmalarda %40'ı 2 kuruşun, %22'si ise 4 kuruşun üstünde teklifler olmuştu. Baktığımızda 4.747 MW'ın şu an işletmede olan %70'i 1 Kasım öncesi, yani biz 1 Kasım çoklu başvurularının kurulu gücümüz içerisindeki oranı sadece %22. Öyle 3 yıl önceden falanda bahsetmiyoruz, yani 2007 kaç yıl olmuş oluyor, yaklaşık 9 sene. Çoklu başvurulardan devreye giren 1.046 MW bu da demektir ki bizim birtakım şeyleri sorgulamamız gerekiyor. Açıkçası sizlerde çok daha iyi biliyorsunuzdur. Çünkü çoğu yabancı ortaklarınız var, dünyada böyle bir yarışma mekanizması yok, lütfen var olan başka bir ülke varsa beni bu yanılsımdan düzeltin. Şu an halen uygulana yarışma 1 Kasım spesifik problemine geliştirilmiş spesifik bir çözümdü. Bu genel bir kural haline geldi. Dünya bu süreci nasıl yönetiyor, bizde dünyadaki yapıldığı şekle nasıl geçebiliriz bunu TÜREB olarak oturup ortaya koymamız gerekiyor. Diğer

bir husus az önce gündeme getirildi Almanya örneği. Tabii İspanya ile Türkiye'nin kıyaslanması biraz doğru bir kıyas oluyor ama açıkçası Almanya örneği olunca biraz elma armut benzetmesi olur.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Ama ben çevre açısından değerlendirdim siz üstünüze alınmayın.

Ercüment ÖZDEMİRCİ: Çünkü ölçek çok büyük. Özellikle. Nasıl bir Balkan ülkesi nasıl bir Gürcistan Türkiye'deki güçleri görüp de çok devasa güçler diyorsa Almanya'nın da maalesef ki bizim o ölçeğe gelmemiz için daha zaman var.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Danimarka var.

Ercüment ÖZDEMİRCİ: Tabii bir diğer noktaya da değineceğim Almanya örneği. Size şu soruyu yöneltmek istiyorum. Almanya'nın komşu ülkeleri ile kaç tane enterkoneksiyonu var? Aranızda tahmin etmek isteyen var mı? Bir tahmin yapmak isteyen? Türkiye'nin 3 tane, 2 Bulgaristan, 1 Yunanistan hatları. Almanya'nın 82 tane arkadaşlar. Yani hep biliyorsunuz Almanya bütün Avrupa'nın rezervlerini kullanıyor, şu anda Avrupa'nın en büyük tartışma konusu. Dolayısıyla birebir rakamları karşılaştırmak hata oluşturuyor. Onu da özellikle belirtmek istiyorum. Diğer taraftan bence tartışılması gereken noktalardan biri bizim 2020 sonrasındaki bu üretim portföyümüz nasıl olacak ve bu üretim portföyünün yenilenebilir etkilere nasıl olacak? Baktığımız zaman 2025'li yıllarda nükleer santrallerimiz devreye giriyor ki sabit kontrol edilemeyen yük. Kanal tipi hidrolik santrallerimiz 7 GW'lar seviyesinde, 12 GW'lar seviyesine çıkması öngörülüyor. Diğer taraftan jeotermal aynen nükleer gibi kapasite faktörü %95-98 seviyelerinde çalışan 648 MW'ın bugün ki kurulu gücün 2025'lerde 1.500-2.000 MW'lara çıkması olası. Yine yerli kömürde önemli hedeflerimiz var, niye bunları sıralıyorum, bunların hepsi kontrol edilemeyen baz yüklü santralleri. Yani sistemin minimum saatlerinde bile kolaylıkla devre dışı olamayan, bir kere devreye girdikten sonra uzun süre çalışacak santraller. Ama diğer taraftan biz yenilenebilirler de büyük hedefler içerisindeyiz. Bunları ne ile dengeleyeceğiz elimizde iki argüman var; barajlı hidrolik santraller ve doğalgaz santralleri. Barajlı hidrolik santrallerin büyük bir kısmını tükettik, yani bundan sonra ki bir illüsü, bir Yusufeli en büyük olarak devreye girecek. Onun dışında bildiğiniz üzere Hakkâri de ki projelerin devreye girmesi en azından yakın bir zaman için mümkün değil. Dolayısıyla elimizde önemli bir barajlı hidrolik argümanı yok. Bu kadar sabit üretimli, baz santrale karşın doğalgaz santrallerinin durumunu iyi irdelemek lazım. Yani ben hep şunu ifade ediyorum, vuralım ama öldürmeyelim. Özellikle de doğalgazları ayakta tutmak adına yenilenebilir grup, doğalgazlar devreye kalsın diye mücadele etmesi lazım, çünkü doğalgazlar giderse yenilenebilirdeki hedefleri de yeniden gözden geçirmek zorunda kalırız. Doğalgaz santrallerinde son iki yılda düşük verimlilerden başlamak üzere 1.500 MW lisans iptali geldi. Artık daha yüksek verimlilerde yavaş yavaş gitmeye başlıyor, bu yönetilebilir bir durum mudur? Bunun tartışmasını yapmak gerektiğini düşünüyorum. Diğer taraftan da pompalı HES'ler. Barajlı hidrolik kapasitemiz artık önemli projemiz yok dedik. Eğer yenilenebilir hedefleri üst seviyede tutmak istiyorsak ki hepimiz bunu istiyoruz İtalya da olduğu gibi Almanya da olduğu gibi pek çok Avrupa ülkesinde ve yenilenebilir de önemli rakamlara ulaşmış ülkelerde olduğu gibi bizde de pompalı hidrolik santrallerle ilgili durum değerlendirmesi yapmamız gerekir. Diğer taraftan güç artışları konusu, bugüne kadar 1.651 MW güç artışı vermişiz. Bununda ciddi bir rakam olduğunu düşünüyorum. Yani işletmedeki gücün 4.700 MW olduğunu dikkate alırsak 1.650 MW güç artışı son derece ciddi bir rakam bunun 448 MW'ı işletmeye girmiş. Bu noktada karşılıklı müzakerelerle, el birliği ile bu sektörü daha iyi noktalara getirebiliriz diye düşünüyorum. Teşekkürler

Mustafa Serdar ATASEVEN: Çok teşekkür ederiz Ercüment bey. Yalnız benim de bir iki tespitim var onları da dile getirmeden geçemeyeceğim. 16.800 MW doğru, TEİAŞ bağlantı kapasitesi açıkladı ama bu bağlantı kapasitesinin yalnızca 9.700 MW'ı lisanslandı. Şu anda bir kere lisanslı proje 9.700 MW.

Ercüment ÖZDEMİRCİ: Tabii açıklanan kapasitede dâhil 16.800MW.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Bunun 3.000 MW'ı şu an inceleme değerlendirme aşamasında, 2.000 MW müracaatları da önümüzdeki süreçte alınacak. 9.700 MW'ın da biz 4.700 den fazlasını 2015 sonu itibariyle söylüyorum işletmeye almışız, 1.900 MW da inşa halinde. Şimdi herkes böyle söylüyor, kapasiteden söylediği zaman oran düşük oluyor ama 9.700 MW lisanslı projenin bugün itibariyle 4.700 artı 1.900 inşa halindeki sayarsak 6.600 MW. Yani sektörün önünü açıp da lisans verdiğiniz zaman %70 den fazlası işletmeye geçmiş bulunuyor. Yani bu eleştirileri EPDK veya diğer kurumlarda da duyuyoruz, ama buraya bu açıdan bu perspektiften bakmak lazım.

Ahmet OCAK: Bende bir ilave yapmak istiyorum. Orada tabii şu da var, bunu konuşurken yapılmadı anlamında değil, bu yapılmayan lisanslı projelerin 1.100 MW orman genelgesinden duran projeler. Bakın 1.100 MW proje oradan kalan, lisanlı ama yapılması gerekirken duran. Bir tane 400 MW da Çeşme bölgesindeki trafo merkezinde o çok daha önceden lisanslıydı ama oranın hukuksal trafo merkezlerinden dolayı orada herhâlde 200 MW'ımız devrede ama hala onlar çevresel nedenlerle uğraşanlar. O bölgede biliyorsun hep çevresel nedenlerle uğraşanlar. Bir tanesi de sizin miydi Çeşme bölgesinde?

Mustafa Serdar ATASEVEN: Yok bizim ki Bodrum.

Ahmet OCAK: Bodrum bölgesinde. Oradaki hukuksal ve mahkeme kararları ile yapılamayan projeler. Tabii sektör bu konuda gerçekten istismar edenler dışında bir kaç kişi alıp satma, yüksek bedeller verenler, o yüksek bedeller verenlerde biraz sonra tartışacağız zaten hangisi doğrudur, hangisi yanlıştır benim o konuda endişelerim var aslında. Tabii o endişeleri de paylaşıyoruz ama kanun geçtikten sonra kanun bizindir, uygulaması da bizindir. İnşallah haksız çıkarız, çünkü kamikazeler yaratacağız gibi geliyor, benim şimdi orada endişelerim var. 13,3 cent güneş orada indirim yapabilirsiniz. Bugün için doları 2000 kurunda görün, 7,3 garantisi var. Dolar 2000 kurunda olduğu zaman kimse piyasada YEKDEM'e girmiyor. Üstüne çıktığı zaman YEKDEM cazip hale geliyor. Yarın terse döndüğü zaman, 7,3 cent ten daha aşağı düşürdünüz. Ben şuna inanıyorum bizim yatırımcılarımız hangi ülkeden örnek verdiler, bir ihale yapıldı diye? Fas'ta 3,7 centten bahsedildi. Orada alım garantisi ne kadardı?

Mustafa Serdar ATASEVEN : 20 yıl. Enel'in temsilcisi var burada ona söz veriyoruz Başkanım, o açıklama yaptı arada.

Ahmet OCAK: Benim endişem şu, inşallah haksız çıkarım. Doğrusu bakın ilk önce kabul edilen teşvik yüksek ise, 13,3 cent ise buradan indirim yapmak hem YEKDEM'in yükünü azaltır hem tarifenin yükünü azaltır hem de tüketiciye yansımaları. Bu doğru bir mantık arkadaşlar.

Bu yönden baktığınızda bu çok doğru bir mantık. Diğer bir taraftan baktığınızda ben bu yerli kaynakların; yerli ve yenilenebilir kaynakların biran önce ekonomiye girmesini isterim, çünkü bunlar geri dönüşü olmayan karşında doğalgaz ve depolanabilen kömür yaktığımıza göre o kaynağı her

zaman kullanabilirim ama bu giden bir kaynak. Güneştir, rüzgârdır, hidroliktir bunlar giden kaynaklar, geri dönüşü olmayan kaynaklar. Bunu ekonomiye kazandırıp cari açığı, bakın pahalı olsun ama cari açığımı azaltma yönünde düşündüğüm zaman ülkeye faydası nedir? Bir de bu yönden baktığımızda şimdi yüksek fiyat vermek, güneşte ihale yaptık biliyorsunuz hiç bir mantığı yokken MW başına 1 milyon Euro ya yakın para verenler oldu. Şimdi de top çeviriyorlar. Yani yapacağım, yapmayacağım bir çıkış yol bekliyorlar. Bu doğru mu mantık mı? Devletin burada para kazanıyım diye bir mantığı yok arkadaşlar. Biz hidrolik santral ihalesi yaptık, 35 trilyona 10 MW'lık santral lisans bedeli verdiler, öteki taraftan da 100 MW'lık santralde 10 bin lira para verdiler. Ama her ikisi de yapıldı arkadaşlar. Yatırımcı kendi bir peşin para verdiği zaman onu yapmak için elinden geleni yaptı. Şimdi ikinci ihalenin bedeli 3 yıl sonra ödenecek, bizim yatırımcımız öyle ki ya nereden veriyorsun 1 milyon Euro'yu. Bunun hiçbir ekonomik hesabını göremedim ben. Belki verimli yerlerde 7-8 yıl geri getirirse amenna dersin, 6 yılda değil de 10 yılda getirirse amenna dersin. 17-18-20 yıla çıkarsa bunun finansman kaynağı yok. Tabii içinizde bazı arkadaşlar var, verenler var. Ben onlara da sordum, ben ucuz aldığım için 14 yılda çıkıyor falan dediler ama şimdi tersi olduğunda indirimde güneşe 13,3 cent indirirsin 11-12 cent, bugün ki dolar fiyatına göre yapılabilir ve banka finansı sağlar. Şimdi rüzgârda tutar 3 cent 1 cent verirse hangi banka kredi verir size? Ve ben buna inanıyorum verecekler de var. Nasıl 1 milyon Euro veriyorsa tersini verecekler var. Benim bütün endişem bu. Ama benim endişemden biri de şu, bizim derdimiz gecikmeler olmasın, bu ülkenin kaynağı bir an önce devreye girsin yani ben yerli yabancısına da bakmıyorum artık arkadaşlar, çünkü onun şu anda üretebileceği enerji o alacağın paralardan yerlisinden yabancısından çok daha önemli. Arkadaşlar diyor ölçüm yapma, niye? Güneşten ölçüm istenmez. Hakikaten istenmez, neden güneşten ölçüm istiyorsun. İşin ilginç tarafı neydi biliyor musunuz? Kanunda güneş vardı bir zamanlar, rüzgâr için yoktu. Hâlbuki rüzgârda ölçüm olmaz ise hiçbir zaman kredi alamazsınız, bankalarda istiyor zaten bunu, hem de akredite olmuş kuruluşlardan istiyor.

Komisyon üyesi olan Başkan bunu neden koydunuz diyor. Sayın Başkanım dedim bu kanunda var, onun için koyduk. Yok diyor. İşte kanunda güneşten ölçüm isteniyor diyor. Sonra rüzgâra da kondu ikinci bir torbada. Güneşten ölçüm istememizin faydası ne oldu biliyor musunuz? İnsanlar gitti yerini gördü, nereye güneş geliyor. Çünkü çoğu satılık, birisi yapıyor adamın haberi yok hiç olmazsa ölçüm yapan adam anlatıyor burası diyor. İşte hidrolik projelerde de öyle olmuştu. Google üzerinden girip havzayı buluyorlardı, ölçüldü, bana geliyordu insanlar, bu yapılabilir mi? Kardeşim yapılamaz. 40 kilometrede 20 MW bulmuş. 20 MW'ı biz 40 km de buluyoruz. Erzurum demiryolu baraj yapma imkânı da yok zaten. Böyle mantıksız işlerde oldu tabii. Düzelecek inşallah ama çok da kötümser değiliz aslında. Yani ben şunu söyleyeyim, 10 yıl içerisinde bu tesisler yapıldı bakın, 10 yılda 5.000 MW yapımı hakikaten bir mucizedir.

Gerçekten bu Türk yatırımcılarını tebrik ediyorum. Bu kadar sıkıntılara rağmen belki bizden de sıkıntılar olmuştur ama bu kadar sıkıntılara rağmen bu kadar proje yapılması yatırımcıyı gerçekten alnından öpüp başımın üzerinde gezdiriyorum arkadaşlar. Kesinlikle yağ çekmek için değil, içimden geldiği için söylüyorum.

Hepinize de teşekkür ederim emeği geçen herkese. Bak yapanlara proje geliştirenlere de teşekkür ederim. Hiçbir büyük şirket kendisi proje yapmamıştır, yaptırmıştır. Zaten bütün dünyada da böyledir, proje developer diye bir şey vardır. Alan razı satan razı beni yapmak ilgilendiriyor, zamanında yapıyor mu? Aldı benim sürelerim belli zaten süreleri koymuşuz.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Başkanım teşekkür ederiz kısa bir ilave daha yapacağım Ercüment Beye. Evet Almanya'yı ben örnek verdim çevre anlamındaki kaygılardan dolayı örnek verdim. Ama Danimarka örneği de var. Tüketimlerinin %40'dan fazlasını rüzgâr enerjisinden sağlıyorlar ve 2020 hedeflerinde %50den fazlasını sağlamak var.

Ahmet OCAK: Sayın Mustafa Bey, yani bu konularda sana da bir sözüm var.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Buyurun Başkanım. Sıra bana geldi.

Ahmet OCAK: Şimdi Danimarka örneğini verirsiniz yani arkadaşlar şu gerçeği hiç bir zaman göz ardı etmeyelim. Sistem işletmeciliği açısından baktığınız zaman biz şu anda hatta yapsaydık Doğu Karadeniz'deki hidrolik santral potansiyelini batı tüketimine taşırdık. Bunun içinde dünyada hat yapmaya gerek yok ama yapılabilir. Ama şu var, öyle bir duruma geliyoruz ki ülkenin nerdeyse tüketiminin yarısını doğudan üretmek zorunda kalıyoruz. Bu da sistem yönetimi açısından doğru olan bir şey değil. Biz her zaman TEİAŞ ile şunu konuştuk. İletim yatırımları bu ülkenin zararına değildir, boş olur yapılsın. Bunu tarifieden veriyoruz zaten, yapılsın. Nasıl Anadolu'ya demiryolları yapıldı, bir iletim yatırımı bir üretim yatırımı içerisindeki %5'i %3'ü anca denk gelir. Yani, bunu totalde gördüğünüz zaman 3,5 bu yatırım için önemli bir şey değil. Bunu yapalım. Boş da olsa yapalım.

Mantık olarak diyorum. Sayıştay da insan bizim insanımız. Doğrudur. Doğru iş yapılmıştır. Ama şu gerçek, şu anda ben mesela Sayıştay müfettişinin bir elektrik üretiminin iletiminin nasıl yapıldığını gerçekten içinden yaşamasını isterdim. Masa başında alıp da bizim bazı personelimizin sade çalışanı ile direk müfettiş kökenli geldiyse veya direk okuldan geldiyse bakış açısı çok farklı. Ha bunu çok görmeyin arkadaşlar, yaşamadığı sürece bunu böyle bakmak zorundadır. Yaşam biçimi oydu onun. Mesela ben de ticaret yapmasaydım iflas etmeseydim ticarete belki özel sektöre bakış açımda farklı olurdu, hepsi hırsız derdim bunlar çok para kazanıyor vergi vermiyor derdim. Bunları da derdim ama bu böyle değil aslında. Gerçekten yatırım zor, yani sadece Türkiye'de zor değil bu, bütün ülkelerde de zorlukları var. Öyle kolay değil bir İspanya da bilmem nerde bir ÇED almak, bir rüzgâr almak. Hatta bir oturma yapmak bile zor oralarda. Bizden daha zor olanlar var. Ama biz şu geçiş döneminde şunu söyleyeyim, şu anda yeni durumda biraz sıkıntılı ama birçok santralimizin orman izni ve imar planı olmadan yapıldığını hepiniz biliyorsunuz. Ama o zaman insanlarda bir heyecan vardı, bütün kamu kurumları bu şeye heyecanla bakıyordu, şimdi biraz rahatladık gibi, yatırımlar biraz çok oldu ya, arz güvenliğimiz de tehlikede değil.

Üretimde Danimarka'da rüzgârın %90 ı üretir ama orada da kuvvetli bir Avrupa şebekesi olduğu için bir sıkıntı yaratmıyor ve onun için yönetmek kolay.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Bize de kolay. Yönetir bizim TEİAŞ'ımız. Öncelikle bir salona döneceğim söz alacağım herkesten. Ama bir ENEL ile ilgili konuyu netleştirmek istiyorum. Kor Bey, bir açıklama yapabilir misiniz Sayın Müsteşarımızın bir tespiti vardı, kendinizi de tanıtın arzu ederseniz. Buyurun lütfen.

Kor ÖZAY*Enel Türkiye*

Farklı. Enel’de Türkiye İş Geliştirmeden sorumluyum. İhalelerinde 1,1 GW başvurumuz var. Şimdi ben Müsteşar Bey çıkarken aslında kendisine ilettim orada Fas’taki ihale doğrudur 30 dolar megavat saatine teklifle kazandık ama 850 MW artı 20 yıllık bir ppa var, on yıl değil. Ve başka teşviklerde var ve oradaki Rüzgar hızları da Türkiye’nin ortalama hızları gibi değil. Ona bakarsanız Amerika da kazanılan yerler oldu 25 dolar megavat saatine. Orada da belli vergi kredileri var. Bu rakamları duyduğumuzda da

direk aynen buradaki orman bedelleri, TEİAŞ bağlantı bedelleri %100 artıyor iki senede bir, teşvike karşı. Onun gibi şeyleri de dikkate almak lazım bu hesaplamaları yaparken. Elma olması açısından. Dediğimiz bir rakamı aldığımızda tabii yanıltıcı olabilir.

Ahmet OCAK: Şimdi böyle verdiğin zaman bağlantı bedelin yok, diğer vergilerin yok, Hiçbir şeyin yok mu yani?

Kor ÖZAY: Hayır ama buradaki gibi yüksek değil. Bize arkadaşlar soruyor bağlantı bedeliniz nedir? Diyoruz ki 2000 dolar megavatın karşılığı. Bir ay sonra geliyoruz bakıyor 4000- 5000 dolara çıkmış, teşvik var diyoruz ondan sonra %100 artış yapılarak hatta %500 artış yapılmıştı bundan 3-4 yıl önce. Yani bu tür şeyler açıkçası önümüzü göremiyoruz yatırımcı olarak.

Ahmet OCAK: Burada mı göremiyorsunuz orada mı göremiyorsunuz?

Kor ÖZAY: Yok Türkiye de, buradaki yatırımcı önünü göremiyor. Orman bedelleri, arazi bedelleri yüzde kaç arttı.

Ahmet OCAK: Anladım yani yarın öbür gün bağlantı ve sistem kullanım bedellerinde siz on katına çıkarabilirsiniz diyorsunuz.

Kor ÖZAY: Yani bu ciddi bir risk.

Ahmet OCAK: O zaman şu yoruma da bakmak lazım. Bu 3 şeye bakarken bakın biraz önce ben bir örnek verdim 10 MW’a 33 trilyon, ama 100 MW ı 10 bine geldi. Burada şu mantık vardı. Bu 10 MW dediğimizizin sonra 15 MW’a çıkması vardı ve 30 yıl 8000 saat çalışıyordu, yani onun üretimi ile 100 MW’ın üretimi çok farklıydı. O para kazanıyordu. Bir de yatırımı hazırda ve hemen geri getirisi vardı, o farklıydı inşaat dönemi filan yoktu. Şimdi Türkiye’de de düşünün kapasitesi %25 olan bir yer var, bir de %50 olan bir yer var. Doğaldır. MW başına %25’e 10 verirken ötekine 3 kat verilebilir. Bu da o proje içerisinde kendisini değerlendirebilir. Bunlar birbirinin dengi olmayabilir. Onun için her projeyi kendi alanında değerlendirmek lazım. Şimdi Fas’taki projenin de bu dediklerinize göre ki, bende onu akşam duydum öyle bir olay çıktı, inceletiyordum birisine nereden çıkmış böyle bir şey diye. Ama bugün biliyorsunuz İspanya güneşe çok teşvik verdi ama bugün onu nasıl geri alırım diye düşünüyor, bir de ekonomide

düşünce, elektrik talebi de stabil hale gelince bundan nasıl geri adım atarız diye düşünce var. Mesela Türkiye’de bu olmayabilir, olsa bile en azından şahsen verilmiş bir hakkın geri alınması hiçbir zaman hukuken doğru olmaz. Mesela şu anda deseniz ki 13,3 centlik güneşte veya 7.3 centte 5’e düşürelim bu hakkaniyetli olmaz. Ama gelecekte yapacağımız şeyi 13,3 değil de 5 cent yaparsınız. Ama burada önemli olan, benimde en büyük endişem bunun finanse edilebilmesi. Bakın arkadaşlar biz rüzgarları 2006-2007-2008 de almaya başladık. Neyse 2013 yılına kimse YEKDEM’e başvurmadı rüzgar ve hidrolik için, güneş zaten yoktu da. Ama 7,3 ün bize ne faydası oldu bankaların hepsi finanse etti bunu. Gittiğinizde sordu banka, bana da çok sordular o zaman. Kanunda yazması halinde benden yazı istediler. Vereyim dedim ne var onda, ben yazarım kanunda yazılanı ben yazmaktan niye çekineyim ki? Bankalar bizden yazı almadan o krediyi vermediler, biliyor musunuz? Onun böyle bir faydası oldu. Ama şimdi endişem şu, 3 cent verirse ve herkes 7,3 cent verirse nasıl seçeceğim, o düşündürüyor? Böyle bir durum var bir de.

Sebahattin ÖZ: Yarışma Yönetmeliğindeki değişiklik şu şekilde.ERCÜMENT Bey de bilgi verebilir. YEKDEM’den düşüş olarak yarıştırlacak ve YEKDEM’e girdiği sürece geçerli olan fiyat olacak. Yani her girdiğiniz yarışma bölgesi ayrı bir YEKDEM fiyatı, yani bir bölgede biri 5 cent ile öbür bölge de 6,5 cent ile kazanacak. Ama YEKDEM’e girerse o fiyatı alacak. Ama girmezse serbest piyasada satacağım diyorsa kendi bileceği iş. Ahmet Beyin dediği önemli, iki aynı fiyat, sıfır verenlerde olabilir, girmeyeceğim ben YEKDEM’e sıfır veriyorum, hiç istemiyorum diyenler ve 2-3 kuruş benzer fiyatlar verenler de TEİAŞ’ın yapacağı yönetmelikle düzenlenecek. Bu eşit fiyatlar durumunda ne yapılacağı ki büyük ihtimal bir daha yarıştırlacak bunlar, böyle bir şey söz konusu. YEKDEM’den düşüş şeklinde yarıştırlıyoruz diye on yıl boyunca mecbur YEKDEM dediniz, o fiyattan elektriği alacağız diye bir şey yok. O fiyat YEKDEM’e girdiğiniz sürece...

Ahmet OCAK: O açıdan değil. O verdiğiniz fiyatın finanse edilmesi açısından. Bugün ki serbest piyasada elektrik fiyatı düşük seyrediyor hangi banka finanse eder bugün?

Sebahattin ÖZ: Bunun için konuşmama bu şekilde başladım. Gelen başvurular biraz daha profesyonelce, aradan geçen 8-9 yıl uzun bir zaman ama sektör işini öğreniyor. Yani MW başına Ahmet Beyin dediği gibi güneşteki gibi 3 milyon TL, 2 milyar 800 milyon TL atacak adamın iyi hesap yapması lazım. Çünkü bilecek ki YEKDEM’de o fiyatta devam edecek. Kredi alamayacak. Bunu da mı biz düşünelim? Bankadan kredi alamayacağınızı. Bunu hesaplarken, finansal analizi yaparken ben bu üretme ihtimalim olan elektriği kaçtan satarsam feasible olur.

Ahmet OCAK: Biz mi düşünelim demeyeceğiz, düşünmek zorundayız çünkü onları yönlendiren biziz.

Sebahattin ÖZ: Düşünülse bile yaptığınız finansal analiz o tarihteki ölçüm, bunların çok ciddi profesyonelce yapılması lazım. Bu fiyatların bu şekilde oluşturulması lazım. Yeni yöntem bunu gerektiriyor, eski yöntem gerektirmiyor muydu? Gerektiriyordu ama Ahmet Beyin dediği şeylerle karşılaştırıyordu. 1 milyon Euro atıyor adam sonra da kıvranıyor, teknoloji değiştireceğim, yok onu değiştireceğim, santral sahamı değiştireceğim, içinden tren geçti. Bunlar artık daha olgunlaşması gereken bir sektör olarak kamunun karşısına çıkmamız gerekiyor.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Biraz salona dönmek istiyorum. Çok kısa bir ekleme ile. İspanya örneği verildi, şu anda İspanya da 23 bin MW civarında bir kurulu güç var. Avrupa rüzgâr enerjisi birliğinin çatısı

altında yılda 4 veya 5 kez toplanıyoruz Rüzgâr Enerjisi Birliği Başkanları olarak. Orada da tartışılıyor, 2014 de sadece 27,5 MW yaptılar ilave olarak. 2015 de sıfır. Birden kesildi İspanya da maalesef öyle olumsuz örneklerimiz de var. Onun için bizde ülkemizde sürdürülebilir bir sektör istiyoruz.

Evet, salona dönüyorum, buyurun sizden başlayalım soruları alalım. Kendinizi de tanıtırsanız?

İbrahim SEYFETTİNOĞLU

Zafer Group

Herkese merhabalar, Zafer Grup adına buradayım. Hatay da iki tane rüzgâr santralimiz Bursa'da da bir hidroelektrik santralimiz var. Biz esasen yurtdışında taahhüt işleri yapan bir grubuz. Türkiye de turizm ve enerjide yatırım yaparak enerji sektörü ile tanıştık. Deminden beri dinliyorum ilk defa böyle bir toplantıya katılıyorum. Açıkçası ciddi bir eleştiri ile başlayacağım, çok yanlış bir yerden tartışıldığı kanaatindeyim konunun. Şöyle ki; Ahmet Bey çok güzel bir şey söyledi. Dedi ki; bu yatırımcıları alından öpmek lazım. Hakikaten

ben dehşetle izliyorum, mucizedir gerçekten bu 4.500 MW'ın Türkiye'de ki bu koşullara rağmen yapılmış olması. Şimdi yatırımcılar kanunda yazana güvenmemişler, Ahmet Beyden yazı istemişler, o yazıda yetmemiş. Bakın 1 Mayıs da bir yönetmelik değişikliği yaptınız, ve şu anda Sayın TÜREB Başkanı da çok diplomatik olarak koyuyor bunu biraz yumuşatsanıza. Hayır, yumuşatmayın, böyle yapma hakkınız yok. Siz bize yatırımcı olarak dediniz ki biz sizden 7,3 dolardan alacağız. Bunu değiştirme hakkınız yok. Bakın yeni yarışma yapıyorsunuz, tamamen saygı duyuyorum buna. Yarışmaya giden kişi kuralları bilerek girer, ona göre isterse zarar etsin, isterse batsın o kurallara göre aldığı lisansın arkasında durmak zorundadır. Ama ben bu lisansı alırken devlet bana 7.3 dolardan alacağının garantisini verdi. Şimdi dengesizliği siz yönetemiyorsunuz diye, devletin bazı kurumları kendi aralarında sağlıklı iletişim yapamıyor diye bu kuralı değiştirerek bu şekilde bir ceza yöntemine dönüştürerek düzenleme yapılması yanlış bir yöntemdir. Bir kere bu eleştiri ile başlamak istiyorum. bu yöntemin bakış açısının değişmesi gerekiyor.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Soruyu kime soruyorsunuz?

İbrahim SEYFETTİNOĞLU: Açıkçası sorunun asıl muhatabı olanlar konuştu gitti.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Hayır kurum temsilcileri burada. Sorunun muhatabı olanlar gitti ama.

İbrahim SEYFETTİNOĞLU: Ben bir şey söyleyeyim. Şimdi deminden beri rakamlar konuşuluyor 16 bin falan. Çok basit bir şey söyleyeceğim size. 1 Kasım 2007 bu ülkede 75 MW'lık rüzgâr santrali yapmak için talipli başvurdu. Herkes şok oldu, kimse beklemiyordu 75 bin MW ı. Bizim tesisimiz 30 Haziran 2013 de devreye girdi Hatay'da ve 1 Kasım başvurularından devreye giren ilk tesis olduğumuz söylendi bize. 6 yıl sonra.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Yarışmayla aldığınız bir tesis.

İbrahim SEYFETTİNOĞLU: 1 Kasım yarışması sonucunda alınan tesislerden devreye giren ilk tesisin bizim olduğu söylendi. Belki ufak bir hataya dayanıyordur ama muhtemelen doğru.

Ahmet OCAK: Senden önce giren var ben biliyorum. Senden önceki Balıkesir’de vardı.

İbrahim SEYFETTİNOĞLU: Belki bir kaç tane vardır. Ama zaten demin beyefendi de söyledi. 1 Kasım başvurularından sadece %20’si girebildi dedi. Daha da enteresan bir şey söyleyeyim şu anda 1 Kasım’dan sonra halen lisans veremiyorsunuz. 3000 MW tartışıyoruz. Bakın bürokrasi kendi içerisinde yöntem tartışıyor nasıl yarıştıracakı konusunda. Affedersiniz ama göç yolda düzelir mantığıyla gidiyoruz. Ondan sonra da dönüyoruz yatırımcıya ceza kesiyoruz. Bunu ceza kesme mantığı ile yapmıyoruz. Ormanın canı çekiyor arttırıyım nasılsa yatırımcı buradan para kazanıyor, Orman fiyatı arttırıyor. İletim hattında bir tane bürokrat çıkıyor keyfi bir karar veriyor ben bundan sonra bu hesap yöntemini böyle yapmaya karar verdim hadi sen uğraş mahkemelerle uğraş. Demin not aldım Sayın EPDK başkanı çok güzel bir şey söyledi “Ya devlete karşı dava açıyorlar, kazanıyorlar”, kızıyor buna. Devlete karşı dava açıp kazanana neden kızılıyorsunuz? Devlete karşı davayı kaybetmesine sebep olan bürokrattan hesap soruyor muyuz?

Ahmet OCAK: Hayır o anlamda söylemedi o.

İbrahim SEYFETTİNOĞLU: O anlamda.

Ahmet OCAK: Siz ters anladınız. Siz seviniyorsunuz dava açıp ama zaman kaybettik diye ona söylüyor.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Kazansanız da kazanmıyorsunuz dedi. Arada geçen kayıp Türkiye’nin kaybı dedi.

İbrahim SEYFETTİNOĞLU: Ama aslında kazanmamız gereken şeyleri kazanmıyoruz.

Ahmet OCAK: Kesinlikle o yönde değil. Bazen bürokrasi olarak biraz önce denetimden bahsettim, inanın siz bizim yerimizde olsanız bazı şeylere hiç imza atmazsınız. Onu da bilin. Ama çok riskler alınıp hatta işte biz bunu böyle reddedelim de mahkemeden gelirse bizim için daha uygun olur diye şeyler yaptığımız da oldu. Bakın bunu açık ve net söylüyorum. Biz aslında kurulumuzda, çalışanlarımızda bunu kurtarmak için çok uğraştık. İnsanlar bir şekilde unutmuş. Daha dün başıma geldi adam türbini sipariş etmiş, her şey hazır gelmiş bana ön lisanstan lisansa geçeceğim ne bağlantı antlaşmasına başvurmuş hadi imar plana başvurmamış da ya bağlantı anlaşması da bir dilekçe. Ya bunu neden başvurmadınız diyorum vallahi unuttuk. Türbinlerle, oradaki çevrecilerle turizm bakanlığı ile uğraşırken bununla uğraşamadım unuttuk diyor adam. Ön lisansı iptal ettik filan. Bir zararı oldu mu? Yeniden ön lisans başvurusu yaptı ama zaman kaybı. Bu adam türbinini almış geri ödemeye başlamış. Yerini de sanayide bulmuş oraya kuracak. Biz önünü açmaya çalıştık ama hukuki yönden sorun. Biz de bürokrat tek başına hiçbir bir şey vermez. Bu bir ekiptir. Hiç tek bir devlet memurundan imza çıktığını gördünüz mü?

İbrahim SEYFETTİNOĞLU: Öyle bürokrat gördüm. Gerçekten sizin söylediğiniz nitelikte sizin gibi bürokratlarda var ama onlar olduğu içinde ilerleyebiliyor bir kısmı ama ben somut bir örnek getireceğim.

Deminden beri tüm konuşmacılar şunu söyledi: geriye yönelik uygulanmayacak. Geriye yönelik uygulanmayacak lafını gerçek anlamda yapalım yalnız. Geriye dönük uygulanmayacak ne demektir? Ben bir lisans aldıysam o lisans hiçbir koşulda maçın ortasında kural değiştirilemez.

Ahmet OCAK: Hemen ben onu size açıklayayım beyefendi. Burada bir hakkı falan yok. Bu yönetmelik baştan da aynı şekilde çıkabilirdi. Sizin ürettiğinizi alma garantisi YEKDEM lisans yönetmeliği, şebeke yönetmenliği veya piyasa işletim yönetmenliğine aykırı hareket etme serbestliğini vermiyor size. Bugün teşvik olsun diye hiçbir kısıtlama getirmeden o gün çıkardık. Ama baştan çıkarırken biz bunu yapabilirdik o zaman da hiçbir şey diyemezsiniz ona uymak zorundasınız. Size bir şey söyleyeyim arkadaşlar, mavi ekran diye bir ekran var değil mi? bugün arkadaşlarımızı uyardım lütfen internetimize açıklama koyun, adamları biz uyardık, mavi ekrana artı koyarsa enerji harcanmayacak. Aslında enerji üretiyor adam eksi girmesi lazım, satması için yarın fatura geldiği zaman hep dengesizliğe düşecek. 10 yıldır santral işletiyor bu, mavi ekranı kullanmıyor. Bu rahatlığı görmüşüz. Tamam rahatlığı gördün de tahmin? Adamın 10 MW'ı var, her gün 10 MW üreteceğim diye geliyor. Ama aslında bir hidrolik santral 1 MW üretiyor. O gerçeğe geçsene. Biz çok serbest bırakmışız. O zamanda bunu suiistimale karşı tedbir almak zorunda kalıyorsunuz arkadaşlar. Niye bunu hak kaybı olarak görüyorsunuz? Bakın kesinlikle söylüyorum dengesizliği iyi yöneten adam bundan artı teşvik parası üzerine para alır . Buyurun alır mısınız? Almaz mısınız? Pratik olarak mümkün mü?

Zeki ERIŞ: Pratik olarak mümkün değil.

Ahmet OCAK: Sana ispatlayım. Şunu diyebilirsin, piyasadaki takas fiyatı bugün o fiyattan yüksek olsun nasıl para kazanıym gör. Piyasa takas fiyatı ile dengede baktığın zaman oluyor. Benim yaptığım şeyi neden bana anlatıyorsun?

Mustafa Serdar ATASEVEN: Zafer bey teşekkür ediyoruz tespitleriniz ile ilgili.

Ahmet OCAK: Bazen de kızmak gerekiyor, bizim başkan bazen kızıyor haklı mı kızıyormuş yani? şahsına alınma bak, ben bir şey konuşurken kazanmadığını ispatlamak için gel sana ispat edeyim. Burada toplumu germeyelim lütfen.

Mustafa SERDAR ATASEVEN: İbrahim bey son cümlelerinizi alalım sonra cevaba geçelim.

İbrahim SEYFETTİNOĞLU: Şu andaki yöntem ne yazık ki gerekli olan bir yöntem, cezalandırma yöntemi.

Ahmet OCAK: Hayır öyle almayın.

İbrahim SEYFETTİNOĞLU: İster istemez öyle oluyor başka türlü disipline edemiyorsunuz. Ben onu anladım. Fakat size bir önerim; ben bunu özellikle petrol şirketlerinde çalışırken çok yaşadım, iş güvenliği ile ilgili ceza kesiyorduk biz işçilere, ceza kesiyoruz diye ceza yedik. Ceza kesemezsin ödül ver dedi, sizde bunu yapın. Bir kere YEKDEM'e giren kişi iyi yönetiyorsa fazla kazansın ama kötü yönetiyorsa kazanmasın. Bunu lütfen bir yapıcı bir eleştiri olarak alıp değerlendirmenizi rica ediyorum. Özellikle tahmini güç olan rüzgâr ve HES' ler için bu önemli. Yani barajı olan yapsın tahminini doğru bir şekilde çünkü vanayı ne zaman açacağını kendi kontrol ediyor ama ben rüzgâr tahmini yapamıyorum, suyun

tahminini yapamıyorum benim elimde değil. İkinci önemli konuda bu iletim payıyla ilgili yapılan çok büyük bir yanlış var ve herkes ciddi bir şekilde mağdur ediyor. Şu anda herkes davalık olmuş durumda, onun da acilen sağlıklı bir şekilde çözüme kavuşturulması gerekiyor. Onunda muhatabı her kimse buradan söylemiş olayım.

Ahmet OCAK: Teşekkür ederim. Bu sorular bana geldi.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Hepsi size değil, iletimle ilgili geldi.

Ahmet OCAK: İletime cevap verir Ercüment de, ya onunda derdi değil ki, EPDK'dan çıktı diye o da bize suç atar şimdi. Sonuçta o önemli değil. Herhalde bir düzeltme oldu dağıtımda, mesela dağıtım bedelleri de yüksekti üreticiler için, onu bir yanlış görüp düzelttik. Doğrusu en hakkaniyetlisi de buydu zaten, hem kapasite hem üretim açısından. Bazı üretim tesisleri için artıya gidiyor, bazıları için eksiye gidiyor, doğrudur bu. Ama ikisini dengeye getirmek o kadar zor ki arkadaşlar. Birisini az fazla yapsan diğerinin aleyhine oluyor, ötekini az yapsak diğerinin aleyhine oluyor, bunu dengelemek çok zor. Ama en hakkaniyetli yolun bu olduğunu düşünerekten karar verildi zaten. Burada dediğiniz olaylarda kesinlikle bakın yüzde 98 yaptık. Dediğim gibi daha önce kanal tipi hidroliklerde de bunların tahmini zor. Ama bir şans daha verildi burada, dengeden sorumlu üniteler diye. Mesela 5-10 tane santral bir araya gelip termik santralle anlaşılır, doğalgaz ile anlaşılır; bunlar çok zor iş değil. Bir tane danışman tutun, on tane adamı bir araya getirin bu da bir iş alanı aslında.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Başkanım bunları iki günde nasıl yapalım. 29 unda mevzuat çıkıyor, 1'inde uyguluyor.

Ahmet OCAK: Gelecek ay yapacaksınız ben eminim. Gelecek ay ip gibi gidecek tahminler biliyor musunuz? Peki teşekkür ederim

Ercüment ÖZDEMİRCİ: Şimdi öncelikle iletim bedelleri ile ilgili şuna değinmek lazım, % 100 artıştan bahsediliyor doğrudur. Ama eskiden sıfır bakiye bunun içerisinde değildi, kayıplar bunun içerisinde değildi. Dolayısıyla belki biraz onların eklenmesiyle, algı olarak evet çok yüksek bir artış. O noktada sizlere katılıyorum. Yalnız bunun özellikle altını çizmek istiyorum son 10 yılda 40 GW'ın üzerinde üretim devreye girdi, yani geçmiş 70 yılda yapılanı 10 yılda üzerine konuldu. Bunlar içinde tabii ki iletim hatları gerekiyordu. Bugün TEİAŞ'ın yatırım programındaki proje stoku 10 milyar TL'nin üzerinde. 2016 yılındaki 2,5 milyar TL. Yatırım bütçesi ile bugün Devlet Demiryollarından sonra ikinci büyük KİT konumundayız. Bu yatırımlar karşımıza iletim bedelleri olarak çıkıyor. Genel üretim-tüketim dengesine bakmamız lazım. Geçmişte sistem tek elden planlanmış tüketimin yoğun olduğu çok doğru lokasyonlara santrallerimizi tesis etmişiz, sistemi az yatırımla çok daha güvenli bir şekilde işletmişiz. Ama biz şu an olduğu gibi üretimleri belirli lokasyonlarda toplamaya devam edersek, bu sistemin yatırım bedelleri artmaya devam edecektir, buna yatırımlara rağmen işletmecilik riskleri de artmaya devam edecektir. Örneğin; biz Trakya'da santral yapılmasına izin verilmemesine devam edilirse bizim B planımızı devreye sokacağız Marmara'yı DC ile geçeceğiz. Bedeli ne? Bunun bedelini kim ödeyecek? Yaklaşık 2 milyar ve hepimiz ödeyeceğiz.

Dolayısıyla iletim yatırımlarının artışına bu perspektiften de bakmak lazım. Mutlak suretle tüketimin olduğu lokasyonlara da üretime izin sağlayacak şekilde birtakım yöntemler, özellikle çevre ayağında birtakım çözümler bulmamız gerekiyor.

Ahmet OCAK: Ben bir şey daha ilave edebilir miyim Ercüment Bey. Şimdi tabii biz TEİAŞ tarifelerini belirlerken kar eden bir kuruluş değil kesinlikle. Ama şu olabiliirdi, ikinci yatırım dönemlerinde bütün yatırımların bu döneme denk gelmesi, biraz da kayıp kaçaklarının TEİAŞ'tan alınması tarifeyi yükseltti. Sistemin bir gereği olarak. Sistem kendi içinde regüle edilmek zorunda, dolayısıyla aynı tarifelerden alınmak zorunda. Bunu üretim tarafından mı alırsınız, tüketim tarafından mı bunlar hep hesap kitap meselesi. Biz hep hakkaniyet içerisinde olmaya çalıştık. Lütfen TEİAŞ'ı kar eden bir kurum olarak görmeyin, kendi yatırımlarını finanse eden ve tarifieden alan bir kuruluş olarak görün. Belki yatırımların çoğu da bu seneye gelmiş olabilir. Yarın öbür gün bunlar yapıldıktan sonra amortisi filan çıktıktan sonra zaten öyle bir ihtiyaç yok, belki de ucuzlayacak. Lütfen öyle bakın bu tarife konusuna.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Evet teşekkür ediyoruz. Başka soruları alalım, biraz interaktif hale gelelim. Öncelikle söz almayanlara söz vereceğim. Buyurun Mehmet Bey, kendinizi de tanıtırınız.

Mehmet ACARLA
Borusan EnBW

Borusan EnBW Genel Müdürüyüm. Biz sadece yenilenebilir alanda yatırım yapan bir şirketiz. Bugüne kadar da 370 MW tesisimiz var bunun 50 MW'ı kanal tipi hidroelektrik, 320 MW da rüzgar. Biz Alman ortaklı bir şirketiz, yabancı ortağımız var ve bu tür yatırımları yaparken burada bundan sonra da yatırım yapmaya devam edeceğiz, rüzgar ağırlıklı özellikle. İlerde Güneş açılınca o piyasa güneş ağırlıklı da devam etmeyi düşünüyoruz. Yatırım kararları alınırken, biz yatırımcılar açısından en önemli unsur öngörülebilirlik.

Yani ben bir maliyet hesabı yapıyorum, bir fizibilite yapıyorum, bunun içinde tabii ki piyasa fiyatları bundan 10 sene sonra ne olacak öngörüyorum. Bu benim aldığım pazar riski bunu almak zorundayım. Profesyonel bir yatırımcı olarak o pazar risklerini almak zorundayım. Mevzuatla ilgili doğrusu birtakım riskleri almayı yatırımcı olarak düşünemeyiz, öngöremeyiz. Mevzuat değişiklikleri geriye doğru işlemeye başlarsa ki Zafer Grubundan beyefendinin söylediğine ben katılıyorum, o zaman öngörülemez bir piyasada çalışıyor oluruz. O zaman bu yatırımları nasıl yapacaksınız? Sabahtan beri YEKDEM tartışıyoruz burada, kusura bakmayın ama YEKDEM ile ilgili düzenlemenin önsözünde bakanlığa giderken özellikle rezervuarlı hidroelektrik santrallerden bahsediliyor. Hidroelektrik santrallerin ne kadar dengesizlik yarattığından bahsediliyor. Getirilen düzenleme kusura bakmayın sadece rüzgârı vuruyor. Bizim kanal tipi hidroelektriğimiz var dengesizliğimiz yüzde 1,5.

Ahmet OCAK: Regülatör var mı?

Mehmet ACARLA: Regülatör evet.

Ahmet OCAK: Orada az olur tabii.

Mehmet ACARLA: Ama rezervuarı yok.

Ahmet OCAK: Ama yine de saatlik regüle edebiliyorsunuz.

Mehmet ACARLA: Yok saatlik bile değil. Birkaç dakikalık. Öyle bir şansımız yok. Tabii ki ani yağmur yağıyor vesaire orada dengesizliğimiz oluyor ama kaç kere oluyor. Rüzgâr böyle değil. Bunu meteorolojik şeylerle açıklamanın imkânı yok. Biz 30 saat evvelinden 30 saat sonra hangi rüzgârın hangi şiddetle geçeceğini, eseceğini ve hangi türbinin ne kadar üreteceğini hesaplıyoruz. Burada bizim eski santrallerimizde yani uzun zamandır çalıştırdığımız santrallerde yüzde 4,5 - 5 gibi bir sapma yakalayabiliyoruz. Yenilerde ki bunun için çok ciddi emek ve para harcıyoruz. Yenilerde bu yüzde 11-12 ye kadar çıkıyor, yeni devreye girmiş bir santralde çünkü daha kararsız hem bölgeyi tanıımıyorsunuz, özel koşullarını bilmiyorsunuz, hem de santral daha kararlı çalışmıyor. Şimdi getirilen uygulamada bütün yük bize geldi. bu öngörmediğimiz bir maliyet. Bu olamaz. Biz finansmanı yapıyoruz, sağlamışız, yatırımları yapmışız, çok yüksek kuruşla aldığımız, yani nasıl yapılacak bunlar dediğimiz yatırımları yapmışız full finansmanını sağlayarak, çünkü hesabını yapmıştık.

Orada rüzgâr var biliyoruz. Üretim yapacağız bunu karşılayabiliriz diye hesaplamışız. Bunu da ödüyörüz TEİAŞ'a. Bugün geliyor bir anda bir yüzde 2 daha gelir kaybı. Bunu hangi banka hesapladı ki bugüne kadar bana bu finansmanı sağlarken.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Sadece yüzde iki ile de kalmıyor. Daha da fazla oluyor.

Mehmet ACARLA: Daha da fazla oluyor. Orada ama Ahmet Beyin de söylediği gibi çeşitli önlemler alarak bunu belli bir seviyeye kadar indirme şansımız var. Biz kurumsal bir şirketiz evet belli önlemlerimiz vardı, onları aldık işte yüzde 2 ye kadar belki düşürebiliriz bu kaybı ama yapmayın kredilerimizi geri ödüyörüz, ayriyeten katkı paylarını geri ödüyörüz. Böyle olmaması lazım. En azından öyle bir uygulamanın tartışılıyor olması lazım. Ve bakın rüzgâr santrallerinin bütün bu dengesizlikteki payı nedir? Yani bunu hakikaten ölçüp biçip düşünerek yapın.

Ahmet OCAK: Peki bunu hep böyle diyorsunuz da şöyle bir soru soruyorum ben size: YEKDEM olmasaydı, sen YEKDEM'e katılmadığın zaman bir piyasa işletmecisi olarak sadece rüzgâr olarak, sadece kanal tipi olarak bu şeyi nasıl yönetecektin? Bana gelen yatırımcılara ta 2002 yılında arkadaşlar tek rüzgar tek hidrolik kaynak tek doğalgaz, bakın bugün doğalgazlar hepsi kan ağlıyor, onlar sizden daha fazla kan ağlıyor. Dedi ki yatırımcıya şurada sıkıntım var git oraya 1.000 MW yap, git şuraya 500 MW yap. Onların verimi de öyle çok verimli olanlar değildi. Bugün o adamlar hep gitti zaten. Senin/sizin alım garantiniz hala devam ediyor. Şu soruyu sordunuz mu hiç kendinize: YEKDEM olmasaydı ben nasıl bu dengesizlikleri düzenlerdim diye?

Mehmet ACARLA: Ahmet Bey bugün doğal gaz yatırımı yapar mıydınız?

Ahmet OCAK: O ayrı mesele.

Mehmet ACARLA: O zaman ben de rüzgâr yatırımı yapmam bu şartlar altında.

Ahmet OCAK: Hayır şöyle bir şey var. Ben hep şunu söyledim piyasa işletmesi zor, YEKDEM'i düşünmeden. Onlar yaptılar ama onlarda o günün parasıyla bir şeyler kazandılar, orada bir fırsat gördüler. Ama bu fırsatlar bir gün çıkıyor bir gün iniyor. Bu risk her zaman var ve her zaman olacak.

Mehmet ACARLA: Piyasa riskleri her zaman var. Kabul ediyoruz, her zaman.

Ahmet OCAK: Bakın şunu soruyorum, YEKDEM olmasaydı aynı dengesizliklere maruz kalacak mıydınız? Yani sırf rüzgâr olarak, sırf hidrolik olarak, kalacaktınız. Bunu da yönetmeniz gerekecekti. O zaman sen 2007 yılında girdin, ya da 2008 de, Belki Borusan'ın daha çoktur ama 2013 yılında kadar dedim ya hiç kimse YEKDEM'e başvurmadı. YEKDEM'den yararlanmadı.

Mehmet ACARLA: Tabii bizde onun için zaten profesyonelce ölçümlerimizi yapıyoruz.

Ahmet OCAK: Bakın şunu söylüyorum, YEKDEM dolar 3 olmasaydı, 1,9'larda kalsaydı, elektrik fiyatları da 7,3 cent üzerinden seyretseydi bugün bu sorun olacak mıydı? O da bir risk. Bazı şeylerinize katılıyorum.

Mehmet ACARLA: Ahmet Bey şunu demek istiyorum. Biz zaten her sene bundan sonraki sene ne olacağını değerlendiriyoruz ve karar veriyoruz.

Ahmet OCAK: Şuna hem fikirim. Yani rüzgarın. Kaynak bazlı kanal tipiyle rüzgarlar da dengesizliğin yani 0,2 ile çok uymadığını bizde biliyoruz. Biz de biliyoruz ama birazda piyasaya alışınlar diye dedim ya mavi ekrana girmeyenler var biraz öğrensinler diye de belki daha hayırlı oldu yani.

Mehmet ACARLA: Muhakkak YEKDEM de böyle bir sorun çıkacağını herhalde hepimiz biliyoruz. Geçen sene ilk defa doların yükselmesiyle YEKDEM'e talep arttı. Bu sene de çok yüksek olacağını hepimiz biliyoruz. Bunun da dengesizlik yaratacağını da biliyoruz.

Çünkü daha o ekranı tanımayan, bakmayın biz burada kısmen büyük yatırımcılar, birçoğu ekranın tanımayan yatırımcı var, asıl mağdur olan onlar, bunu söyleyeyim. Biz yine zararı bir miktar limitleyebiliyoruz. Bilmiyor adam ne yapacağını, tahmin nasıl yapacağını. Bir sürü problem var bununla ilgili. Bunu biraz daha tartışarak, biraz da zamanla yapmak gerektiğini düşünüyorum.

Ahmet OCAK: Yok çok acil olduğuna bende hem fikirim yani

Mehmet ACARLA: Bir ikinci konum var kusura bakmayın. Genel olarak bir takım şeylerden şikayet ederken şunu unutmayalım. Yani TEİAŞ açısından söylüyorum. TEİAŞ bu bağlantı görüşlerini verdi. Yani Doğu Karadeniz'deki HES'ler bunu sonuç olarak özelleştirmeye açtığınız zaman özel sektör tamam der burada bir fırsat var, gelir. Yani muhakkak yapmak için gelir. Rüzgar nerde var, batıda var. Tamam oraya yığılır talep yığılması olur. Ama TEİAŞ'ta bağlantı görüşlerini verdi. TEİAŞ bağlantı görüşlerini verirken yine bugünlere hatta daha kötüsüne geleceğini de düşünmek zorundaydı diye düşünüyorum. Yani burada çok önemli bir alt yapı yatırımı gerekiyor.

Buna hepimiz mutabıkız. Tüm dünyada bir yenilenebilir enerjinin darbeleri çalışması sonucu büyük bir risk oluşturduğu bilinen şeyler. Tahmin ediyorum ki TEİAŞ'ta bu yönde zaten bütün yatırımlarını ayarlıyordu. Ama bunlarda sürpriz değil yani muhakkak bilmemiz gereken şeyler.

Ercüment ÖZDEMİRCİ: Hiçbiri sürpriz değil. Biz 2008'lerden 2009'lardan görüyorduk. O yıllarda da bütün gerekli yatırımlarımızı yatırım programımıza aldık. Baktığınız zaman bizim Doğu Karadeniz'deki bu üretimi batıya aktaracak projelerimiz 2009 yılında yatırımımıza girmiş. Fakat 2016 olmuş hala tamamlayamamışız. O zaman buna bakmamız lazım. ÇED süreçleri, kamulaştırma süreçleri, orman izinleri, ağaç kesimleri, biz hala geçen hafta Genel Müdürümüz Orman Genel Müdürüyle Borçka-İspir hattının ağaç kesimini müzakere etmeye gittiler. Yani bu yatırımların ne kadar stratejik olduğunu, bu yatırımların ne kadar olmazsa olmaz olduğunu, bu hatların basit bir dağıtım hattı olmadığını, biz bugüne kadar anlatamadık. 7 yıldır bu hatlar yapılamıyorsa bir takım izinler çıkamıyorsa, site takılıyorsa, kültür varlıklarına takılıyorsa, ÇED 6 ayda değil de 16 ayda çıkıyorsa, orman izinlerini aşamıyorsa, bu işin tüm taraflarının durum değerlendirmesi yapması gerekir.

Bu ülkede bir 31 Mart vakası olduktan sonra tamam dedik artık bundan sonra herkes anlar durumun ciddiyetini, hamaset cümleleri söylemediğimizi anlar artık dedik. Bu sistemin ne kadar kritik, ne kadar stratejik olduğunu anlar dedik. Sevindik bir taraftan, ama baktık ki değişen hiçbir şey olmamış. Kuruluşu olmamıza rağmen yatırımlarımız önünde kamu engel çıkıyor yoksa her şey planlanmış durumda. Trakya'daki kısıtın da çözümleri var.

Doğu Karadeniz'deki kısıtlarında çözümü var. Fakat bu çözümlere giden yol son derece meşakkatli. Yüklenici işi yarıda bırakıyor, tekrar ihale ediyorsunuz, netice itibariyle planlar çözümler yapmak çok kolay, biz bunu 10 yıl öncesinden öngörüyoruz.

Mesela şu an devam eden projeler ile pek çok yerde 2016 ve 2017 yıllarında kısıtlarımız kısmen gideriliyor ama 2020 yılından sonra nerelerde kısıt olacağını şimdiden görüyor ve söylüyoruz. Şu an yatırımlarımızda var. Örneğin; Bandırma-Gemlik-İzmit hattı. Bakın şuan yatırımda ama güzergahta çözmemiz gereken pek çok problemlerimiz var. Bu hattı biz 2021 de bitirebilir miyiz bakın daha 2016 yılındayız şimdiden kara kara düşünüyoruz. Bitiremezsek ne olur? Bu sefer o krizi nasıl yönetiriz? Dolayısıyla bu iletim yatırımlarının ne kadara stratejik olduğu konusunda ortak bilince sahip olmamız ve ona göre ortak daha hızlı çözümler geliştirmemiz gerekiyor.

Mehmet ACARLA: TEİAŞ'ın bu yönde çok çalıştığını biliyoruz zaten ve çok engellerle de savaştığını biliyoruz. Ama hakikaten dikkat etmek lazım. Belki yeni bağlantı görüşleri verirken de bu tür gecikmeleri de göz önüne almak lazım.

Ahmet OCAK: Burada şöyle bir sıkıntı var. Bakın bazı zamanlarda da biz yatırımcı olarak baskı yaptık. Ben yaparım dendi bilmem ne oldu. Hatta ben yaparım diyenler oldu ama sonunda TEİAŞ yaparım diyenlerde var. Bak protokol olmasına rağmen. Yani lütfen bunları da göz önüne alın yani tek taraflı bakmayın hiçbir şeye.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Evet İbrahim bey bir söz istemişti. Yönetim Kurulu Üyemiz aynı zamanda TEİAŞ Genel Müdür Yardımcımız. Buyurun İbrahim Bey.

İbrahim BALANUYE*TEİAŞ Genel Müdür Yardımcısı*

Şimdi tabi özellikle iletim olunca konuşmak gerekiyor.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Ama Sayın Genel Müdürüm hem iletim tarafıyla hem de TÜREB Yönetim Kurulu kimliğiniz ile ortadan konuşursanız çok memnun oluruz.

İbrahim BALANUYE: Şimdi bütün bu engeller arasında şarkı sözü gibi oldu ama geçen yıl Türkiye’de 2300 km hat bitti. Bakın Türkiye’de biten hat 2300 km, bütün ENSO-E bölgesi kapsamında yani Avrupa’nın tümünde biten hat miktarı 950 km. Şimdi Avrupa’da çivi çakmak falan çok zor hepiniz biliyorsunuz.

Biz Türkiye’deki bütün bu engellere rağmen 2300 km’yi bitirdik. Şimdi çok çarpıcı bir örnek olması bakımından bir konudan bahsedeceğim.ERCÜMENT BEY bahsetti. Biz kuzey doğudaki bir hattımızda beş direk için 9,5 ay takıldık, nereye takıldık Orman Bölge Müdürlüğüne. Bakın parasal anlamda her yolu aşmış olmamıza rağmen illegal ortamda müteahhit devreye girmiş olmasına rağmen; 9,5 ayın sonunda bir hukuk davası ile geçtik Orman Bölge Müdürlüğünü. Şimdi ben sizlerin durumunuzu düşünemiyorum açıkçası. Bir kamu kuruluşu olarak en sonunda Bakan beye kadar konuyu aktarmamızın, hukuka doğru gitmemizin 9,5 aylık uluslararası antlaşma ile bağitlanmış bir hattın 5 direğini geçebildik. Harcanan finansman hem müteahhit tarafında karşılığı olmayan, hem de TEİAŞ tarafında çok büyük rakam. Şimdi ben tabi bütün bunları söylerken bugün Avrupa’daki talebin artış hızına Türkiye’deki talebin artış hızına doğru dönüp baktığınız zaman çok büyük farklar olduğunu görürsünüz. Bugün Avrupa’da yani bizim belki temeldeki en büyük problemlerimizden biri şu, şebeke altyapımızın halen daha çok hızlı bir şekilde geliyor olması.

Çok büyük yatırımlar yapıyoruz, geçen sene 2,3 milyar harcadık, 2016 da 2,5 milyar harcayacağız ve yüzde yüz gerçekleştiriyoruz bunu belki izliyorsunuzdur açıklamalardan Sayın Bakan da bunları sık sık söylüyor. Şimdi tabi bu kadar rakam finansman tabi ki tarifenin üstüne biniyor. Şimdi bazı konularda evet bu dönemi ben böyle gidecek diye algılamıyorum hiç bir zaman. Bizim de iletim yatırımlarımız belli bir süre sonunda belli bir zemine oturacak. Bugün bir yıl ya da iki yıl önce üç, beş bin MW’lık yenilenebilirin, YEKDEM’cinin gündemde olduğu bir Türkiye’nin bir şebeke bölgesinde 1 sene sonra 15.300 MW’a çıkmış olmak beklenmeyen bir durum değil.ERCÜMENT BEY’in dediği gibi bizde tahmin ediyoruz fakat o kadar çok büyük engellere takılıyorsunuz ki, az önce anlattığım kurumlar arası problemler, müteahhit problemleri, sosyal problemler yani Türkiye’de hat yapmak gerçekten çok zor. Avrupa örneğine rağmen başarılıyız. Tabi kendinize bir takım istisnalar yaratılmasını istediğiniz zamanda bu sefer kendi içimizde bir takım engellerle karşılaşılıyor. Çok küçük bir örnek. TEİAŞ’ın özerkleşmesiyle ilgili bir dönem bir çalışmamız olmuştu. Bunu Hazine Müsteşarlığında devletin değişik kademelerinde gidip anlatmaya başladık. Dünya Bankasından yardım istedik. Nerdeyse bitiriyorduk işi. Fakat öyle bir örnekle karşılaştık ki bir yetkilimiz çıktı dedi ki ya bugün size bunu yaparsak öbür gün Karayolları da bunu ister, TEDAŞ’ta bunu ister, Makine Kimya Endüstrisi Kurumu da bunu ister. Şimdi tabi bu o kadar yanlış bir varsayım ki enerjinin bir istisnası olması gerektiğine bir kere inanmamız gerekiyor. İşte bu yürüdüğümüz yolda eğer bizi ve sizleri bir takım

istisnai davranışlar yapılmazsa veya sağlanmazsa sizin takıldığınız engellerde bizde takılıyoruz. Yani ben hep şundan yanayım enerjiye global bir bakışla sorunlarını tümünden çözmemiz lazım. Yani her aşamada bugün ormana takılmak, çevreye takılmak, az önce işletmeye giren rüzgar miktarından Ercüment bey bahsetti, Ahmet bey, Mustafa bey bahsettiler. Evet, doğru ama şuna bakmamız lazım. 4.700 MW ya da 5.000 MW'a kaç yılda geldik. Geldiğimiz süre normal bir süre mi? Yani bugün 2007 de yola çıktık. Az önce İbrahim Bey buradaydı Zafer Grubu'ndan 2013 de dedi ilk biz girmişiz herhalde dedi. Şimdi nerden baksanız 6 yıl geçmiş demek ki. 6 yılda yapılan miktara bakın ondan sonrada elimizdeki miktara bakalım. Tabi ki bu yatırımcıyı bıktırıyor. Belki sabah ki bir toplantıda gündeme geldi, belki bu yatırım hedefinden uzaklaştırıyor. Bu duruma düşmememiz lazım özellikle yabancı yatırımcı ortaklarımız açısından; bence sorunları tartışırken sektör anlamında iletim hattından santralin tamamına kadar yaklaşacak bir çözümün içinde olmamız lazım, hepimizin. Çünkü yolları açacaksa herkes için aynı anda açılmalı aksi takdirde çevreyi çözüyorsunuz ormana takılıyorsunuz, ormanı çözüyorsunuz belediyeye takılıyorsunuz. Yani bir ayrıcalığımızın ya da bir istisnamızın olduğunu anlatmamız gerekiyor herkese. Madem biz bu dönem 60 milyar dolar enerji giderimizden bahsediyoruz. Aşağıya nasıl çekeceğiz, öncelikle kendi kaynaklarımızı öne alarak çekmemiz lazım bir şeyler yapacaksa. Dolayısıyla biz ben tabi TÜREB şapkasını da giydiğim zaman bu sorunları tek tek yatırıp her alanda bir çözüm yaratacak çözüm yollarına doğru gitmemiz gerektiğine inanıyorum. Teşekkür ederim.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Çok teşekkür ederiz İbrahim Bey'in katkıları için. Başka söz almak isteyen. Buyurun Ali Bey.

Ali KARADUMAN

Mogan Enerji Genel Müdürü

Bizim gibi yatırımcı gruplar olarak birkaç tane daha ilave edeceğim konu var. Öncelikle bir gazete haberi ile konumu özetlemek istiyorum. Türkiye'nin enerji ithalatı mart ayında bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 40 düşüş gösterdi. Enerji ithalatı uzun süre sonra ilk kez makine aksam ve parçalarının ithalatının altına girdi. Bunu niye söylüyorum. Çünkü yenilenebilir enerji kaynaklarına yapmış olduğumuz yatırımlar vasıtası ile bu enerji ithalatının azaldığını görüyoruz. Biz Gürış-Mogan grubu olarak şuan 900 MW

yenilenebilir enerji de boy gösteriyoruz. 550 MW kapasite ile enerji üretiyoruz, önceliğimiz jeotermal, rüzgar ve hidroelektrik Projeleridir. Dolayısıyla bizim üstünde durduğumuz konu biraz önce Sayın Müsteşarımın da söylediği cümleyi not aldım. Geriye dönük uygulama yapmayacağız cümlesi bizim için çok önemli; yatırımcı grup olarak bütün yatırımcılar benle aynı fikirdedir muhakkak. Yeni uygulamalar mevzuata güvenerek yatırıma başlamış hatta işletmeye alınmış santrallere uygulanacak olması geri ödeme ve kreditorler açısından itibar kaybetmemize neden oluyor. Şuan biz tamamen rüzgarda yoğun yatırımdayız ve kreditorler geçen hafta itibarıyla yoğun olarak bize geri dönerek diyorlar ki Türkiye'de ne oluyor, güvenilirlik mi sarsıldı, niye yatırımlarda böyle bir destek mekanizması sizi geriye çekmeye çalışıyor? Ahmet Ocak beyin söylediği doğru yüzde 4 mertebelerine biz uzun süreçte dengeleyebiliriz. Mustafa beyin söylediğine de katılıyorum; bize belli bir süre verirse, herhangi bir sıkıntımız olmaz. Jeotermalde biz zaten bunu yapıyoruz. Bizim Şirketimiz zaten mühendisliğe ağırlık veren bir firma

olmamız nedeniyle dengelemelerimize her sabah ben kendim girerim arkadaşlarımla beraber, yüzde ne kadar hata yapabiliyoruz iklim değişikliği konusunu burada tekrar açmama gerek yok; bizim Belen rüzgar santralinde 4 sene önce yüzde 98 e yakın doğruluk payı ile dengeleme unsuru olmadan da vermemize rağmen şuan yüzde 12'lik bir hata yapıyoruz. Çünkü iklim değişikliği gösterdi. Dört ayrı kuruluştan biz rüzgar ölçümü alıyoruz; yurtiçi ve yurtdışı. Belen RES'i oturtturamadık bu sene ama Edirne'deki santrallerim veya Dinar'daki santrallerim aynı ölçekte değil. Hani bölgesel bazda da rüzgâr santrallerinde farklılığımız oluyor. Hani rüzgara söylediğiniz gibi yüzde 4 dilimini verseydiniz biz 2,3 ay daha bize süre tanımış olsaydınız kendi içimizde bunları oturtturacaktık. Yani ilk 1,2 ay çok sıkıntı çekeceğiz. Kanal tiplerinde de haklısınız Hidrolarda belli bir miktarda kendimizi koruma altına alabiliyoruz. Rezervuarlı santrallerimiz var, kendi açımızdan konuşuyorum. Ama rüzgârda hakikaten işin içerisinde bir mühendis olarak ben genel müdür olmama rağmen bütün dizaynları kendim yaparım. Yüzde 4'e rahat oturuyoruz ama yüzde 2 deyince çok sıkıntıya giriyoruz. Konuşmamı şöyle bitirmek istiyorum. Sayın Cumhurbaşkanımızın Avrupa Birliği için söylediği maç yapılırken kural değiştirilmez. En temel noktamız bu. Bu ifade her yerde olduğu gibi YEKDEM ve iletim hatları konusunda da geçerli olduğunu düşünüyoruz. Bu ifadeyi değiştirmeden kullanmak istiyorum ki, biz lisansımızı alıp; yatırımlarımıza başlıyoruz, finansımızı, IRR tablolarımızı, bütün gelir gider tablolarımızı YEKDEM mevzuatına göre yapıyoruz. Yani 10 seneyi referans alıyoruz ; bu 10 senede içerisinde ne değişirse bizim gelir tablomuzu çok fazla etkiliyor ve bunu anlatamama durumumuz ortaya çıkıyor; bu da Türkiye'deki yenilenebilir yatırımlarını sıkıntıya sokuyor. Teşekkür ediyorum.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Türkiye'de ne oluyor finansçılar soru sormuş.

Zeki ERİŞ

Polat Enerji Genel Müdürü

Sayın Ocak, ortamı germek gibi bir niyetim yok hatta ben şunu söylemek gerçekten ustalıkla tasarlanmış bir yönetmelik olduğunu ben söylüyorum. Bunu iddia ediyorum arkadaşlarıma karşıda savunuyorum bunu. Yıllardır biz ilk devreye girdiğimiz 2007 senesinden beri tüm rüzgâr santrallerimizde profesyonel ölçüm hizmetleri ve forecast hizmetleri satın alarak bu günlere geldik. Bizim ortalama dengesizliğimiz şu anda teknik olarak, özellikle 2007-2008 devreye girmiş olduğumuz santrallerde

nerdeyse % 3'lere yaklaştı. Ve birkaç sene içinde de %2 olacak. Yalnız ben size teknik bir bilgi açıklamak istiyorum. Sizin tahmin ettiğiniz gibi rüzgâr santralleri tahmini bir önceki gün ertesi günkü saatteki rüzgâr hızından yola çıkılarak yapılan bir tahmin değil. Gerçek profesyonel rüzgâr santrali tahmini o santralin uzun yıllar süresince o bölgedeki basınç haritaları sonucunda elde edilmiş öngörülen ve gerçekleşen değerlerinin kıyaslanarak süper bilgisayarlarda simule edilerekten kendini geliştiren bir artificial intelligence yöntemiyle yapılıyor. Dolayısıyla bu santrallerin devrede kalma süresi arttıkça bu santrallerin tahminleri gittikçe düzeliyor. Sizde doğru bir şey yaptınız, burada yalnız şunu tartışmamız lazım. Yapmış olduğunuz yönetmelikteki j,k,l katsayıları kurul kararıyla yarında değişebileceği, 3 ay sonra değişebileceği, biz 31 Ekimde 2017'de YEKDEM'e gireceğiz ama acaba 2017'de J katsayısı ne olacak bilmediğimiz için bankaların bir sonraki sene yatırımı planladığımız yatırımlarımızda artık bundan sonra 10 sene boyunca j,k,l katsayıları ne olacak bilmediğinden dolayı piyasaya şu anda olumsuz bir sinyal verildi.

Ahmet OCAK: Tamam, o zaman ben sana kesin söylerim j katsayısı sıfır kabul edelim. Nasıl iyi olur mu o zaman?

Zeki ERIŞ: Başkanım ama bunların hepsi bir çözüm ama biz şunu söylemek istiyoruz; yatırımcılar, işletmeciler, santral sahipleri olarak siz bunu değiştirebilirsiniz bunu 98 de yapabilirsiniz, 1,3 de yapabilirsiniz 0,55 de yapabilirsiniz ama siz şunu yapmamalısınız. Siz bugün itibarıyla bu yönetmeliği yayınladığınızda bu yönetmelikten önceki pozisyonlanmış şirketlere siz şunu diyemezsiniz, yani 10 sene boyunca siz önünü göremezsiniz diyemezsiniz, kreditoörlere de diyemezsiniz. Siz ama şunu rahatlıkla diyebilirsiniz; bundan sonra lisans alacaklara bu katsayı 0.70 ayağınızı buna göre denk alın, herkes finans tablolarına bunu koyar, bankalara bunu götürür, bankalar buna göre para verir yatırımlar yapılır. Buradaki temel sıkıntı budur; siz bunu yapmakta çok güzel bir şey yaptınız. Bizde yıllarca bundan muzdarip olduk TEİAŞ'ı defalarca ikaz ettik. Ben enerji Növel şirketinin Türkiye iştirakinin genel müdürüyüm. Bizim Santiago Kaliforniya'da 11 bin GW rüzgâr santral işlettiğimiz yük tevzi merkezimiz var. Buyurun sizi davet ediyorum oraya.

Biz orda 11 bin GW işletebiliyoruz ve dengesizlikleri çok güzel yönetebiliyoruz. Ama yani bunları işte bir geçiş dönemiyle bir teknik belirli sürelerle. Ben bir de şunu söylemek istiyorum. Sayın Kurum Başkanımız Mustafa Yılmaz çok güzel konuştu, çok güzel bir tarifleme yaptı. Gerçekten yan gelip yatma yeri değildir. İşletmeci üzerine düşeni yapmalıdır. İşletmeci bu forecast sisteminin parasını ödemelidir ki atla deve para değil. Biz santral başına ayda 150-200 Euro bir para ödüyörüz, öyle devasa da bir para ödemiyoruz. Hizmet aldığımız kurum Avrupa'da 1100 tane santrale bu hizmeti veriyor yani yıllardır bu hizmeti veriyor gayet de güzel yönetiyoruz biz bunu ama biz kurumdan ve Enerji Bakanlığından ayrıca şunu bekliyoruz. Proje geliştiricilikte yan gelip yatma yeri değildir. Lütfen buna ilişkinde önlemlerinizi alın. Bir adet ölçüm direğini 250 MW'a siz insanları müracaat ettirerseniz, ona da lisansını verirsiniz, o adam o bir adet aldığı ölçüm direğiyle 250 MW lisansı geliştirmek için 3 sene, 4 sene, 5 sene uğraşır. Zaten 2-3 sene uğraşmıyor, satmaya çalışıyor o haliyle hadi sonra arada birazcık geliştirmeye çalışıyor vesaire, baktı satamıyor çünkü alan adam nasıl alacak alan adam yatırımcı bir ölçüm direğiyle 250 MW satın almaz ya diyor ki: kardeşim ver bana 10 tane daha ölçüm direği dikeyim, bekle ona göre para ne çıkarsa ben sana ödeyim, yok oda işime gelmez bana peşin para lazım.

O zaman sen yap bu yatırımı e param yok. 3 sene 4 sene böyle. Sonra hadi doğruyu buluyoruz. Hep beraber oraya direkleri dikeyörüz; ölçüm enerji analizi finansman paketi falan, ne oldu? Biz 8-9 senede santral yaptık. Lütfen gerekli önlemleri alın gerçek yatırımcıları sokun kapıdan içeri yani yoksa bu lisansı biz alamayacağız.

Ahmet OCAK: Zeki tamam biz alalım da ben şimdi ilk kriteri lisansı bakın aslında ben bunları anlaştırdım da bu lisansı yaptım. Siz bilmiyorsunuz değil mi? Siz anlaştınız değil mi?

Zeki ERIŞ: Ben 1990 da kapısından girdim Enerji Bakanlığının, hemen hemen her şeyi biliyorum.

Ahmet OCAK: Bu ülkede bir defa ilk kriter yaptık, kriter hazırladık yönetmenliğe koyduk. En kısa zamanda, 12 ayda rüzgar santrali yapan adam dedik, sonra yarışmaya girdide sonra biz bunu iptal ettik, tam 60 ay lisansı iptal ettik yapamadı diye, gitti mahkemeyi kazandı geri geldi adamlarla hala uğraşıyoruz. Ondan sonrada sattı, bir nevi satıldı. Böyle şeylerimiz oldu. Bilgin'in bir santrali vardı 2-3 tane başvuru

vardı kriterleri kurul seçti, bende o zaman rüzgâra bakmadım ama şahittim, o gün gönlümden de ona verilsin öteki dava açtı hemen. Dedi ki o fakir nasıl yapacak dedi ötekine baktım oda ondan daha fakir. Ya böyle bir durum maalesef. Ama bakın birileri teşvik beklerken o santral yapıldı. Türkiye’de ilk piyasaya göre yapılan santrallerden birisiydi, ondan sonrada lokomotif oldu zaten ülkede 70-80 bin MW geldi ondan sonra. Bizim burada derdimiz kesinlikle ve kesinlikle şuan 3.000 MW, başvurmayın kardeşim trafo merkezine.

Herkes bölüşsün gidin. Bana tek geldiğiniz zaman zaten yarın lisansını vereceğiz zaten. Yenilenebilir enerji bütün gücümüzü aldı bittik. Birisi şikâyet ediyor öteki evrakını vermemiş, yok direğim şuradaymış. Bizde insanız gece gündüz arkadaşlarımız bununla uğraşüyor biran önce çıksın diye sabaha kadar arkadaşlarımız bunun incelemesini yaptı. Cebimden de pidelerini ısmarladım söylemesi ayıp.

Zeki ERİŞ: Başkanım ben ormanda odun kestim ya hat çabuk geçsin diye.

Ahmet OCAK: Tamam, sen para kazanıyorsun benim param sabit ben çalışsam da oluyor çalışsamda.

Zeki ERİŞ: Son olarak şöyle kapatmak istiyorum. Şimdi burada bu kadar gürüz bazı rakamlarda mutabık kalalım lütfen, farklı farklı rakamlar konuştuk çünkü onları bir sabitleyelim. 17 bin MW 100-200 takılmıyorum 17 bin MW bir bağlantı görüşü var. Bu bağlantı içerisinde kabaca 10 bin MW lisanslı projemiz var. Bu 10 bin MW lisanslı projenin kabaca 5 bin MW şu anda devrede, 2.000MW inşa halinde ve kabaca 2.000MW kapasite artışı var. Şimdi kapasite artışlarına geleceğim bu 10.000 MW verilmiş lisansın hatta 10.000 MW değil 12 bin MW çünkü kapasite artışları dâhil, bu 12bin MW’ın 6.000-7.000 MW’lık kısmı içindeki 2.000 MW kapasite artışı, 4.000 MW’ı da 1 Kasım öncesi verilmiş lisanslar. Açık ve net bir şekilde görülüyor ki yarışma sistemi tamamen duvara çarpmıştır. 7.000 MW yarışdırılmıştır, kuruluşlar verilmiştir, bugün onun 1.000 MW’ı devrededir. Bu rakamlarda mutabık mıyız her şeyden önce?

Mustafa Serdar ATASEVEN: Tespit doğru yarışma süreci şu anda çalışmıyor.

Zeki ERİŞ: Lisansları da yapabilenlere verelim yapamayanlara vermeyelim.

Ahmet OCAK: Kim yapar? Şimdi İbrahim Bey ben yaparım diyor ona mı vereyim sana mı vereyim.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Olcayto Bey’in bir sorusu vardı.

Olcayto YİĞİT

Vestas

YEKA’lar konusunda soracağım. Şimdi bahsetti derken yeni bir büyük ölçekli ihale sistemi gibi anladım. Ben şimdi öncelikli 3 GW ihale olacak daha sonrasında E kim ayında 1-2 GW kapasite belirlendi ve başvuruların alınacağı da hatta en son Refik Bey tarafından confirme edildi. 5 GW yarışma var önümüzde YEKA’lar bunların üzerine gelecek, öyle anlıyorum. Şimdi bu alanların belirlenmesi tabi bu kadar büyük bir başvuru yapılmışken bu ihalelere nasıl

olacak ilk önce aklıma gelen sorulardan bir tanesi, ikincisi yerlilikten bahsedildi. Bu yerlilik acaba şu an ki mevcut yönetmeliğe göre mi olacak orda ayrı bir yerlilik ihtiyacı mı tanımlanacak? daha sonrasında ise orada da ihale sistemi olacağından bir tavan fiyat belirlenip onun üzerinden tekrar açık eksiltme üzerinden gidileceği belirtildi. Şimdi orada da ihaleye giren kim olacak yine yatırımcı mı girecek? Yatırımcı girecekse, yani bu yerlilikle nasıl bağdaşılacak? Eğer şuan açıklayabileceğiniz detay varsa sevinirim.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Yani YEKA alanları ile ilgili birazcık daha detaylı bilgi verebilir misiniz Sebahattin Bey.

Sebahattin ÖZ: Tabii ki bu geçen Mayıs tam 1 sene önce meclise gönderilmiş komisyondan geçmiş ama seçim dolayısıyla adı konmuş, 2 maddeden 2 fıkradan oluşan bir madde değişikliği idi. Sayın Bakanımızın talimatıyla biraz daha detaylandırıldı daha olgunlaştı bence, genelde tam tersi olur ama. O zaman için çok kısa sürede hazırlandığı 2 fıkralık madde değişikliği 3-4 maddeye çıktı. 3-4 fıkraya çıktı. Şimdi diyoruz ki; bir öncelikle bakan YEKA hazırlama ile ilgili zaten yönetmeliğimizle 5346 sayılı kanunda bir hakkımız var bizim. Bununla da ilgili ilk güneş enerjisi amacıyla kullanma üzere Karapınar YEKA'yı ilan ettik, Enerji İhtisas Endüstri Bölgesi olan alanı. Ama bunun rüzgârda da yapılabilmesini öngörüyoruz. Yerli imalat ve yerli ürün kullanım şartı getiriyoruz ve bunun bu iki şartın yerli imalat veya yeni ürün kullanım şartının hangi YEKA da uygulanacağını yönetmelik kapsamında belirleyeceğiz. Amaçta şu yani herhangi bir yerde uygulanmaya başlarsa bu YEKA uygulaması 1- 2 Türbin fabrikası kurdurursa eğer hani her defasında yerli imalat yeni fabrika şartı aramayalım, mevcut tesislerden de ürün kullanılabilsin sonraki YEKA'larda.

Güneşte biraz daha kolay çok büyük alanlar ayırıp 3.000-5.000 MW sığabilecek alanlarda yapabilme şansımız var. Tabii ki de bağlanma kapasitesi uygun olarak ama rüzgârda belki de parçalı olacak 50-100-300 MW küçük birimlerden oluşan parça YEKA'ların birleşmesi sonucu oluşan yerler ilan edilecek ve bu alanlar için bir finansal analiz yapılarak maliyet analizi yapıldıktan sonra o YEKA için yarışmada tavan limit oluşturacak bir üst fiyat belirleyeceğiz. Bu fiyat üzerinden girecek yatırımcıları yarıştıracacağız. Birden fazla başvuru olursa, özellikle ilki için söylüyorum. hem imalat tesisi kuracaksınız hem rüzgâr santral kuracaksınız. Bu kim olacak illa bir kişi mi olacak. Yani türbin üreticisi mi aynı zamanda elektrik üretim tesisi kuracak. Hayır, burada ortak girişim. Bu onlarda her YEKA için ayrı bir tavan fiyat yani her şeyi barındıracak sosyal riski terör riskini doğuda güneydoğuda güneş için düşünürseniz buralarda da YEKA'lar ilan edilebilecek ve her alan için hepsini içinde barındıran ve yerliliği de içinde barındıran büyük çaplı yani bunda genelde 3 haneli bazen 4 haneli güneşte yani 1.000 veya 100 katları şeklinde olacak şekilde YEKA ilan edilecek. Bu tabii ki bizim keşfettiğimiz bir yöntem değil. Bir çok ülkede uygulanıyor. Yani izinleri alınmış, ÇED'i alınmış, haritalandırılmış, parsellenmiş, nereye ne yatırım yapılacağı bilinen alanlar oluşturacağız. Bazı ezberleri bozacak. Tabii ki risk yatırımcıdır. Biz size tabi ki hesaplayıp vereceğiz orda ne üretebileceğinizi ama sizin de hesap yapma hesaplama ve tekrar fizibilite yapma şansınız olacak.

Yönetmeliğe hazırlanmaya başladık zaten de dediğim gibi ana çerçevesi var bu şekilde ölçümlerde tabi burada ölçüm şartı en azından sizin yapmanız gerek görürseniz böyle bir şey yapılacak genelde ölçümler yapılmış olacak mevcut ölçümlerde kullanabiliriz. Bizde ölçüm yapabileceğimiz oralarda başka yarışma yönteminde bu şekilde.

Ahmet OCAK: Orada amaç şuydu. Hep idealimizde şu vardı bize gelen bana 300 MW bir yer verin, ben fabrikayı burada kurayım. 300 MW bir yer verin, fabrikayı kurayım yani bir yıllık üretimi karşılansın; Türkiye’de bunun fabrikasını kurayım anlamında. Yani hem fabrikayı Türkiye’ye getirelim hem şey. Bu amaçla çıkmış bir şey ama bütün Türkiye genelini kapsamaz belki yerli fabrika kurup onu da Türkiye’den Ortadoğu piyasa veya Asya açılmasını sağlayacak ama Türkiye onu o yatırımı getirecek yol için kurulmuş bir yöntem bu.

Mehmet BETİL
Borusan Holding

Borusan Holding’den. Aynı zamanda TÜREB Yönetim Kurulu Üyesiyim. Sebahattin Bey, çok kısa sorum. Belli hazırlıklar içindesiniz. Ben, hep ortak akla inanan bir insanım. Günün birinde bir yönetmelikle mi karşılaşacağız yoksa beraber konuşacak mıyız?

Sebahattin ÖZ: Yani bazı yönetmelikler niye günün birinde bir sabah uyandığınız zaman resmi gazetede gördüğünüzü aşağı yukarı tahmin edebilirsiniz. Akçeli işlerde genelde bazen mecburen, doğrusu da budur diyelim. Bu tartışmalar

önce yapılırsa mutlaka çok daha iyi olur ama bunları yapan kuruluşlar çok net bilir ama zannetmeyin konuları 1-2 kişi bir odaya kapanıp da yapıyor da sabah resmi gazeteğe gönderiyor. Ama bu yönetmelik böyle bir şey değil bu tam anlamıyla dediğiniz gibi ortak akılla çıkacak bir yönetmeliktir. Çok çalışma yöntemimiz değil açıkçası kamu olarak yani bir şey yapıyoruz Aksam Yönetmeliğinde olduğu gibi mutlaka görüşe açıyoruz ilgili kurumlara gönderiyoruz, TÜREB kimi ilgilendiriyorsa bütün ilgili kamu kuruluşlarına gönderiyoruz ve internet sayfamızda herkesin görmesi için yayınlıyoruz. Sonra sizlerden geri dönüşleri alıyoruz. Yani Aksam Yönetmeliğiyle ilgili 1100 üzerinde görüş geldi ve hepsi tek tek incelendi sonucu da görüyorsunuz yani yanlış yapılıyorsa veya piyasa bazı şeylere hazır değilse mecburen geri dönüş olabilir veya revizyon da gerekebilir bu şekilde çalışırız.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Başkanım yani sadece taslak çıkıp yayımlandıktan sonra değil de yönetmelikte oluşturulma aşamasında da TÜREB ve paydaşlarının katkılarını da alma şansımızda olabilirse daha efektif bir çalışma olur. Sayın Müsteşarımda bize bir ev ödevi verdi, bu kapsam içerisinde yani bu yol haritası içerisinde bu da gündeme gelecektir. bu tür bir çalışma grupları oluşturup, taslağı da beraber oluşturursak en azından doğru bir taslağı ortaya çıkartmış oluruz. Ve o taslakla ilgili düzeltmeler daha az olur. Öncesinde çalışıldığı için diye düşünüyorum.

Sebahattin ÖZ: Tabi ki olabilir. Bu ön çalıştaylarla, her sivil toplumla ayrı ayrı çalışarak yapılabilir. Şunu belirtmek lazım, bu yöntem belki tartışmaların ana gündemini oluşturan, yarışma yöntemini acaba nasıl kurtulabilirinizin aslında bir yöntemiydi. Ama bakın o kadar beynimize işlemiş ki, mutlaka bir yerde yarıştıracğız sizi. Burada bile diyoruz ki fabrika kuracaksın 300-500 MW fabrika kuracak iki tane gelsin bari yarıştıralım. Ya gelsin 2 tane gelsin buluruz yer mi yoktur. Hele güneş için. Mesela Karapınar şimdi belki daha büyük bağlanma alanı çıkacak. Karapınar’da 1.300 MW sığacak yerimiz var. Niğde Bor da, Bolu’da bir benzer, Van’da bulduk bir yer, Elazığ’da bulduk bir yer. Şu anda TEİAŞ izin verse belki diğer 5-6 bin

MW'lık güneşte yaptırarak yerimiz var. Yani birçoğuna da sağlayabiliriz. Genelde bir enerji bürokrasinin ezberlediği bir şey bu, ben seni bir şekilde bir yerde yarıştırdım. Yarıştırdığımız zamanda proje ben açık söyleyeyim biraz önce belki yanlış anladınız. Kanun maddesini anlattım size. Bizim ikinci tercihimizdi, iki alternatif olarak gönderdik. Ben zaten teknik değerlendirme yapıyorum, EPDK değerlendirme yapıyor projelerde biz bu iki kuruluş olarak bir araya gelelim yönetmeliğimizin rüzgâr teknik değerlendirme yönetmemizi şu anda kaldırdığımız bir bölümü vardı dedi. Puan verirdik orda projelere. Daha doğrusu ta 2007 çıkmış yönetmelikte bunu düşünmüştük.

Ahmet OCAK: Ama hiç uygulamamışız.

Sebahattin ÖZ: Uygulamamışız, çünkü en geçer şey para, kim çok para verirse ona vermişiz.

Ahmet OCAK: Para değil, dava konusu. Objektif yapamıyorsun, adam sen objektif düşündüğünde dava konusu oluyor.

Sebahattin ÖZ: Kriterler net ortaya konulursa rakamlar neyi nasıl değerlendireceğini, neyi isteyeceğini, ölçümünü nasıl değerlendireceğini, işte Zeki Beyin dediğine geliyor. 1 tane direk 250 MW'a başvuruyor yapamazsın diyeceğiz bitti iptal. Yani bu hale gelmesi lazım. Güneşle rüzgârı biz yarıştıracakız daha, bakalım nereye kadar sürecek ama bu yöntem çok mu iyidir yani şimdi bulduğumuz hayır ama şu andakinden daha iyi olur. Siz diyeceksiniz ki biz gene hesabımızı yanlış yaparız MW başına verdiğimiz 3 milyon şimdi de Ahmet Beyin dediği gibi 1 cent verir geçeriz. YEKDEM'e girmeyeceğiz deriz ama 2 gün sonra dolar bilmem nereye çıkar benim projem feasible gelir ağırlarım bunlar yaşanmayacak hesaplanamayacak şeyler değil. Paranın hesabı değişmez MW veya kWh başına neyle yarıştırsan yarıştırsın, sizden bir şekilde para alacağız. Bu sizin projenizin fizibilitesini allak bullak eden bir şey. Dünyanın parasını verdik uluslararası bir danışmanlık firmasının bir yazılım geliştirdik. Hesaplıyoruz şu fiyat çıkıyor. Katkı payı güneş koyduğumuz zaman 25 cente çıkıyor, 25 yıla çıkıyor adamın geri ödeme süresi. Böyle fiyatlar verilmiş akla mantığa sığmaz. Ama o akla mantığa sığmayan şey şimdi Ahmet Beyin konusu; biz ona bağlantı kapasitesi vermişiz lisans vermişiz o adamla bakalım kaç sene uğraşacağız. Gelecek, gidecek, iptal edecek, santral sahasını değiştirecek.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Peki, teşekkür ederiz. Öncelikle söz almayanlara verip kalırsa vakit dönelim.

Ahmet TOHMA
Garanti Bankası

Garanti Bankası Enerji proje finansmanından sorumlu yöneticiyim. Bugünkü görüşmelerde tabi ki konu bankacılık kesimine de geldi o kapsamda bende izninizle çok kısa görüşlerimi paylaşmak ve önerilerimizi de aktarmak istiyorum. Öncelikle tabi bir finansman kuruluşu olarak bizim içinde en önemli nokta öngörülebilirlik. Ahmet Bey'in çok güzel sözü vardı; bizim yatırımcıları baş tacı etmemiz lazım. Kesinlikle öyle hani son 5-6 yıllık döneme baktığımızda hatta biraz daha geriye gidersek, bu enerji

piyasası kanunu ile birlikte son 12 yıllık dönemde aslında sektöre yaklaşık 70 milyar dolar yatırım yapıldı ve bu yatırımlarında yarısı yenilenebilir enerji projelerine yapıldı. Burada da sağlanan finansman 50 milyar dolar tutarında. Bununda % 80 den fazlasının Türk Bankaları olarak bizler sağladık. Bu tutarında yine yarısı yenilenebilir enerji projelerine gitti. Şimdi perspektiften baktığımızda gerçekten ortada çok ciddi bir başarı hikâyesi var. Peki, bu başarı hikâyesinin altında yatan en önemli kıstas neydi? Tabi ki de regülatörün, kanun koyucu kuruluşların burada ki ciddi anlamda bu sektöre ve yatırımcılara finans kuruluşlarına verdiği, sağladığı güven ortamıydı. Şimdi bu güven ortamında baktığınızda Türkiye gibi sermayenin finansmanın zor olduğu bir ülkede çok ciddi bir başarı hikâyesi yazıldı. Ve bunun sayesinde de ben size çok kısa şöyle bir rakam vereyim; aslında bu rakamları siz bizden daha iyi biliyorsunuz tabi ki de 2009 yılındaki Türkiye'deki tüketim yaklaşık 195 milyar kWh'ti ve bununda yaklaşık yarısı doğalgaz santrallerinden karşılanıyordu. 2015 yılına geldiğimizde 2015 yılında Türkiye'nin tüketimi 65 milyar kWh arttı 2009'a göre ve hala tüketimin yaklaşık 95 milyar kWh'i doğalgazdan karşılandı. Yani bu 65 milyar artış doğalgazla karşılanmadı, neden karşılandı? 20 milyar kWh'i kömürden, bunun ağırlıklı kısmı ithal kömür ama onunda doğalgaza göre cari açığa göre olumlu etkisi vardı ama asıl 45 milyar kWh'lik kısmı yenilenebilir enerji yatırımları sayesinde karşılanmış oldu. Türkiye gibi hızlı yüksek büyüme potansiyeli sahip bir ülkede en önemli ekonomik konulardan biri o dönemde konuşulan Türkiye'nin cari açığının nasıl fonlanacağıydı. Şimdi siz enerjinizi ucuza imal etmek zorundasınız, dışarıya bağımlılığınızı azaltmak zorundasınız ve bu kapsamda da o dönemdeki bütün ekonomistlerin söylediği en önemli konulardan biri yumuşak inişti. Yumuşak inişten kasıt şuydu Türkiye hızlı büyüyor, hızlı büyürken bunu karşılayacak cari açığını fonlayabilecek bir finansman kaynağı yok. Onun için Türkiye'nin büyümesinin aşağıya çekilmesi lazım ve bu kapsamda da cari açığın kontrol altına alınması lazım ama bu yapılan doğru yatırımlarla birlikte aslında Türkiye büyümesi çokta fazla düşürmeden bu yatırımlar sayesinde cari açığını belirli bir düzeyde tutabildi. 2009 yılında doğalgaz santrallerinin üretimi neyse 2015 yılında da doğalgaz santrallerinin üretimi aynı kaldı. Bu çok önemli bir başarı. Şimdi buradan işin biraz daha finansal kısmına baktığımızda bu yıl itibarıyla doğalgaz fiyatları önceki yıllara göre % 50'nin üzerinde azalmasına rağmen bunun Türkiye Ekonomisine katkısı yaklaşık 2 milyar dolar seviyesinde. Bu yatırımlar sayesinde Türkiye'de 2 milyar dolar daha az doğalgaz faturası ödendi. Enerji maliyetlerine bakarsa ikisi eğer bu yatırımlar devreye girmemiş olsaydı elektrik fiyatları bizim hesaplamalarımıza göre yaklaşık 1,5 cent daha yüksek olacaktı bununda bütün spot piyasa üzerinde etkisi yaklaşık 2,5 milyar dolar olacaktı.

Buradan da önümüzdeki döneme baktığımızda biz öngörülerimizde yaklaşık 8 bin MW yeni rüzgâr santralının, 5 bin MW da yeni güneş enerji santralının devreye girmesini öngörüyoruz. Buradaki en önemli kıstaslardan biri şu biz bu öngörülerini yaparken bu santrallerin finansman bulabilmesi için o dönemlerde en fazla konuşulan konulardan biri bankaların ek teminatlar istemesi konusuydu. Burada birçok yatırımcı var onlara da sorulabilir en azından bizim sağladığımız finansmanlarda işletme döneminde santraller tamamıyla non-recourse dediğimiz, yatırımcılarda ek teminat alınmadan yapılandırılmış finansmanlardır. Bizim mesela rüzgâr santrallerine sağladığımız finansman 2 milyar doların üzerindedir. Ve bunun büyük bir kısmında işletme döneminde proje dışında hiçbir ek teminat yoktur. Şimdi, yeni düzenleme kesinlikle çok doğru bir düzenleme o konuda tabii ki de bizim hiçbir itirazımız yok. Olamaz da. Çünkü her yeni ihtiyaç her yeni durum yeni ihtiyaçlar doğurur. Ona da kesinlikle katılıyoruz ama bunun özellikle hem finans sektöründe hem de yatırımcılar tarafından nasıl algılandığının da çok önemli bence irdelenmesi gerekiyor. Çünkü şuan ki yapılan düzenleme ne kadar doğru bir düzenleme olsa bile şuan getirilen bu katsayılar ya da önümüzdeki dönem ki en azından belirsizlikleri imkân sağlaması ya da şuan o tarz bir algı yaratması açısından, bundan sonraki dönem yapılacak yatırımlar açısından ciddi soru işaretleri

içermekte. Bizim önerimiz bu noktada şu; belki de en azından mesela Mart ayında yayınlanan güneşle ilgili yönetmelikte çok açık bir şekilde mevcut çağrı mektubu almış olan yatırımlara halel getirmeyecek şekilde bir geçici madde eklenmişti. Burada da en azından mevcut yatırımları halel getirmeyecek şekilde, bir önümüzdeki dönem yapılacak düzenlemelerin tamam burada birçok yatırımcı için teknik tarafını söylemişti, işte %2 mi olması lazım % 5 mi? ben o konulara girmeyeceğim. Bizim için burada önemli olan hem yatırımcılar hem de finansal kuruluşları açısından Türkiye'ye ilk kez YEKDEM'e bu ölçüde ihtiyaç duyduğu bir noktada, sürekli bir değişiklikler ihtiyacı doğuracağım mesajı piyasaya verildiği sürece, bundan sonrasında yapılacak yatırımları ve bunların finansmanını ciddi şekilde tehlikeye düşürecekler. Çünkü hem yatırımcılarda hem de finansör kuruluşlarda doğal olarak şu soru oluşacaktır: Tamam, Bugün dengesizlik katsayısı % 98 olabilir ya da başka teknik sayılardan da bahsedildi. Ama bundan sonrası için başka bir şey daha gelir mi? Biz atıyorum önümüzdeki sene finansman yaptıktan sonra 10-15 yıl projeleri finansman sağladığımız noktada bunların fizibilitesini olumsuz yönde etkileyecek başka değişiklikler olabilir mi? Bugüne kadar bu yönde hiçbir değişiklik olmadı. Mevcut hakları hiçbir şekilde halel getirecek değişiklikler olmadı. Bizim burada önerimiz bu güven ortamını zedeleyecek şeylerden kaçınılması yönünde.

Belki çok güzel bir yeni düzenleme yapıldı ama şuan piyasadaki algı ne yazık ki bunun bu tarafını görmekten öte daha çok a bir dakika YEKDEM'le ilgili önümüzdeki dönemde başka değişiklikler acaba olacak mı algısı var belki bu konuda kamu kuruluşları olarak regülatörler olarak regülasyonlar aracılığıyla tabii ki de sadece sözlü şeyler aracılığıyla değil, piyasaya daha net mesajlar verilirse en azından bizler finansör kuruluşları olarak önümüzdeki dönemde de sektöre olan desteğimizi devam ettireceğimize inanıyorum çok teşekkür ederim.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Çok sağ olun Ahmet Bey.

Ahmet OCAK: Benim burada anlamadığım, bizim sizin düşündüğünüz kaygıları hiç taşımadık. Çünkü hiç hak kaybına uğramadığımızı düşünerek bunu yaptık. belki çok hazırlıksız yakalandığınız doğru zaman vermediğimiz doğru bunu bizde 1 Haziranda uygulansın diye bir şey içtenle götürdük ama bunun biran önce devreye girmesi gerektiği düşüncesiyle bu yayınlandı. Dedim gibi Belki bunu bizim hatta yılbaşından önce devreye sokmamız gerekirdi belki de söyle düşünebilirdik. Bu sene YEKDEM'e girecekleri ki bu dolar kurunun karşısında kimse YEKDEM'den çıkmaz: ne hidrolik ne rüzgar. hatta geçici bir madde koyup bu sene YEKDEM'E girip girmeyecekleri serbest bırakalım veya YEKDEM'den çıkmak isteyenlere geçici madde koyalım diye de fikrimiz oldu ama o çok işlemeyecek bir mantıklı. Ama burada yani şimdi tabi belki arkadaşlarımız biliyor ama bu dengesizliklerin ben her zamanda söyledim ta 2002 yılındaki yatırımcılara da söyledim kesinlikle bir hidrolik kaynağı bu ilerde yapacağınız ticarette yani serbest tüketiciyle anlaşma yapacaksınız. Sadece bir rüzgârla, bir hidrolikle onun profilini yönetemezsiniz. Kesinlikle sizin rüzgâr profiliniz onun tüketim profiline uymaz. Yani bunu tek kaynağa bağlanmayan bir havuz yapmak gerektiğini hep söyledim bazı şirketler buna uydu hakikaten rüzgâr yaparken yanına hidrolik yapıyorum dedi.

Yani siz YEKDEM olmadan da siz bunun sürdürebilirini düşünmek zorundasınız. YEKDEM olmasaydı, yarın devlet çıktı dedi ki kanun çıkarttı. Ben YEKDEM teşvikini çıkarttım. Piyasanın içinde kaldınız. En kötü senaryoda bu hesabı yapmak gerektiğini düşünüyorum. bugün fiyatların bazında ilerde artacağını düşünerek de yatırım yapmış olabilirsiniz. Elektrik fiyatlarının çok artacağını düşünerek de yatırım yapmış

olabilirsiniz. Ama bunun tersini de düşünmek zorundasınız. En minimum şey şu ama biz yaptığımız bu düzenlemede kesinlikle YEKDEM'den bir hak kaybına uğrasın, ben ürettiği enerjiyi kısıtlıym gibi bir mantık kesinlikle bu yönetmelikte yok. Dengesizdi, yönetme mantığı vardı, gün içinde dengeleme ihtiyacı vardı. Ne yaparsınız gün içinden fiyat alırsınız ama tahmini yapamıyorsunuz. Tahmin de katılıyorum %100 bu tahmin yapmayacağınızı, zarar edeceğinizi biz düşünüyoruz. Bir kaybınız olacaktır ama kesinlikle j katsayısı şu olacak bu olacak diye düşünmeyin, o %95-100 arasında kalır yani kesinlikle değişmez bundan emin olun.

Ahmet TOHMA: Şimdi Ahmet Bey somut bir örnek vermek açısından, çünkü bazı finansmanlar 10 yıl yeterli olmuyor rüzgârda. 10 yılın ötesinde tabi YEKDEM sonrası dönemde tabi kredinin yaklaşık % 20-30 kalıyor ama mesela o dönemde % 5 dengesizliği nakit akışlarımıza koyuyorduk zaten.

Ahmet OCAK: Ben sadece kredi açısından düşünmüyorum. Ben yatırımcının kaybindan yani hak kaybindan falan bahsediyorum. Bu öz kaynakta yapılır da kimse yapmıyor tabi öz kaynaktan yapılmış da olabilir. Öyle bir şey yok yani dünyadan parası da olsa kimse kredisiz yapmaz bu işi ama bundan kesinlikle emin olun, bu yönetmenliği çıkarırken kesinlikle ve kesinlikle geriye götürüşü yapalım diye yapmadık. sadece sistem güvenliği için. Bir defa dengesizlik % 30 a çıktı. Peki, bunun maliyeti kime gidiyor? Sen zarar etmiyorsun YEKDEM'ci olarak, hem tüketiciye gidiyor hem diğer üreticilere tedarikçilere gidiyor. Onlarda bir sistemin parçası, onlar ne yapacak o zaman? Bir dengesizlik var, bir de bunun bir maliyeti var. O maliyeti de dengelemek zorundayız. Şimdi şunu söyleyeyim bunlardan bazıları denge ünitesiydi yani bazı barajlı regülatörlü santrallarda denge üreticisi. bunlarda sistemden çıkınca 3-4 bin MW sistem dengesini oturtmakta zora girdi. O zaman bir tedbir almak zorundasınız. Ben kesinlikle ürettiğiniz enerjiyi 7,3 centten vermiyorum bunu düşürdüm gibi bir mantık gütmeniz mümkün değil. Bir defa bu ahlaki olmaz hiçbir zaman.

Kesinlikle böyle bir düşünce yok bundan emin olunuz. Bu handikaplar olacak mıydı olacaktı ama sistemin daha fazla mağdur olmaması için. Bakın çok daha fazla mağdur olursa farklı bir kanun çıkarabilir. Ne çıkarabilir? Mesela biz lisansız üretimi çok iyi niyetle çıkarttık ama bugün ne oldu lisanssız? Herkes 1 MW hak verirken 10 MW yap da bir kişinin 120 MW yapması bir trafo merkezinde 45 MW kapasite alması hangi lisansa girer? Baktık lisanlı 600 MW, lisanssız 7.000 MW olmuş. Bu sefer ne yapıyorsun tersine bir tedbir alıyorsun bakın kesinlikle bugün yaptığımız şey yani bu yönetmelik belki de geleceğimizi kurtardı. Şunu da söyleyeyim bugün YEKDEM'de 15 bin MW vardı eğer Türkiye'de yatırımlar yapıp bu çerçevede yatırımlar yapılsaydı bugün 40 bin MW'ta olurdu. Peki, sizin gece puantınız kaç? 19 bin MW. Hadi 40 bin MW alım garantili bunla birlikte yap işlet devretler var. Bugün için 40 bin MW 20 bin MW hedef rüzgâra 20 bin MW hidroliğe ulaşıydınız, 40 bin MW'tı. Güneşi jeotermal falan koymadım, biyokütle koymadım. Nasıl idare edecektiniz? Nerden verecektiniz bunu bakalım? O zaman küt diye bir gece mecliste bir torba kanun, YEKDEM fiyatları kanun kaldırılmıştır denebilirdi. Ama bunu yapmak zorunda kalabilirdiniz.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Evet şimdi zamanı verimli kullanmak adına İbrahim Bey siz söz istiyor musunuz tekrar. Siz, başka Mehmet Beyler istiyordu. 4 kişiden daha alıp kapatıyorum. Başka söz almak isteyen var mı? Peki

İbrahim ERDEN

Enerjisa

Merhabalar, ben İbrahim Erden. Enerjisa'da Yenilenebilir Projeler İş Geliştirme Müdürü olarak görev yapıyorum. YEKDEM tarafı çok tartışıldı bence, çok da detaylı incelendi. Onunla ilgili yeni bir şey söylemeyeceğim. Sadece yakın zamanda yapılan Kanun ve yönetmelik değişiklikleri sonrasında yeni dönemde neler olacağına dair Ahmet Bey'e iki sorum var. Yanlış hatırlamıyorsam mevcut Lisans Yönetmeliği ilk çıktığı zaman bir geçici maddesi vardı; yönetmeliğin yayınlanmasını takip eden 3 ay içerisinde

yeni kapasiteler açıklanır diye. Şimdi bir o var, şimdiye kadar açıklanan kapasite 5 bin MW'ın üstüne. Ayrıca, YEKA'lardan bahsediyoruz, güneş YEKA'ları zaten vardı; uzun zamandır konuşuluyordu. Şimdi de rüzgâr YEKA'ları söz konusu. Çok da planlaması zor bir proje rüzgar YEKA'sı konusu. Bu kapasiteler YEKA'nın içerisinde mi değerlendirilecek yoksa yeni bir kapasite açıklanacak mı? Birinci sorum bu, ikincisi de kanunda bir ihale mekanizması tanımlanıyor eksiltme üzerine, o çerçevede bunun altını nasıl dolduracaksınız? Yani yönetmeliklerde nasıl bir düzenleme gelecek, bununla ilgili biraz bilgi verirseniz seviniriz? Örneğin, eksiltme oldu ama bu fiyat kaç sene süreli olacak? 10 seneden mi bahsediyoruz, 15 sene mi, 20 mi? Ya da bu sürede YEKDEM'den çıkma hakkı olacak mı yatırımcının? Yani yatırımcı gelip sıfır verip ben serbest piyasaya gideceğim, orada elektriğimi satacağım diyebilecek mi? Bunlarda açıkçası yatırımcılar olarak bilmemiz gereken şeyler; çünkü bu yaz boyunca muhtemelen RES ihaleleri gelecek.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Evet, şimdi soruları alalım.

Güray EROL

RES Anatolia

RES Anatolia Genel Müdür Yardımcısıyım. Nisan 2015 başvurularını bu yaz boyunca ihalelere tabi olacağını düşünüyorduk ama şimdi anlıyoruz ki yeni yasa meclis kapanana kadar yasalaşırsa, yeni sisteme tabi olacak. Peki yasalaşmaz ise ihalelerin ertelenme ihtimalini mi düşünümeliyiz? Birinci sorum bu. Çok yapışık ve tahmin ediyorum sabahtan beri veya toplantı başından beri konuştuğumuz rüzgâr enerjisinin yumuşak karnı, dengesizlik ve tam öngörülemezlik. Bugün hem bizim

şirketimiz hem de sektör enerji sektörümüz olarak enerji

depolamada çok ciddi bir noktaya varıldı. 1 MW'ın maliyeti 1 milyon doların aşağısına geldi. Biz sadece Amerika'da 80 MW üniteleri devreye aldık. Bugün veya yarın Türkiye'de rüzgâr veya başka yenilenebilir kaynakla yanında da dengesizliğe düşmeyecek şekilde tasarlanmış, depolama sistemi ile başvurulursa bu yarışmaya girmeyecek yeni bir yenilenebilir enerji gündemi yaratabilir mi böyle bir projeye böyle projelere imkân tanınacak mı?

Mustafa Serdar ATASEVEN: Peki Teşekkür Ederiz. Mehmet Bey siz bir şey söyleyecek miydiniz?

Mehmet BETİL: Şunu sadece yine yarışma ile ilgili olarak soracaktım. Ahmet Bey çok haklı olarak kaygısını dile getirdi orada. Yarışma olunca hakikaten irrasyonel şeyler olabiliyor maalesef. Dolayısıyla sıfır veren hatta eksi bile veren eğer izin verirsiniz çıkar.

Ahmet OCAK: Şu anda hidroliklerde ne yapılıyor biliyor musunuz, üstüne para veriyorlar.

Mehmet BETİL: Evet. Şimdi bu durumda mevcut en azından yönetmelikte bazı kısıtlar var. İşte banka teminatı yatırması gerekiyor belli bir süre içerisinde vs. teklifi veren kişinin, hani onun da yan yollarını bulmaya çalışıyorlar ama sonuç olarak böyle kısıtlar var. Burada en azından yeni yönetmelik hazırlarken yani bu sektörü bozacak davranışları engelleyecek kısıtlar getirecek misiniz?

Mustafa Serdar ATASEVEN: Teşekkür Ederiz, Mehmet Bey.

Ahmet OCAK: Ama bakın bu böyledir ben şimdi şunu gördüm aslında, ben hep şunu savundum. Bir şeyi su istimal ediyorsa karşısındaki yasa yapıcılar bunun korumasını alır. Dağıtım şirketlerine lisanslı şeylerde yasak getirdi. Çok yasal mı? Değil ama mecbur kalıyorsunuz suistimal edildiği zaman hakkaniyet açısından tedbirler almak zorunda kalıyorsunuz. Yani ben hep şunu düşünmüşümdür. Ya bu ülkede herkese yetecek bir kaynak var ama yani bu yatırımcı ruhu herhalde, rüzgârın hepsi benim olsun ben yapayım mantığı olabiliyor. Güzel bir şey aslında girişimcilik. Zaten bu ruhu olmasa gelişme olmaz. Bu böyledir. Bu yönetmelik çıktığı zaman, eğer gerçekleşsin kesinlikle bir şey yapacağız. Biz bu zamana kadar bu hariç ki bunu da söyledim bu da kamu görüşü uzun süre kaldı. Ta 2005'in 8 inci ayında falan başladı. YEKDEM başvurusu 15 bine çıkınca, biz bunun etkilerini konuşmaya başladık yönetmenliğini falan. Hatta ben bunu bir kanunla yapalım alt yapısını falan gibi yola da girmiştik. Ama şunu kesinlikle bu yönetmeliği biraz tekrar oluyor ama baştan böyle yapsaydık hiçbir sıkıntı olmayacaktı. Ha çok acil olmasına hazırlıksız yakalanmanıza katılıyorum. Bunun endişesini biz yaşadık. Bizim aslında hazırlığımız biraz önceydi de, bakanlık görüşü gecikince biz böyle kısa sürede bunu devreye aldık. Yoksa bu şeyi Zeki kardeşim gider bir doğalgaz santraliyle anlaşabilir bu dengesizliği minimuma indirebilir. Gün içinde de enerji alıp satarak bunların da dengesizliği minimuma indirilebilir. Yani bunun önünü kapatmadık, diğer santraller nasıl piyasa işi yapıyorsa bunu da yaptık. Ama bu sistem güvenliği açısından çok önemliydi. Sistem dengesiz yönetim maliyetleri çok arttı. Kim biliyor ocak şubat ayındaki dengesizlik fiyatını? ben hatırlamıyorum TEİAŞ daha iyi bilir ama 3,5 kuruş falandı, yanlış bilgi vermek istemem. Yani bu tedbirleri almak zorundaydık. ikincisi o yönetmelikler kesinlikle kamuoyunun görüşüne çıkacak herkesin görüşünü alacak. Biz en küçük yönetmeliği bile bakın bugünlerde lisans yönetmenliği değişikliğimiz var en az 10 gün internette bırakıyoruz. onun tartışmasını da eğer gelen görüşme varsa hepsini tek tek değerlendiriyoruz. Hepsini toplayıp da bir yerde sizin fikirlerinizi almazsak, o zaman yıllar sürer bu hiçbir yönetmelik mevzuat çıkaramayız bunu da bilin. Sizden bir soru vardı.

Mustafa Serdar ATASEVEN: TEİAŞ'a dönmek istiyorum Başkanım YEKA alanlarıyla ilgili kapasiteler açıklanacağı söylendi bunlar mevcudun üzerine mi eklenecek? Bununla ilgili bir açıklama yapabilirsiniz.

Ercüment ÖZDEMİRÇİ: Şimdi biliyorsunuz kapasiteleri 2013 ve 2015'te açıkladık, bundan sonraki süreçte Bakanlığımız politikaları çerçevesinde YEKA alanlarına ağırlık verilmek üzere kapasite tahsis çalışmalarımızı sürdüreceğiz.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Sebahattin Beye dönmek istiyorum. Yeni müracaatlarla ilgili son durum nedir? Yazın yarışmaları yapabilecek miyiz? Belki TEİAŞ'da yine söyleyebilir ama teknik değerlendirme açısından en azından. 3.000 MW kapasiteler ne durumda öyle bir soru var.

Sebahattin ÖZ: Mahkeme kararıyla iptal edilip de yürütmeyi durdurma kararı alıp bize gelenler var EPDK'da ama onlara cevap veriyoruz ama geneli bitmiş durumda şu anda.

Ahmet OCAK: Refik Bey 3 bölgeyi mi gönderdik şuana kadar?

Sebahattin ÖZ: Bir Karaman bölgesi duruyor.

Refik TİRYAKİ

EPDK Grup Başkanı

4 gönderdik efendim yani 6 gönderdik 4 ü yarışma için gitti, 2 si bağlantı görüşü oluşturulması için.

Ahmet OCAK: İki tekli başvuru için bazı sıkıntılı bölgelerimizi hala inceliyoruz. Onları bekletiyoruz şu an.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Peki, bu yeni düzenlemeler ışığında bu yaz, soru öyleydi çünkü.

Ahmet OCAK: Ama şimdi bak kanun çıkarsa ona tabi olur çıkmazsa.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Onun için biraz daha sürecek gibi. O taslak kanunda 3.000 MW'ı da ihale mekanizması mı düzenliyor soru oydu zaten.

Ahmet OCAK: Zaten bakın arkadaşlar o kanun çıkarsa biz ona tabi oluruz eğer çıkmazsa ihale yapılır.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Çıkmazsa yolunuza devam edecek misiniz?

Sebahattin ÖZ: Şimdi buda hassas bir karar. Şimdi 4 tane yarışmayı bir kuralla bir kanunla kalan yarışmaları diğer kanunla yapılmaz benim bu şahsı görüşüm. Nasıl başlamışsak öyle devam etmek zorunda kalırız.

Ahmet OCAK: Kanun çıkarsa devam edemezsin yapmadıklarına.

Sebahattin ÖZ: 3bin MW aynı anda başvuruları yapıyorlar, aynı anda lisans ölçümleri yapıyorlar. 4 tane bölgede farklı kural, diğer bölgelerde farklı kural olmaması gerektiğini düşünüyorum.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Dolayısıyla düzenlemeler beklenecek.

Ahmet OCAK: Yok, düzenlemeler değil de Ercüment bey söyle bana bütün bölgeleri gönderirsen ben programına koyarım. İhale prosedürlerini başlatırım. Kanun, ihale yaptığım ile da kanun çıkarsa ona tabi olurum, olmazsa yapar kurtarırsam kanundan ona tabi olurum.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Peki, son kapatıyorum bir soru vardı aslında belki önemli. 1MW'lık depolama yaptığım da dedi arkadaşımız rüzgarla birlikte bunlara ayrı bir şey düşünülebilir mi? Bu tabi yeni bir olgu, yeni bir tartışma konusu. Yani dengesizlik anlamında da yeni bir teknoloji, bağlantı kapasitesi anlamında da yeni bir teknoloji. Depolama ile ilgili son görüşlerinizi alıp kapatalım. TEİAŞ'tan başlayıp.

Ercüment ÖZDEMİRCİ: Depolama tesisleri ekonomik olarak elverişli olmasıyla birlikte gelecek süreçte sistem işletmeciliğinde önemli bir argüman haline gelerek, yenilenebilir kaynakların önündeki önemli bir bariyeri kaldıracaktır. Bu noktada zamana ihtiyacımız var, bu aşamada ülke olarak bu teknolojilerin arge'sine yoğunlaşmamız gerekiyor.

Mustafa Serdar ATASEVEN: İlerleyen süreçte görececek miyiz?

Ahmet OCAK: Depolama tesisleri sistem güvenliği açısından aslında olması gereken şey. Ama maliyet açısından şimdi onlarda şarjı olacak, onlarda depolanacak, nereden depolanacak yine sistem üzerinden. Bunun esas çıkışı bazı bölgelerde elektrik kesintilerinde acil durumları düzenlemek için kurulan sistemlerdir. Türkiye'de de akü sistemi çok pahalı maliyetli, bir arkadaşımız şu anda Amerika'da bu konuda, TEİAŞ'tan da arkadaşlarımız inceliyor. Bu konu bize geldi şu anda inceleme aşamasında belki TEİAŞ'ın hizmet alım kapsamında bazı projelerde kurulabilir. Bizim de mevzuatta koymamamız gereken bir şey olursa değerlendiririz, inceliyoruz.

Ercüment ÖZDEMİRCİ: Şunu da ilave etmek istiyorum. Öncelikle YEKDEM ile ilgili son değişiklikler üzerine çok tartışmalar oldu. Sürdürülemez bir yapı ile karşı karşıya olduğumuz işten az çok anlayan herkes tarafından bilinmekteydi. Tabii hızlı ve ani olması eleştiri konusu ama bütün dünyanın da bu işi nasıl yaptığı belli. Diğer taraftan, depolama tesisleri arttıkça, kullanıcıları daha iyi tahmin mekanizmaları geliştirme yönünde zorladıkça, TEİAŞ'ın önünde gün öncesinden, saatler öncesinden daha iyi tahmin edilebilir, daha iyi dengelenebilir bir sistem ortaya çıktıkça, bunu gördükçe tabii ki bu sisteme bağlanabilir kapasitelere yansiyacak. ne kadar daha iyi tahmin edilebilir bir sistem karşımıza gelirse depolamalarla ne kadar daha önceden dengelenmiş bir sistem karşımıza gelirse, bu bizim bundan sonraki süreçte açıklayacağımız bağlantı kapasitelerine pozitif olarak yansiyacaktır.

Mustafa Serdar ATASEVEN: Yani konvansiyonel elektrik üretim tesisleri gibi görülmeye başlayacağız.

Çok teşekkür ediyoruz katılımınızdan dolayı.

V. TÜRKİYE RÜZGAR ENERJİSİ KONGRESİ TURKISH WIND ENERGY CONGRESS

2-3 KASIM
NOVEMBER 2016

JW Marriott, ANKARA

Turkey

TÜRKİYE RÜZGAR ENERJİSİ BİRLİĞİ
TURKISH WIND ENERGY ASSOCIATION

Destekleyenler / Supporters

www.tureb.com.tr / turek2016